AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU ANNELERİN KAPSAYICI İŞLEVLERİ İLE ÇOCUKLARIN DEPRESİF SEMPTOMLARI VE SALDIRGAN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gizem Gülkanat

161180121

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Zabcı

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eylül, 2019

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU ANNELERİN KAPSAYICI İŞLEVLERİ İLE ÇOCUKLARIN DEPRESİF SEMPTOMLARI VE SALDIRGAN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gizem Gülkanat
161180121
Orcid: 0000-0003-0093-1844

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Zabcı

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eylül, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

GİZEM GÜLKANAT'ın "Aile İçi Şiddet Mağduru Annelerin Kapsayıcı İşlevleri İle Çocukların Depresif Semptomları ve Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tezi 27.09.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Dr. Öğr.Üyesi Neslihan ZABCI Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Dr. Öğr.Üyesi Elif EROL Rumeli Üniversitesi	.....
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Seda ERZİ Maltepe Üniversitesi	.....

Prof. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL

Enstitü Müdürü

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

27/09/2019

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Gizem Gülkanat

Hazırlayan	Kalite Koordinatörü	Kurumsal Yetkili
İlgili Birim	Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Doküman No: FR-178; Yayın Tarihi: 01.03.2018; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

TEŞEKKÜR

Klinik Psikoloji yüksek lisans eğitimim boyunca süpervizyon ve tez sürecinde değerli bilgi ve deneyimlerini paylaşarak daima yol gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Zabcı'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Süreç boyunca desteğini esirgemeyen Psk. Elif Ersoy'a, başaracağıma dair sonsuz inancıyla beni destekleyen sevgili Demet Songurtekin'e, tez sürecinde bilgi ve deneyimlerini paylaşan dönem arkadaşım Uzm. Psk. Cansu Omrak'a, tez yazım sürecimizle birlikte kaygı düzeylerimizin de paralel arttığı Sinem Gezgin'e ve Sevda Çelebi'ye dostluğunuz için çok teşekkür ederim.

Bu sancılı süreçte desteğini her zaman yanımda hissettiğim, varlığı ile bana güç veren Niyazi Gökçin'e sonsuz sabrı için teşekkürü bir borç bilirim.

Varlıkları ve koşulsuz sevgileri ile beni yalnız bırakmayan Jokita ve Betty'ye,

Son olarak, kaygılarımı paylaşarak varlığı ile bana güç kaynağı olan sevgili kardeşime, çocukluğumdan beri desteğini her zaman hissettiğim, bana güvenen, inanan, benimle gurur duyan babama ve iç dünyamı aydınlatan, çıktığım her yolda başaracağıma dair inancı eksilmeyen, beni her zaman destekleyen ve koşulsuz seven anneme tüm fedakârlıkları için sonsuz teşekkür eder, beklenen uzmanlık eğitimi sürecimin nihayet bittiğini haber vermekten mutluluk duyarım. Siz olmadan imkansızdı…

Bu çalışmanın gerçekleşmesi için ruhsal dünyalarının kapılarını bana açarak en büyük katkıyı sağlayan bütün katılımcı anneler ve çocuklara minnettarım.

Bu çalışmayı, anneme ve dünyayı güzelleştiren tüm kadınlara ithaf ediyorum.

Gizem Gülkanat

Eylül, 2019

ÖZ

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU ANNELERİN KAPSAYICI İŞLEVLERİ İLE ÇOCUKLARIN DEPRESİF SEMPTOMLARI VE SALDIRGAN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gizem Gülkanat
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Zabcı
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019

Araştırmanın amacı, aile içi şiddet mağduru annelerin kapsayıcı işlevleri ile çocukların depresif semptomları ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Kadın Danışma Merkezi'ne başvuru yapan ve Kadın Konuk Evi'nde kalan şiddet mağduru 38 anne ile 3-6 yaş arası 38 çocuk katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Ölçeği (KYŞDÖ), Ebeveyn-Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği (KİO), Çocuk Depresif Semptom Ölçeği (ÇDSÖ), Rorschach Testi, araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Ön Görüşme Formu kullanılmıştır. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcı sayısı nedeniyle non-parametrik analizler uygulanmıştır. Annelerin kapsayıcı işlevleri, çocukların depresif semptomları ve Rorschach testi arasındaki ilişkilerin değerlendirilebilmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonuçlarına göre aralarında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır. Rorschach testinden elde edilen nicel veriler Rorschach çocuk normları ile karşılaştırılmış, nitel veriler ise içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile İçi Şiddet, Annenin Kapsayıcı İşlevi, Çocuk Depresif Semptomları, Saldırgan Davranış, Rorschach Testi.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CONTAINING FUNCTION OF MOTHER'S WHO ARE THE VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE AND CHILDREN'S DEPRESSIVE SYMPTOMS AND AGGRESSIVE BEHAVIOR

Gizem Gülkanat
Master Thesis
Department of Psychology
Clinical Psychology Programme
Advisor: Asst. Prof. Neslihan Zabcı
Maltepe University Graduate School of Social Sciences, 2019

The aim of the study was to investigate the relationship between the inclusive functions of mothers who were victims of domestic violence and depressive symptoms and aggression behaviors of children. The sample of the study consists of 38 mothers who are victims of violence in the Women's Guest House and 38 children between the ages of 3-6 and who applied to the Women's Counseling Center. Data collection tools were the Severity Rating Scale for Women, the Parent-Child Inclusive Function Scale, the Children's Depressive Symptom Scale, the Rorschach Test, the Demographic Information Form prepared by the researcher, and the Semi-Structured Psychoanalytic Oriented Interview Form. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0. Non-parametric analyzes were performed due to the number of participants. Correlation analysis was performed to evaluate the relationships between mothers' inclusion functions, depressive symptoms of children and Rorschach test. According to the results of the Spearman Rank Differences Correlation analysis, significant relationships were found between them. The findings of the research were discussed in the context of the related literature. The quantitative data obtained from the Rorschach test were compared with the Rorschach Child Norms, and the qualitative data were evaluated by content analysis.

Keywords: Domestic Violence, Mother’s Containing Function, Child Depressive Symptoms, Aggressive Behavior, Rorschach Test.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI i

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZ v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR LİSTESİ xi

EK'LER LİSTESİ xiv

KISALTMALAR xv

SİMGELER LİSTESİ xvi

ÖZGEÇMİŞ xvii

BÖLÜM 1. GİRİŞ 1

1.1. Şiddetin Tanımlanması 2

1.1.1. Aile İçi Şiddet 2

1.1.2. Aile İçi Şiddetin Türleri 3

1.1.3. Şiddetin Döngüsü 4

1.1.4. Şiddetin Etkileri 4

1.2. Saldırganlık 5

1.3. Psikanalitik Literatürde Ruhsal Travma 7

1.3.1. Ruhsal Travmanın Etkileri 9

1.3.2. Yineleme Zorlantısı 9

1.3.3. Travmanın Nesiller Arası Aktarımı 9

1.4. Erken Dönem Nesne İlişkileri ve Annenin Kapsayıcı İşlevi 10
1.4.1. Erken Dönem İlişkileri 10
1.4.2. Donald Winnicott- Yeterince İyi Anne Kavramı 11
1.4.3. Wilfred R. Bion- Annenin Kapsayıcı İşlevi 12
1.4.4. Sigmund Freud- Annenin Koruyucu Kalkan İşlevi 13
1.5. Çocuğun Psikoseksüel Gelişimi 14
1.5.1. Fallik Dönem (Ödipal Karmaşa) 14
1.6. Depresyon 15
1.6.1. Psikanalitik Kurama Göre Depresyon 16
1.6.1.1. Andre Green ve Ölü Anne Kavramı 16
1.6.1.2. Melanie Klein ve Depresif Konum 17
1.6.1.3. Winnicott ve Depresif Konum 18
1.6.1.4. René Spitz ve Anaklitik Depresyon 19
1.7. Aile İçi Şiddet, Annenin Kapsayıcı İşlevleri ve Çocuk Depresyonu ile İlgili Yapılan Araştırmalar 19
1.8. Araştırmanın Amacı ve Önemi 20
1.9. Hipotezler 21
1.9.1. Hipotezleri Değerlendirme Kriterleri 22
BÖLÜM 2. YÖNTEM 25
2.1. Evren ve Örneklem 25
2.2. Veri Toplama Araçları 30
2.2.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu 31
2.2.2. Demografik Bilgi Formu 31
2.2.3. Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Ölçeği (KYŞDÖ) 31
2.2.4. Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği (KİO) 32
2.2.5. Çocuk Depresif Semptom Ölçeği (ÇDSÖ) 32
2.2.6. Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Ön Görüşme Formu 33
2.2.7. Rorschach Testi 34
2.2.7.1. Rorschach Testinin Çocuklar ile Kullanımı 34
2.2.7.2. Rorschach Testi Yönergesi 35

2.2.7.3. Rorschach Testi Kodlaması 35
2.3. İşlem 38
2.4. Verilerin Analizi 38
BÖLÜM 3. BULGULAR 40
3.1. Kadına Yönelik Şiddet ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 40
3.2. Kapsayıcı işlev ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 44
3.3. Çocuk Depresif Semptomları ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular 49
3.4. Değişkenler Arası Korelasyon 60
3.5. Rorschach Testi Bulguları 62
3.5.1. Örneklemin Rorschach Kodlarının Normlara Göre İncelenmesi 62
3.6. Kapsayıcı İşlev Değişkenine Göre Kodlamalara İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları 77
3.7. Çocuk Depresif Semptomlarına Göre Kodlamalara İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları 77
BÖLÜM 4. TARTIŞMA 79
4.1. Araştırma Değişkenlerinin Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi 79
4.1.1. Kadına Yönelik Şiddet ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi 79
4.1.2. Kapsayıcı İşlevler ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi 80
4.1.3. Çocuk Depresif Semptomları ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi 82
4.2. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması 84

4.2.1. Kadına Yönelik Şiddet, Kapsayıcı İşlev ve Çocuk Depresif Semptomları ve Rorschach Testi Arasındaki İlişkinin Tartışılması 84
4.3. Rorschach Testi Bulgularının Tartışılması 85
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 86
4.5. Sonuç ve Öneriler 87
EK'LER 89
EK 1. 89
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU 89
EK 2. 91
KİŞİSEL BİLGİ FORMU 91
EK 3. 93
YARI YAPILANDIRILMIŞ ÖN GÖRÜŞME FORMU 93
EK 4. 95
KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ (KYŞDÖ) 95
EK 5. 97
EBEVEYN ÇOCUK KAPSAYICI İŞLEVLER ÖLÇEĞİ (KİO) 97
EK 6. 99
ÇOCUK DEPRESİF SEMPTOM ÖLÇEĞİ (ÇDSÖ) 99
KAYNAKÇA 102

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara ait sosyo-demografik değişkenlere ilişkin sıklık ve yüzdelik değerleri 26
Tablo 2. Gebeliğe ilişkin sosyo-demografik değişkenlere ait sıklık ve yüzdelik değerleri 28
Tablo 3. Ebeveynlere İlişkin Sosyo-Demografik Değişkenlere Ait Sıklık ve Yüzdelik Değerleri 29
Tablo 4. Şiddete İlişkin Sosyo-demografik Değişkenlere Ait Sıklık ve Yüzdelik Değerleri 30
Tablo 5. Rorschach Endeksler 35
Tablo 6. Annenin Emzirme Deneyimini tanımlamasına göre KYŞDÖ testi Tehditler Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları 40
Tablo 7. Annenin Emzirme Deneyimini tanımlamasına göre KYŞDÖ testi Eylemler Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları 41
Tablo 8. Annenin Emzirme Deneyimini tanımlamasına göre KYŞDÖ testi Cinsel Şiddet Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları 42
Tablo 9. Annenin Bebeği Sütten Kesme Yöntemine Göre KYŞDÖ Testi Eylemler Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları 42
Tablo 10. Çocuk Ağladığında Annenin Verdiği Tepkiye Göre KYŞDÖ Testi Tehditler Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 43
Tablo 11. Çocuk Saldırgan Tavırlar Sergilediğinde Annenin Verdiği Tepkiye Göre KYŞDÖ Testi Tehditler Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 43
Tablo 12. Annenin Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları 44
Tablo 13. Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre KİO Kapsayamayan İlişki Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları 45
Tablo 14. Annenin Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre KİO Katı Kuralcı İlişki Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları 46

Tablo 15. Annenin Bebeği Sütten kesme Yöntemine göre KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları 46
Tablo 16. Çocuğun Anneden Ayrıldığında Verdiği Tepkiye Göre KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları..... 47
Tablo 17. Çocuk Ağladığında Annenin Verdiği Tepkiye Göre KİÖ Katı Kuralcı İlişki Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları..... 48
Tablo 18. Fiziksel Eyleme Geçiyor olmasına göre KİÖ Kapsayamayan İlişki Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Bulguları..... 48
Tablo 19. Çocuğun saldırgan davranışları olması durumuna göre KİÖ Kapsayamayan İlişki alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 49
Tablo 20. Annenin kimlerle yaşadığına göre ÇDSÖ testi Bilişsel Süreçlerde Bozulma Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları 50
Tablo 21. Annenin kimlerle yaşadığına göre ÇDSÖ testi Nesnel Gerçekliğe Uyumsuzluk Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları..... 50
Tablo 22. Annenin Doğum Sonrası Ruhsal Durumuna Göre ÇDSÖ Testi Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları..... 51
Tablo 23. Annenin Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre ÇDSÖ Testi Nesnel Gerçekliğe Uyumsuzluk Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları... 52
Tablo 24. Yemekte Zorlama Yapılmasına Göre ÇDSÖ Arkaik Endişe alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 52
Tablo 25. Yemekte Zorlama Yapılmasına Göre ÇDSÖ Yıkıcılık alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 53
Tablo 26. Yemekte zorlama olup olmamasına göre ÇDSÖ Toplam puanına ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları..... 53
Tablo 27. Çocuğun Anneden Ayrıldığında Verdiği Tepkiye Göre ÇDSÖ Testi Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları..... 54
Tablo 28. Çocuğun Anneden Ayrıldığında Verdiği Tepkiye Göre ÇDSÖ Testi Arkaik Endişe Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları..... 54
Tablo 29. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları..... 55
Tablo 30. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Dürtüsellik Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları..... 55

Tablo 31. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Yıkıcılık Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 56
Tablo 32. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Bilişsel Süreçlerde Bozulma Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 56
Tablo 33. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olup Olmamasına Göre ÇDSÖ Toplam puanına ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 57
Tablo 34. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna Göre ÇDSÖ Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 57
Tablo 35. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna Göre ÇDSÖ Dürtüsellik Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 58
Tablo 36. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna Göre ÇDSÖ Yıkıcılık Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 58
Tablo 37. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna göre ÇDSÖ Toplam puanına ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 59
Tablo 38. Çocuğun Saldırgan Davranışlarına Göre ÇDSÖ Separasyon Anksiyetesi Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 59
Tablo 39. Çocuğun Saldırgan Davranışlarına Göre ÇDSÖ Dürtüsellik Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 60
Tablo 40. Çocuğun Şiddete Maruz Kalmasına Göre ÇDSÖ Yıkıcılık Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları 60
Tablo 41. Kadına Yönelik Şiddet, Kapsayıcı İşlev ve Çocuk Depresif Semptomları Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Bulguları 61
Tablo 42. Rorschach Kodlarının Norm Değerlerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri 62

EK'LER LİSTESİ

EK 1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

EK 2. Kişisel Bilgi Formu

EK 3. Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Ön Görüşme Formu

EK 4. Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Formu

EK 5. Ebeveyn Çocuk Kapsayici İşlevlerÖlçeği (KİO)

EK 6. Çocuk Depresif Semptom Değerlendirme Ölçeği (ÇDSÖ)

KISALTMALAR

KYŞDÖ : Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Ölçeği

KİO : Kapsayıcı İşlev Ölçeği

ÇDSÖ : Çocuk Depresif Semptom Ölçeği

SİMGELER LİSTESİ

***Ort*:**	Ortalama
***SS*:**	Standart Sapma
n:	Toplam Sayı
p:	Anlamlılık Düzeyi
r:	Korelasyon Katsayısı
R^2**:**	Regresyon Katsayısı
%:	Yüzde
***β*:**	Beta

ÖZGEÇMİŞ

Gizem Gülkanat

Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Yüksek Lisans	2019	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Programı
Lisans	2011	İstanbul Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
	2013-2015	İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası Travma Çalışmaları, Burslu
İş/İstihdam	2011-	Psikolog, Kartal Belediyesi Kadın Danışma Merkezi/ Kadın Konuk Evi

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Dernek	2013-	Rorschach ve Projektif Testler Derneği

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı:	İstanbul, 1987	Cinsiyeti: K
Yabancı diller:	İngilizce	
GSM/ e-posta:	0537 719 76 86/ gizemgulkanat@gmail.com	

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Aile içi şiddet, aile içindeki her bireyi derinden etkileyen toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içinde gerçekleşen kadına yönelik şiddetten çocukların da kendine düşen payları almaması mümkün değildir. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet ile çocuğa yönelik şiddet arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Aile içi şiddete doğrudan ya da dolaylı bir şekilde maruz kalan çocuk hem fiziksel olarak hem de ruhsal olarak yaralanarak etkilenmektedir. Aile içinde gerçekleşen bu durum çocuğun yaşamında da olumsuz etkilere yol açabilmektedir.

Çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması kadar ruhsal ihtiyaçlarının da bakım veren tarafından karşılanması gerekmektedir. Çocuğun içsel dünyasında güçlü, sağlam, yaslanabileceği, koruyucu anne ve baba imgelerine ihtiyacı bulunmaktadır. Annenin kapsayıcı işlevlerinde eksiklik olduğunda, çocuğun yaslanabileceği içsel koruyucu dayanakları da eksik kalacak, libidinal ve saldırgan dürtülerin dışa vurumu olanaksız hale gelecektir. Libidinal ve saldırgan dürtülerin boşalımları gerçekleşmediğinde saldırganlık, bebeğin kendisine geri dönmektedir. Saldırgan dürtünün yaşamsal bir yönü bulunmaktadır ancak çocuğun saldırganlık dürtüsünün anne tarafından yapılandırılması önemli bir işlevdir. Annenin kapsayıcı işlevinin gerçekleşmesi için çocuğun baş edemediği saldırgan dürtülerin anne tarafından dönüştürülerek çocuğa sunulması gerekmektedir. Çocuk saldırgan dürtülerini anneye yansıtamadığında veya saldırgan dürtüler anne tarafından dönüştürülemediğinde, içeride kalan bu dürtüler çocuğun ruhsallığı üzerinde yıkıcı sonuçlara yol açmaktadır (Bion, 1962).

Psikanalitik yaklaşım erken dönem anne bebek ilişkisi ile depresyon arasındaki bağ üzerinde durmaktadır. Erken dönem anne bebek ilişkisindeki hasarlar, kopukluklar çocukta depresif belirtiler ile karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar, henüz yaşadıkları sorunları ifade edecek sözel bir kapasiteye sahip olmadığından birçok fiziksel belirti çıkararak sorunsalını bedeni ile ifade etmektedir (Freud, 1905; 1953).

Aile içinde yaşanan, annenin ruhsal süreçlerini bozan şiddet olayları, annenin ruhsallığı üzerinden çocuğun ruhsallığına aktarılmaktadır. Annenin ruhsallığını anlamadan bebeğin gelişimini anlamak da mümkün görünmemektedir. Yıkıcılığın nesiller arası aktarıldığının önemini unutmadan bu döngünün kırılması için kalıcı ve yapıcı çözümlerin üretilmesi gerekmektedir.

1.1. Şiddetin Tanımlanması

Şiddet, kelime anlamı olarak, bir hareketin, bir gücün derecesi kapsamında karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanarak kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü bozan duygu ve davranışta aşırılığı ifade etmektedir (TDK, 1974).

Dünya Sağlık Örgütü'ne (2002) göre şiddet, kasıtlı olarak kişinin kendine (intihar ve diğer zarar verme biçimleri), başka bir kişiye, bir gruba veya topluluğa yönelik (savaşlar gibi gruplar arasında meydana gelen) tehdit yoluyla ya da fiili olarak güç kullanması olarak tanımlamaktadır (WHO, 2002).

Şiddetin sonuçları kişiyi veya toplumu yaşam boyu etkileyebilir. Şiddeti ve sonuçlarını büyük ölçüde azaltabilmek için etkili politikaların ve önleyici müdahalelerin uygulanması gerekmektedir (WHO, 2002).

Şiddet kelimesi aynı zamanda tehlike kelimesini de çağrıştırmaktadır. Şiddet ya ona maruz kalanlar için bir tehlike oluşturmuş ya da bir tehlike algısı şiddetin ortaya çıkması neden olmuştur. Sonu olmadığı düşünülen bu tartışmalar ancak ikili ilişkinin kapalılığına, yapışıklığına, içinden çıkılmazlığına son veren, ayıran, kural koyan, yasa koyan bir üçüncü dâhil edilerek bitirilebilir. Şiddet ve tehlike bir araya geldiğinde ise ruhsallık üzerindeki yansıması kaygı olacaktır (Parman, 2014).

1.1.1. Aile İçi Şiddet

Literatür incelendiğinde aile içi şiddet, temel olarak bir kadın problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içi şiddet yalnızca kadına yapılan bir ihlal olmamakla birlikte aile içinde yaşayan herkesi olumsuz yönde etkilen aynı zamanda toplumu da etkileyen bir insan hakları ihlali olarak ele alınmalıdır.

Dünya Sağlık Örgütü, aile içi şiddeti, yakın eş şiddeti kapsamında, fiziksel saldırganlık eylemleri, cinsel baskı, psikolojik istismar ve kontrol davranışları dâhil olmak üzere fiziksel, cinsel veya psikolojik zararlara neden olan yakın bir ilişki içindeki davranış şeklinde tanımlamaktadır (WHO, 2016).

Birleşmiş Milletler (1993) Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesinde kadına yönelik şiddet, "kamusal ya da özel hayatta meydana gelen fiziksel, cinsel, zihinsel zarar veren ya da bununla sonuçlanabilecek bu tür eylemlerin tehdidi, zorlama veya keyfi olarak yoksun bırakılma gibi tehditler de dâhil olmak üzere kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemi" olarak tanımlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet fiziksel, duygusal, sözel, ekonomik, cinsel şiddeti kapsamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, her üç kadından biri yakını tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmaktadır. (WHO, 2013).

1.1.2. Aile İçi Şiddetin Türleri

***Fiziksel şiddet*;** Vücut bütünlüğünün ihlal edilerek, fiziksel gücün veya üstünlüğün şiddet aracı olarak kullanıldığı durumları ifade etmektedir. Tokat atmak, yumruk atmak, tekmelemek, ısırmak, boğmak gibi fiziksel temas içerebildiği gibi bıçakla yaralamak, iple boğmak, sigara ile yakmak, üzerine sandalye fırlatmak gibi bir nesne kullanarak da uygulanabilmektedir. Kişinin bedeni üzerinde geçici veya kalıcı hasarlar bırakmakla birlikte ölümle sonuçlanan durumlar da gerçekleşmektedir (Mor Çatı, 2017).

***Psikolojik şiddet*;** Kontrol etmek ve denetlemek amacıyla duygusal güç ve ihtiyaçların kullanıldığı durumları ifade etmektedir. Tehdit etmek, hakaret etmek, cezalandırıcı ve küçük düşürücü durumlar sergilemek psikolojik şiddet kapsamı içinde yer almaktadır. Farkına varılması ve tanımlanması, diğer şiddet türlerine göre daha zor olmaktadır. Psikolojik şiddetin olduğu her ilişkide fiziksel şiddet olmasa da fiziksel şiddetin olduğu her ilişkide duygusal şiddete sıklıkla rastlanmaktadır (Mor Çatı, 2017).

***Cinsel Şiddet*;** Zorla yapılan herhangi bir cinsel eylem veya kişinin zorla cinsel ilişkiye yöneltilmesidir (WHO, 2017).

Kadını kontrol etmek, aşağılamak, küçük düşürmek ve cezalandırmak amacıyla cinselliğin bir araç olarak kullanıldığı durumları kapsamaktadır. Kadının kendini suçlu hissetmesi ve utanması nedeniyle ifade edilmesi çok zor olabilen bir şiddet türüdür (Mor Çatı, 2017).

1.1.3. Şiddetin Döngüsü

Şiddet, gerginliğin tırmanma aşaması, şiddet aşaması ve balayı aşaması olmak üzere üç aşamadan oluşan kısır bir döngüden oluşmaktadır. Gerilimle başlayan birinci aşama, fırtına öncesi sessizlik olarak tarif edilmektedir. Süreç, psikolojik şiddetin varlığı ile başlamaktadır. Şiddet uygulan kişi gerilim yaratarak küçük şeylerden kavga çıkartmaya çalışırken kadın, gerilimi mümkün olduğunca azaltmaya çalışmaktadır. İkinci aşamada; gerginlik tırmanır ve kontrol edilmeden patlayarak fiziksel şiddet ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada öfkenin yatıştırılması mümkün olmadığından kadın kendini ve çocuklarını yaşanan bu şiddetten korumaya çalışmaktadır. Şiddet sonlandıktan hemen sonra erkek bahaneler sunmaya başlar. Üçüncü aşamada ise pişmanlığını dile getiren erkek, durumun normale dönmesi için yapıcı bir tutum sergileyerek özür diler, kadın ona yeniden bir şans verir. Ancak sonrasında erkek, gerilimi arttırıcı davranışlarda bulduğunda, döngünün birinci aşamasına geri dönülmektedir. Süreç, bu şekilde bir kısır döngü içerisinde devam etmektedir (Mor Çatı, 2017).

Kontrol edilemeyen ve irade dışı bir davranış gibi gösterilmeye çalışılan her türlü şiddet davranışı öğrenilmiş, seçilmiş ve denetlenebilen bir davranış biçimidir. “Şiddet döngüsü” kavramı, öğrenme ve model alma yoluyla şiddetin nesiller arası aktarıldığını ifade etmek için kullanılmaktadır (Mor Çatı, 2017).

1.1.4. Şiddetin Etkileri

Şiddete uğrayan anneler, üzüntü, korku, öfke ve çaresizlik duyguları içinde başka bir bireyin ihtiyaçlarını sınırlı bir şekilde karşılamaya yetecek bir enerjiye sahip olabilmektedir. Bakım veren kişiden yeterli duygusal desteği alamayan çocukların gelişimlerinin sekteye uğraması ile birlikte sosyal yaşamdan çekilip içine kapanarak insan ilişkilerinde zorlandıkları görülmektedir (Mor Çatı, 2017).

1.2. Saldırganlık

Freud (1905), "Cinsellik Üzerine Üç Deneme" adlı eserinde birinci dürtü kuramına göre dürtülerin çocuğun hayata geldiği ilk andan itibaren var olduğunu, ağızdan başlayan bu dürtülerin çocuğun ruhsal gelişimi ile birlikte bedenin kısmi bölgelerinde yer değiştirdiğini söylemektedir. "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı eserinde tek hücreli organizmaların biyolojisinden yararlanarak, dürtülerin sınıflandırılması konusundaki görüşlerini yenileyerek; dürtüyü içeriden ve dışarıdan gelen uyarımlar şeklinde tanımlamaktadır. "Psikanalitik literatür, ölüm dürtüsünün canlı organizmalardan önce de var olan canlı olmayan varlıkların haline dönüş fikri üzerine birçok farklı fikir bulundurmaktadır." Doğuştan var olan, hayatın ilk anından itibaren yaşam dürtüsünü karşılayan bir ölüm dürtüsünün döngüsü üzerinde durmaktadır. Yaşam olmadan ölüm, ölüm olmadan yaşam da olmaz. Bu bir döngüdür. Sahip olduğumuz, birbiri ile sürekli çatışma halinde olan yaşam (eros) dürtüsü ve ölüm (thanatos) dürtüsü olmak üzere iki temel dürtüden bahsetmektedir. Dürtünün amacı doyuma ulaşmaktır; dürtünün doyuma ulaşabilmesi için benlik tarafından tüm yollar denenecektir (Freud, 1920).

Freud, "Cinsellik Üzerine Üç Deneme" adlı eserinde sadizm bağlamında saldırganlık ile ilgili ilk görüşlerini belirtmektedir. Saldırganlık, erkek cinselliğinin bir öğesi olarak boyun eğdirmeye yönelik arzularla birlikte ele alınmaktadır. Dolayısıyla sadizm, bağımsız ve abartılı bir şekilde yer değiştirerek liderlik konumunu ele geçiren cinsel dürtünün saldırgan bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Freud, 1905). Saldırganlık aynı zamanda 1909'da ele alınan Küçük Hans olgusunun anlatıldığı yazıda olduğu gibi nefret, kıskançlık ve rekabet ile ilişkili bir şekilde de kendini göstermektedir. Hans'ın anne, baba ve kız kardeşi ile olan ilişkisi, sevme ve nefret etme üzerinden tanımlanarak, sevilen bu kişilere yönelik aynı zamanda ölüm arzularının varlığından da bahsedilmektedir. Freud (1909) "Obsesyonel Bir Nevroz Olgusu Üzerine Notlar" adlı eserinde, saldırganlığı ele alarak, aşk ve nefret arasındaki çatışma sonucunda, doyumdan yoksun kalan aşkın nefrete dönüşebileceği düşüncelerine yer vermektedir.

Kaynağını aşk ve nefret arasında gidip gelen çatışmadan alan saldırganlığı 1923 yılında Bleuler'in "çiftedeğerlilik (ambivalence)" terimi ile çiftedeğerliliği iki farklı şekilde açıklamaktadır. Bunlardan ilki; engellenmeye (frustration) bağlı gelişirken diğeri ise doyumdan yoksun kaldığında, aşkın sadistik unsuru olan nefret biçiminin abartılarak baskılanması durumunda gelişmektedir.

Freud (1930) "Uygarlığın Huzursuzluğu" adlı eserinde saldırganlık dürtüsünün uygarlık için büyük engel oluşturduğunu ve bu dürtünün kontrollü bir şekilde var olması gerektiğini söylemektedir. Davranışlara sınır getirilmeyen, herkesin istediğini rahatça yapabildiği toplumsal bir yaşam mümkün olmadığından; toplumsal olarak bir arada yaşayabilmek için saldırgan dürtülerin sınırlamalar getirilerek ya da engellenerek kontrol edilmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

Freud'un ölüm dürtüsü üzerine olan görüşlerini benimseyen Melanie Klein, bunları kuram ve uygulama alanında kullanan ilk psikanalisttir. Klein (1935) yansıtma ve içselleştirme adını verdiği iki savunma mekanizmasının öne çıkarak yeni doğan çocuğun yaşamında baskın bir etkiye sahip olduğundan bahsetmektedir. Ölüm dürtüsünün varlığının yarattığı ilkel kaygıyla başa çıkmak için her iki savunma düzeneği de kullanılmaktadır. Yansıtma mekanizması, tek başına baş edilemeyen içsel bir kaygının dışa yansıtılması; içselleştirme mekanizması ise için dışarıdaki "iyi" nesnenin içeriye alınarak içerideki kaygı seviyesinin azaltılması hedeflenerek kullanılmaktadır. Klein (1946) saldırgan eylemleri tanımlarken bebeğin erken dönemdeki konumlarından biri olan şizo-paranoid konumu ele alarak; ısırmak ve parçalamak isteyen bebeğin yamyamsı (cannibalistik) arzularının varlığı eşliğinde bebeği vahşi ve tahripkâr olarak tanımlamaktadır. Şizo-paranoid konumda olan bebek, yarılma düzeneğini kullanarak nesneyi iyi ve kötü olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

Winnicott (1950) "saldırganlık" adlı makalesinde bebeğin kasıt taşımayan, rastgele eylemlerinin saldırgan bir amaç içermediğini ifade ederek, bu dönemi "birincil saldırganlık" olarak tanımlamaktadır. Bebekte hissedilen yaralayıcı, zalimce ve tehlikeli durumlar rastlantı olmakla birlikte, bebeğin annenin memesine sert davranması, onu yok etmek istediği anlamına gelmemektedir. Winnicott'a (1956) göre bebeğin saldırgan

davranışları bir nesne arayışı içinde olduğunu göstermektedir. Saldırgan davranışlar gösteren çocuklar etrafındaki kişileri harekete geçirerek, öteki tarafından sınırlandırılmaya ihtiyaç duymaktadır. Bebeğin tüm duygularını yansıtacağı kişi annesi olduğundan, saldırgan dürtülerini anneye yönelten bebek ancak anne bebekten gelen bu saldırgan dürtülere dayanabilirse sakinleşecektir. Olumsuz yaşam deneyimlerinin öteki tarafından onarılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bandura'nın (1988) "Sosyal Öğrenme Kuramı"na göre öğrenme ve davranış edinimleri, gözlem yoluyla öğrenme ve taklit yoluyla gerçekleşmektedir. Çocuğun saldırgan davranışlara başvurmasında ebeveyn tutumları ve sosyal çevre büyük bir önem taşımaktadır. Saldırganlık davranışı, çocuğun model alarak öğrendiği, öteki ile olan ilişkilerine de benzer şekilde aktardığı bir davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir üst nesilden model alınarak öğrenilen saldırganlık davranışının nesiler arası aktarımı söz konusu olmaktadır (Bandura, 1988).

1.3. Psikanalitik Literatürde Ruhsal Travma

Kökünü Yunancadan alan travma sözcüğü, yara, incinme, hasar alma anlamlarını içermektedir. Tıp alanında önemli bir yere sahip olan travma, fiziksel travmanın yanında psikolojik travmayı da kapsamaktadır. Psikolojik travma, can güvenliğini tehdit eden, yüksek derecede stres veren bir durum sonucunda ortaya çıkan duygusal ya da psikolojik bir yaralanma olarak tanımlanmaktadır (Erlich, 2017).

Nevrozların etiyolojisinde önemli bir yer tutan travma, unutulan erken dönem deneyimlerinin izi olarak tanımlamaktadır (Freud, 1939).

Pontalis'e (1967) göre ruhsal travma, yoğunluğu nedeniyle kişinin baş etme kapasitesini aşan, alt üst edici ve uzun soluklu etkiler göstererek ruhsal yapılanmayı etkileyen olaylar bütünü olarak tanımlanmaktadır.

TDK Ruhbilimleri Sözlüğü'nde travma, "canlı üzerinde beden ve ruh açısından önemli ve kapsamlı incinme ve yaralanma belirtileri bırakan yaşantılar" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1974).

Winnicott, (1974) “Çökme Korkusu” (Fear of Breakdown) makalesinde “ilkel ölüm ıstırapları” kavramı ile asıl travmanın erken dönemde bebek için annenin dayanılmaz yokluğu olduğunu söylemektedir. Bu kavram, erken dönem ihtiyaçlarına anneden dönüş bekleyen bebeğin, aşırı ihmal edilmesinden kaynaklanan ruhsal ölümü yeniden yaşaması korkusunu içermektedir. Bebeğin anneye ihtiyaç duyduğu an ile annenin bebeğe dönüş yaptığı an arasında bebeğin tahammül edemeyeceği kadar uzun bir aralık bulunmaktadır. Bebek için geçen bu uzun zaman içerisinde bebek travmatize olur ve annenin dönüşü bebeğin durumunu onarmaz (Triest, 2017).

Freud (1926) “Ketlenmeler, Belirtiler ve Kaygı” adlı makalesinde, travmayı “benliğin baş edemeyeceği içsel ya da dışsal kaynaklı uyaran birikimi nedeniyle yaşadığı çaresizlik” olarak tanımlamaktadır. Fiziksel acı hissettiren ya da korku, endişe gibi rahatsızlık veren deneyimler, bebek için travmatik bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla ruhsal travma, bebeğin yıkıcı duygulanımlara maruz kalması sebebiyle tüm ruhsal işlevlerin düzeninin bozulduğu bir durum olarak tanımlanmaktadır.

“Travma, bireyin gerekli tepkiyi gösteremediği, üzerine düşünüp, çalışıp bir çözüme kavuşturamadığı, bu nedenle bilinçdışına ittiği yaşantıdır. Kaynağını bilinçdışından alarak etkisini ruhsal aygıt üzerinde devamlı hissettiren bu yaşantılar, travmatik durumla sürekli yeniden karşılaşma duygusu yaratmaktadır” (Zabcı, 2019).

Uzun süreli ve tekrarlayıcı travmatik yaşantılara maruz kalan kişiler, farklı belirtilerin eşlik ettiği karmaşık yapıda bir klinik görünüme sahiptirler. Saldırganın sürekli kontrolü altında olma, tutsaklık, kaçamama durumu uzun süreli ve tekrarlayıcı travmatik yaşantıların önde gelen özellikleri arasındadır. Böyle durumlarda, kişilerin üzerine yapışıp kalan somatizasyon, disosiyasyon, travma ile ilişkili depresyon gibi bir arada görülen belirtiler TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) tanısının ötesine geçen bir tablo oluşturmaktadır (Herman, 1992).

Herman’ın ‘Karmaşık TSSB’ (Complex Travma) adını verdiği bu tablo aynı zamanda literatürde “Karmaşık Travma” adı ile yer almaktadır.

1.3.1. Ruhsal Travmanın Etkileri

Tekrarlayıcı ve uzun süreli bir niteliğe sahip olan aile içi şiddet, maruz kalan kişinin ruhsallığı üzerinde ciddi hasarlara neden olabilmektedir. Karmaşık travma yaşayanlar, saldırganla özdeşleşme, kendini duyarsızlaştırma (self anesthesia), inkâr, disosiyasyon gibi mekanizmalar kullanarak ruhsallıklarını korumak ve hayatta kalmak için yoğun çaba gösterirler. Anlatılan olaylar ve duygulanım arasında uyumsuzluklar görülebilmektedir (Bulamur, 2010).

1.3.2. Yineleme Zorlantısı

İnsanın yaşamda kalma ve öğrenme süreçleri fizyolojik ve ruhsal süreçlerin yinelenmesi ile mümkün olmaktadır. Nevrotik yineleme otomatik ve zorunlu olması nedeniyle normal yinelemeden farklılık göstermektedir (Kubie, 1954).

Freud (1926), "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı eserinde saldırganlığı açıklarken ölüm dürtüsünü yineleme zorlantısı ile ilişkilendirmektedir. "Ket Vurmalar, Semptomlar ve Anksiyete" makalesinde yineleme kompulsiyonu kavramını travmatik yaşantıları bozma çabası ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Bir şeyin istenilen şekilde olmaması durumunda yineleme devreye girer ve bozulur. Arkasından, yinelemelerin devamlılığı için var olan tüm güdüler açığa çıkar. Nevroz ilerledikçe, semptom oluşumunda travmatik yaşantıyı bozma çabası güdüsünün önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Yineleme kompulsiyonu, bir haz değeri taşımakta olup; travmatik yaşantıların acısını hafifletmek amacıyla kullanılmaktadır.

1.3.3. Travmanın Nesiller Arası Aktarımı

Nesiller arası aktarım ruhsallığın oluşumunda temel ve yapılandırıcı bir rol oynamaktadır. Karmaşık ruhsal düzenekler yolu ile gerçekleşen nesilden nesile aktarımı kolay olmayan travmalar, yaslar, sırlar ve utançlar yeterince ele alınamaz ve özümlenemezlerse sonraki nesillerde semptom olarak ortaya çıkmaktadır (Parman, 2009).

Yolanda Gampel (2009) “radyoaktivite” metaforu ile aile geçmişinde canlı ve tehdit edici bir şekilde bulunan travmatik izlerin çocuğun ruhsallığına yayılarak yarattığı olumsuz etkilerden bahsetmektedir. Geçmişte yaşanan travmaların yükü tıpkı radyoaktif bir maddenin kalıntıları gibi bir sonraki nesile aktarılmaktadır. Kistleşmiş bir halde muhafaza edilen radyoaktif kalıntıların ruhsallıktaki etkileri zaman içerisinde belli koşullarda canlanarak ortaya çıkmaktadır. Radyoaktivite kavramı, ruhsallığın bulaşma ve yayılma gücünü ifade etmektedir.

1.4. Erken Dönem Nesne İlişkileri ve Annenin Kapsayıcı İşlevi

1.4.1. Erken Dönem İlişkileri

Bağlanma konusundaki ilk araştırmaları Bowlby ve arkadaşları deney ve gözlem yöntemlerini kullanarak yapmışlardır. Bowlby’nin “bağlanma kuramı”na göre canlılar, doğumla birlikte ihtiyaçları konusunda etkileşime giren, birincil bakım veren kişilere karşı bir bağlılık geliştirmektedir. Bebek ve bakım veren arasında kurulan bu bağlanma modeli duygusal olarak destekleyici ve bebeğin gelişimine izin verecek bir nitelik taşımaktadır. Bakım veren ve çocuk arasındaki ilişkide, bebeğin fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanarak bebeğin kendini güvende hissetmesi sağlanırsa, bebek kendini sevilmeye layık görecek, değerli olduğunu hissedecek, aynı zamanda dış dünyayı da güvenilir bir yer olarak algılayacaktır. İnsanlarla kurulan ilişkiler ve sosyal tepkilerin temeli, henüz sözcüklerin olmadığı bebeklik döneminde birincil bağlanma figürü ile kurulan ilk ilişkide atılmaktadır. Yaşam boyunca etkisi görülen erken dönemde anne bebek arasındaki zihinsel ve duygusal beklentilerden doğan bu ilişki “İçsel tasarım” olarak adlandırılmaktadır (Bowlby, 1982; 1988). Erken dönem anne bebek ilişkisi, kişinin tüm ilişkilerinde benzer örüntülerle ortaya çıkmaktadır (Cashdan, 1988).

Bağlanmanın doğumdan sonra değil aslında hamilelik sürecinin başından beri var olduğu, hamilelik sürecinde anne ve bebek arasında bağlanma ilişkisinin ilk temellerinin kurulmaya başlandığı düşünülmektedir (Bloom, 1995). Yapılan çalışmalara göre anne karnındayken fetüsün işitebilme, algılama, tepki gösterebilme ve annenin duygusal durumunu algılayıp ona yanıt verebilme yeteneklerinin olduğu bilinmektedir

(Kaplan, Sadock ve Greb, 1994, Altuğ ve Özkan 1996). Hamilelik sürecinde ön plana çıkan annenin bebeğine ilişkin zihinsel tasarımları, bedenindeki değişimleri, bebeğini benimsemesi ve olumlu duygularını bebeğine aktarması bağlanmanın ilk temellerini oluşturmaktadır (Kemp ve Page, 1986).

Bağlanma, sadece çocukluk dönemi ile sınırlı olmayıp yaşam boyu sürerken, sonraki yaşam dönemlerindeki bağlanmalar, bebeğin bakım verenle olan ilk temel ilişkisinin prototipi üzerinden gerçekleşmektedir (Bowlby & Ainsworth, 1973; 1989). Temel olarak güvenli ve güvensiz olmak üzere iki tür bağlanma stilinden söz edilmektedir (Ainsworth ve ark., 1978). Çocuğun fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarına zamanında cevap veren bakım verene karşı geliştirilen bağlanma türü güvenli bağlanma, çocuğun ihtiyaçlarının yetersiz ve zamanında karşılanmaması durumunda bakım verene karşı geliştirilen bağlanma türü güvensiz bağlanma olarak adlandırılmaktadır. Yapılan çalışmalara göre güvenli bağlanan kişilerin çevrelerindeki kişilerin sıkıntılarına karşı daha duyarlı oldukları ve kişiler arası ilişkilerinin daha güçlü olduğu, olumsuz duygu ve davranışları daha az gösterdikleri bildirilmektedir. (Rothbard ve Shaver 1994). Güvensiz bağlanan kişilerin pozitif duyguları daha az deneyimledikleri; kaygı ve depresyon gibi negatif duygulanımları dengeleme konusunda başarılı olamadıkları bilinmektedir (Parker 1982). Bağlanma stili ile duyguları dengeleyebilme ve aktarabilme arasında anlamlı, yakın bir ilişki olduğu bilinmektedir (Cassidy 1994).

1.4.2. Donald Winnicott- Yeterince İyi Anne Kavramı

"Sıradan özverili anne" ve "yeterince iyi çevre" kavramlarından oluşan Donald W. Winnicott'un (1960) geliştirdiği "yeterince iyi anne (good enough mother)" kavramı bebeğin çeşitli gelişim aşamalarına göre fiziksel ve duygusal ihtiyaçları doğrultusunda kendini uyarlayabilen bir anne olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda olgun nesne ilişkileri kurabilen bir bebeğin sağlıklı gelişimi için gereken en uygun çevre anne tarafından oluşturulmaktadır. Winnicott "bebek yoktur" ifadesi ile temel olarak bebeği annesiz düşünmenin mümkün olmadığına vurgu yapmak istemektedir. Bebeğin mutlak bağımlılık döneminde benliği tehdit eden ilkel kaygılardan korunabilmesi için annenin geçici de olsa bebeğe tüm güçlülük yanılsamasını hissettirmesi gerekmektedir. Annenin, bebeği büyüdükçe, bebeğin karşılaştığı zorluklara göre tüm güçlülük yanılsamasının

dozunu ayarlaması, zorlukları bebek için katlanılabilir bir hale getirmesi gerekmektedir. Böylelikle tüm güçlülük savunması son bulacak, bebek ben ve öteki ayrımını yapabilecektir. Bebek, erken dönemde "yeterince iyi anne"nin desteği ile tüm güçlülük duygularını deneyimleyerek, aşamalı bir şekilde dış gerçekliği kavramaya başlamaktadır. Tüm güçlülük duygularının deneyimlenmesi için fırsat verecek "yeterince iyi anne"nin olmaması durumunda, bebeğin gelişimi kesintiye uğrayacaktır. Çocuğun dürtüleri, anne tarafından kapsanamadığında, gerçeklikle olan uyum bozularak, kendisinin yarattığı bir gerçeklik ile kendini korumaya çalışacaktır. Kendisini korumak için dürtülerini gizleyecek ve anne ile uyumlu davranarak, aslında olmadığı bir şey halini alarak sahte bir benlik (false self) geliştirecektir. Winnicott'a göre bütün ciddi zihinsel rahatsızlıkların altında sahte bir benlik hâkim olmaktadır.

Winnicott, Anna Freud'un (1954) "Moda Olan Yanlış Kavramlar" (Current Misconceptions) başlığı altında ileri sürdüğü, engellenmeler ve hayal kırıklıklarının, anne çocuk ilişkisinin ayrılamaz bir parçası olduğunu, dolayısıyla çocuk nevrozunun oluşumunu annenin oral dönemdeki eksikliklerine bağlamanın basit ve yanıltıcı bir genelleme olduğu fikrini desteklemektedir. Winnicott, annenin işlevleri ile ilgili olarak ilkel dönemden başlayan derinlemesine bir çalışmanın eksik olduğunu ileri sürerek, erken evrede annenin içinde bulunduğu özel bir durumu açıklayan "birincil annelik tasası" adındaki bir önermeden bahsetmektedir. Annenin deneyimlediği bu durum, gebelik sürecinde aşamalı bir şekilde gelişen, gebeliğin sonuna doğru artan bir duyarlılık halini alan; doğumdan sonra birkaç hafta daha sürerek kendini gösteren bir ruh halidir. Annenin ilk dönemlerde yaşadığı bu ruh hali eğer gebelik söz konusu olmasaydı içe kapanma, dağılma, kaçma ve hatta geçici olarak kişiliğin bazı hallerinin üstünlüğü ele aldığı ağır bir rahatsızlık olan şizoid epizod olarak görülebilirdi (Winnicott, 1956).

1.4.3. Wilfred R. Bion- Annenin Kapsayıcı İşlevi

W.R.Bion'un 1960'larda geliştirmiş olduğu bir kavram olan "anne ruhsallığının alfa işlevi" (mother's capacity for reverie) aynı zamanda annenin düşlem kapasitesi olarak da adlandırılmaktadır. Yaşamın ilk dönemlerinde, ilk ruhsal malzemeleri anlamlandırabilmesine yardım edecek olgun bir düşünce aygıtına henüz sahip olmayan

bebek, ilk yaşamsal deneyimlerin yarattığı bedensel duyumlardan kaynaklanan beta (β) elemanlarını anlamlandırabilen bir ötekine ihtiyaç duymaktadır. Annenin ruhsallığının içine atılan beta (β) elemanları, anne tarafından alfa (α) elemanı çıktılarına dönüştürüldüğünde bebek tarafından bu deneyim özümsenerek kendi ruhsallığına dâhil edilebilir bir hal alacaktır. Bebek, yaşamın ilk dönemlerinde içsel ve dışsal uyaranlarla başa çıkabilecek olgunlukta bir ruhsal aygıta sahip olmadığından, bebek için anlamlandırılması güç olan bu ilkel duyumların annenin ruhsallığının içine boşaltılarak, anne tarafından gerekli bağlantıların kurulması ve bebeğin bu duyumları ruhsal olarak özümseyebilmesi için onun adına dönüştürülerek bebeğe tekrar yansıtılması gerekmektedir. Bebeğin ilkel duyumları olan beta elemanlarının anne tarafından içeri alınması ve alfa elamanına dönüştürülüp tekrar bebeğe yansıtılması durumu, ***annenin kapsayıcı işlevi*** olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda anne-bebek ilişkisi içerisinde anne kapsayan, bebek ise kapsanan konumunda ifade edilmektedir (Bion 1962).

1.4.4. Sigmund Freud- Annenin Koruyucu Kalkan İşlevi

Freud'un (1920) "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı makalesinde üzerinde durduğu annesel bakım işlevi kavramı, anne ile bebek arasında kurulan ilişkide, bebeğin fiziksel ve ruhsal olarak bakımı ve desteklenmesini içeren bir kavramdır. "Uyarı kalkanı" kavramı, dış dünyadan gelen ve özneyi yok edebilecek güçteki aşırı uyarıma karşı organizmayı koruma işlevini tanımlamaktadır. Çocuğun benliği henüz yeterince gelişmediğinden, çocuk adına uyarılım kalkanı işlevini annenin yapıyor olması gerekmektedir. Çocuk adına uyarılım kalkanı işlevi yapan annenin, aynı zamanda çocuğun otoerotizmine, arzunun varsanısına ve babanın devreye girmesine geçit verecek bir dengeyi de sağlaması gerekmektedir.

Nesne ilişkilerinin yetersizliği nedeniyle uyarılım kalkanının yeterince oluşmaması durumunda, bebeğin saldırgan ve libidinal dürtü boşalımları gerçekleşmediğinde saldırganlık, geriye kalan tek nesne olan bebeğin kendisine geri dönmektedir (Zabcı, 2005).

1.5. Çocuğun Psikoseksüel Gelişimi

1.5.1. Fallik Dönem (Ödipal Karmaşa)

Freud'un 1905 yılında yayımlanan "Cinsellik Üzerine Üç Deneme" adlı makalesinde bahsettiği fallik dönem, anal dönemin sona ermesiyle başlayan ve latans dönemin başlangıcına kadar süren dönemi kapsamaktadır. Psikanalitik kuramda 3-6 yaş aralığına göre psikoseksüel gelişim dönemlerinden olan, Latincede erkek cinsel organı anlamına gelen 'phallus' bu dönemdeki çocukların başlıca ilgi konusu olmaktadır. Kadın ve erkek cinsel organlarının anatomik farklılığının çocuk tarafından farkına varılması bu dönem çocuğunun ilgi ve merak ettiği konularındandır. Dürtünün kaynağı cinsel organlara yönelerek libido artık çocuğun kendi bedeninin dışında bir nesnede doyum aramaya başlamaktadır. Çocuk, sevgi nesnesi bulmak için büyük bir arayış içerisindedir. Önceki gelişim basamaklarında anne ve babasıyla bire bir ilişkiler kuran çocuk, bu dönemde kendisini anne-baba-çocuk üçlüsünün etkileşimlerinin yer aldığı karmaşık nitelik kazanmış bir ilişki içerisinde bulmaktadır. Karşı cinsten ebeveyne yönelik geliştirilen cinsel arzuların kastrasyonla cezalandırılacağına ilişkin kaygılar bu dönemin en temel problemini oluşturmaktadır. Ödipal karmaşa, erkek ve kız çocuklarda faklı biçimlerde yaşanmaktadır. Erkek çocuk cinsel arzularını ilk aşk nesnesi olan annesine yönelterek sevgili gibi davranmaya başlar ve babasının yerine geçme girişimlerinde bulunabilir. Anne, erkek çocuk tarafından üçüncü biriyle paylaşılmak istenmez. Çocuk, en büyük rakibi olan babayı aradan çıkarmayı düşlemlerken bir yandan da babasına yönelik saldırgan dürtülerinden ötürü cezalandırılacağından korkar. Yaşanan bu korku anneye duyulan cinsel arzulardan çok daha yoğun bir biçimde yaşanmaktadır. Erkek çocukta kastrasyon kaygısı, anneye olan cinsel yakınlaşmanın azalmasına neden olur ve özdeşimini baba üzerinden gerçekleştirir. Bu durumda ödipal karmaşa son bulmaktadır. Kız çocuk ise zaten bir penise sahip olmadığından, annesinin, kendisini penisten eksik bir şekilde dünya getirdiği için cezalandırıldığını düşünmektedir. Penisin yokluğu ile hayal kırıklığı yaşayan kız çocuğu, ilk aşk nesnesi olan annesine kızgınlık geliştirecektir. Sevgi beklentilerini karşılamak ve eksiklik duygularını ödünleme çabası içinde, kendisine bir penis vereceği umuduyla, bu organa sahip olan babasına yönelecektir.

Kişinin cinsel ve duygusal gelişimlerinin temelini oluşturan bu durum evrenseldir. Herkes ödipal çatışma yaşar ve yaşanan bu yoğun çatışmanın çözülmesi gerekmektedir. Aksi halde nevroz kaçınılmaz bir son olacaktır (Freud, 1905).

1.6. Depresyon

Kökünü Latince ‘depressus’tan alan, dilimize Fransızcadan geçen depresyon kelimesi, Türkçe sözlükte depresyon, çukur, sıkıştırma, aşağı doğru bastırmak, bunalım ve psikolojik çökkünlük ifadeleri ile tanımlanmaktadır (Tietze, 2002).

Dünya Sağlık Örgütü (2012)’ne göre depresyon, suçluluk duygusu, ilgi ve zevk kaybı, düşük benlik algısı, üzüntü, yorgunluk, uyku ve iştahta düzensizlik, konsantrasyonda azalma duyguları ile karakterize kendine zarar verme ve intihar düşüncelerinin varlığı dâhilinde yaygın zihinsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2012).

Melankoli, eski çağlardan günümüze kadar her çağın kendi özellikleri doğrultusunda ele alınarak farklı disiplinler tarafından değerlendirilerek üzerinde düşünülen, nesnelleştirilmeye çalışılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Homeros destanları, yazılı kültürde melankolik insan karakterine yer veren ilk eserdir. Homeros ve İlyada destanında melankoliye önem verilerek ciddi bir tanımlamalar silsilesi ile açıklanmaya çalışılmıştır. Geliştirilen kavramsallaştırmalara göre melankoli, sadece beden ya da ruh kaynaklı bir bozukluk olmayıp ruh ve beden arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Öfkelenme sonucunda oluşan korkular, heyecanlar, hüzün ve kaygı gibi duyguların yoğunlaşması ve dışarıya yansıtılamaması durumunda kan ve safra, bedenin orta bölgesi, göğüs ve üst karın bölgesinde bulunan akciğerler, mide ve kalp gibi organlarda birikerek kararma ve şişme meydana getirmektedir. Homeros destanlarında öfkeye kapılan kahramanların tanrılar tarafından cezalandırılması ile ortaya çıkan yalnızlık, sıkıntı, anlamsızlık ve hatta intihara kadar giden davranışlar görülmektedir. Bedene yapılan vurgu ve destanlara konu olan beden-ruh etkileşimi düşüncesi kendinden sonraki dönemlerdeki araştırmacılar için bir kaynak oluşturmaktadır (Teber, 2002).

1.6.1. Psikanalitik Kurama Göre Depresyon

Freud, "Yas ve Melankoli" adlı makalesinde sevilen birinin, bir idealin ya da bir nesnenin kaybından bahsetmektedir. Melankolide aynı zamanda yastan farklı olarak kayıp duygusunun yol açmış olduğu "kendini önemsemede yaşanan bir bozukluk" mevcuttur. Yas, gerçek bir nesnenin kaybını ifade ederken; melankoli, gerçek bir kaybın olmadığı durumlarda da varlığını devam ettiren bir çökkünlük halinin yaşanması olarak ifade edilmektedir (Freud, 1917).

Çocuk depresyonu ile yetişkin depresyonu arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Yetişkin depresyonunda konuşmanın yavaş olduğu çökkün bir duygu durumu, gelecek ile ilgili umutsuzluk, iştahta değişim ve öz bakımda azalma görülürken çocukta bu tür belirtiler görülmemektedir. Aynı zamanda çocukta yetersiz olan sözelleştirme kapasitesi nedeniyle yaşanılan depresyonu anlamak da zorlaşmaktadır (Freud, 1905; 1953).

Psikanalitik literatüre göre melankoli, narsisizmle kurulan ilişki olarak ele alınarak narsisistik yaralanmalara gösterilen tepki olarak açıklanmaktadır (Sönmez, 2011).

Annenin bir yakınını kaybetmesi, düşük veya doğumda yaşanan bir travma veya bir ayrılmanın sonucunda anne ile olan bağın kesilmesi, depresyonun oluşumundaki temel etkenler arasındadır (akt. Zabcı, 2005).

1.6.1.1. Andre Green ve Ölü Anne Kavramı

Green'in (1993), "Ölü anne" kavramında anne, yaşamsal enerjisinden bebeği mahrum bırakarak kendi yasını bebeğe aktarmaktadır. Anne-bebek arasındaki arkaik dönemdeki bakımın yetersizliği ***annenin yası*** olarak ifade edilmektedir. Anne ve bebek arasındaki annenin yası üzerine kurulan ilişkide annenin, fiziksel bir yokluğundan ziyade çocuğun karşısında ruhsal olarak var olamayışı söz konusudur. Dolayısıyla fiziksel olarak var olsa bile annenin varlığı çocuk tarafından ruhsal olarak hissedilememektedir. Annenin, çocuk üzerindeki yatırımını çekmesi ile birlikte çocuğun

ruhsallığında oluşan, çocuğun taleplerinin karşılık bulamadan düştüğü bir delikten bahsetmektedir.

Andre Green'e (1993) göre, benliği çerçeveleyen bir yapı sağlamak annenin görevidir. Bu yapının sağlanamaması durumunda ölü anne karmaşası ortaya çıkmaktadır. Çocuğun, annenin yokluğu sırasında değil de annenin varlığı sırasında depresyona girmiş olması ve annenin yas içinde olması durumu diğer kuramlardan farklılık göstermektedir. Ancak anne her ne kadar fiziksel olarak var olsa da ruhsal olarak var olamamaktadır. Annenin yaşadığı, ancak anne tarafından itiraf edilemeyen bir depresyon söz konusudur. Annenin çocuğa olan ilgisinin aniden kesilmesi çocuk tarafından anlamlandırılamaz ve çocuk tarafından anlamlandırılamayan bu durum çocuğun ruhsal yaşamını alt üst eder. Annenin ilgisini yeniden kendi üzerine çekmeye çalışır. Bu çabaları sonunda annenin ilgisini yeniden üzerine çekmeyi başaramayan çocuk, annesel nesneye olan yatırımını azaltarak ölü anne ile bilinçdışı bir özdeşleşme gerçekleştirir. Bir süre sonra anneyi hepten kaybetme kaygısıyla, saldırgan dışa vurumlar engellenir. Aşk duygusu yaşatmayan nesnenin ruhsal ölümü, nefret duygusu da yaratmadan gerçekleşerek sessiz bir yıkıcılık durumu oluşmaktadır. Bebeğin yaşadığı ruhsal acı kaynaklı sessiz yıkıcılık durumu, yaşanan ruhsal çatışmayı çözecek bir nesne ilişkisinin kurulabilmesini olanaksız kılmaktadır.

1.6.1.2. Melanie Klein ve Depresif Konum

Psikanalitik literatürde çocuk depresyonu, ilk kez Melanie Klein'ın (1934) "Manik-Depresif Durumların Ruhsal Kaynağına Katkı" makalesinde ele alınarak çocukta depresif konum kavramından bahsedilmektedir. Klein'a göre çocukların yaşadığı duygusal problemler dış dünyadaki olayların etkisinden çok libidinal ve saldırgan dürtüler arasındaki içsel çatışmadan kaynağını alan fantezilere dayanmaktadır (Klein, 1934).

Klein, bebeğin ilk 4 ay boyunca şizoparanoid konumda olduğunu söylemektedir. Bu dönemde bebek dışarısı ile olan ilişkisini sadece ağlamaları üzerinden nesneleri iyi ve kötü şeklinde ikiye ayırarak gerçekleştirmektedir. Bebeğe doyum sağlayan bir nesne bebek tarafından "iyi nesne" olarak yaşanır ve düşlemsel olarak yamyamsı (cannibalistik) bir şekilde bedenin içine alınan iyi nesne içeride saklanmaya çalışılır.

Bebeğe hoşnutsuzluk duyguları yaratan bir nesne (açlık, korku, acı) bebek tarafından "kötü nesne" olarak yaşanarak diğer nesneden farklı bir muamele görmektedir. Bebek bu durumla baş etmek için ya nesneden kaçınacak ya da onu tahrip etmeye çalışacaktır. Bebeğin temel ve ruhsal nesnesi olan anne memesi, dışsal gerçekliklerinden bağımsız olarak bebek tarafından hayali ve varsanısal (halüsinatif) bir şekilde iyi meme ve kötü meme olarak yaşanmaktadır. İyi nesneler ve iyi meme inrojekte edilerek (yutarak) bedenin içine alınacak; kötü nesneler ve kötü meme de projekte edilerek (tükürmek, kusmak) dışarı atılacaktır. Sonrasında iyi meme idealize edilerek bebek için sınırsız doyum nesnesi olacaktır (Klein, 1946).

Nesnenin bir bütün olarak algılandığı 6. aydan başlayan depresif konum 12. aya kadar yoğunluğunu sürdürerek devam etmektedir. Nesnenin bütün olarak algılanması ile birlikte bebek, sahip olduğu nesnenin kendi dürtülerinden kaynaklı bir şekilde yok olabileceğine dair kaygılar yaşamaya başlamaktadır. Aynı nesnede birleşen saldırgan ve libidinal dürtüler çocuk üzerinde nesne ile ilgili duygu karmaşası (ambivalans) yaşatmaktadır. Yıkıcı dürtülerin sevilen nesne için tehlike olarak algılanması ile birlikte başlayan suçluluk duyguları ve bu tehlikenin sevilen nesneye zarar verip onu yok edeceği düşüncesinden dolayı kaygı yaşanmaktadır. Bu durum karşısında çocuk, depresif bir konuma girmektedir. Depresyonun zıttı bir şekilde depresif konum, gelişimin normal bir süreci olarak ifade edilmektedir (Klein, 1946).

1.6.1.3. Winnicott ve Depresif Konum

Winnicott'a göre depresyon psikopatolojiye ait bir kavram olmakla birlikte yas tutmanın ve suçluluk duygularının yaşanmasının normallik ucuna denk gelmektedir (Winnicott, 1955 & 1956).

Winnicott (1955), depresif konumu, başarılı bir şekilde ulaşılan bir konum olarak değerlendirmektedir. Bazen uzun süren bazen de hiç erişilemeyen depresif konuma ulaşımın erken olmasının çocuk için iyi olacağını düşünmektedir. Nesnelerin ve çevrenin benlikten ayrışarak bir bütün olarak algılanmasını ele alarak bireysel gelişimde depresyonun değerinden bahsetmektedir. Kimlik duygusu oluşan ve benliği güçlenen çocuk, ruhsal gerçekliğinden kaynaklanan zorlukları kapsayarak depresif

olabilmektedir. Winnicott'a göre depresif duygulanım, yıkıcı dürtüleri kontrol edebilen yeterince güçlü zihinsel bir organizasyonun varlığı olarak ele alınmaktadır.

Depresif konuma erişen bebeğin kayba tepkisi acı ve üzüntü olurken, süreçler yanlış gelişip depresif konuma erişemeyen bebeğin, içsel dünyasındaki canlılık düşük bir seviyede işlev görerek depresyon duygulanımı görülmektedir. Winnicott bu tip başarısızlıkları, sahte kendiliğin gelişimi için katkı olarak görmektedir (Abram,1996).

1.6.1.4. René Spitz ve Anaklitik Depresyon

Çocuğun doğrudan gözlemini başlatan ilk kişi olan René Spitz (1965), erken dönemde annelerinden ayrılan çocukları gözlemleyerek erken dönemdeki ayrılıkların etkisinin en ağır biçimi olan anaklitik depresyonu tanımlamaktadır.

Spitz (1965), anaklitik depresyonu tanımlarken düşlemsel bir çatışmadan kaynaklanmayan dışsal bir olaya bağlı gelişen, çocuğa özgü bir tepkiden bahsetmektedir. 6-8 ay arasındaki bebeklerin annelerinden ayrılıp bakım için uygun olmayan bir ortama koyulduklarında yardım çağrısı niteliğinde; birinci aydan ağlama ve mızmızlanma ile başlayıp ikinci ayda dertli inlemeler eşliğinde gelişen tablo ağırlaşarak bebeğin gelişimi durmakta ve bebekte kilo kaybı başlamaktadır. Üçüncü ayda ise günün çoğunu beşikte yüzükoyun yatarak öteki ile kontak kurmadan geçiren bebeklerde, kayıtsızlık ve çekilme gerçekleşmektedir. Fiziksel ve ruhsal hayatını sürdürebilmek için bebeğin annesine hayati bir şekilde ihtiyaç duyduğu bu dönemde, aniden gerçekleşen ayrılık ve sonrasında bebekte yaşanan bu kayıtsızlık hali ***anaklitik depresyon*** olarak tanımlanmaktadır. Anaklitik depresyon, çocuk üzerinde geri döndürülemez etkiler bırakarak çocuğu ölüme kadar götürebilmektedir.

1.7. Aile İçi Şiddet, Annenin Kapsayıcı İşlevleri ve Çocuk Depresyonu ile İlgili Araştırmalar

Literatür incelendiğinde aile içi şiddetin çocuklar üzerindeki etkilerine rastlanmakla birlikte konunun anne çocuk ilişkisi üzerinden ayrıca projektif bir test kullanılarak psikanalitik olarak ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında çocuk ruhsallığını ele alan çalışmalar sınırlı sayıda olmakla

birlikte, annenin ruhsallığının tamamen göz ardı edildiği çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Gökçe'nin (2010), çocuklukta aile içi şiddet yaşantısının kişinin ruh sağlığına etkileri üzerine yapmış olduğu çalışmaya göre, katılımcıların obsesif belirtiler, paranoid durum, kişiler arası duyarlılık, öfke, fobik durumlar, psikoz belirtileri, somatizasyon, anksiyete, depresif belirtiler ve ek patolojik durumlar yönünden belirtiler gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bağışlıoğlu'nun (2017) aile içi şiddet mağduru annelerin çocukları ile ilgi yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında, aile içi şiddet mağduru annelerin çocuklarının da şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Çocukların benlik saygısı düzeyleri ile aile ile uyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sönmez (2011), çocuk depresyonunun projektif testler ile değerlendirilmesi üzerine yaptığı araştırmada, depresif çocuklar ile normal çocukları ele alarak çocukların kendilik tasarımı ve depresif konumun işlenmesi gibi birçok açıdan karşılaştırmalar yapmaktadır. Erken dönem anne-çocuk ilişkisinin önemi üzerinde durarak çocuk depresyonunun yetişkinlerden farklı biçimlerde göründüğünden bahsetmektedir. Annenin kapsayıcı işlevindeki yetersizliğin çocukta depresyon olarak karşımıza çıktığı sonucuna ulaşılmaktadır.

1.8. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, erken dönem nesne ilişkilerinin öneminden yola çıkarak, aile içi şiddet mağduru annelerin, kendi ruhsal meşguliyetlerinden ötürü annelik kapasitelerinde bazı eksikliklerin olduğu ve annelerin bebeğin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

Aile içi şiddetin annenin ruhsallığına olan etkisi dikkate alınarak, annenin kapsayıcı işlevlerinin çocukların depresif semptomları ve saldırgan davranışları üzerine olan etkisi araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda annelere KYŞDÖ, KİO, ÇDSÖ verilip, çocuklara da Rorschach testi uygulanarak; annelerin kapsayıcı işlevleri,

çocukların da depresif semptomları ve saldırgan davranışları aşağıdaki araştırma soruları doğrultusunda incelenmiştir.

Şiddet, yaşamı ve ruhsallığı olumsuz yönde etkileyen toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikli olarak annenin bedensel ve zihinsel kapasitelerini kısıtlayan bu durumun annenin ruhsallığındaki travmatik etkileri kendine bir çıkış yolu bularak bilinçli veya bilinçdışı bir şekilde çocuk üzerinden yansıtılacaktır. Annenin ruhsallığı çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır.

Anne, çocuğun kendilik algısının oluşumu ve gelişiminde aile içinde en önemli konumda yer almaktadır. Şiddete maruz kalan kişilerin korku, kaygı ve depresyon gibi deneyimlediği ruhsal alandaki değişimler, çocuğun da dış dünyayı kavrama ve anlamlandırma ve kendisini bu çerçevenin içerisine konumlandırma süreçlerini etkilemektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında şiddet mağduru kadınların çocuklarının yaşadıkları depresif semptomlar ile ilgili projektif bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Alanda önemli bir eksik olan, şiddetin annenin ruhsallığında yarattığı kaygı ve korkuların doğrudan veya dolaylı olarak yine annenin ruhsallığı aracılığıyla çocuğa olan iletiminin önemi üzerinde durulmaktadır. Literatüre önemli katkılar sağlayan bu çalışmanın devamında gelecek diğer çalışmalara kaynak olacağı düşünülmektedir.

1.9. Hipotezler

I. Hipotez: Kapsayıcı İşlevlerde Yetersizlik

Şiddet mağduru annelerin kendi ruhsal süreçleri ile meşguliyetleri nedeniyle kapsayıcı işlevlerinde eksiklik beklenmektedir.

II. Hipotez: Nesne Kaybı Endişesi (Depresif Endişe)

Aile içi şiddet mağduru annelerin çocuklarının depresif semptomlar göstermesi beklenmektedir.

III. Hipotez: Saldırgan (Agresif) Dürtünün Ruhsal Olarak İşlenmesinde Yaşanan Zorluk

Aile içi şiddet mağduru annelerin çocuklarının dürtülerinin yeterince kapsanamaması nedeniyle saldırgan dürtünün ruhsal olarak işlenmesinde zorluklar yaşaması beklenmektedir.

1.9.1. Hipotezleri Değerlendirme Kriterleri

Hipotezleri değerlendirmek için Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği, Çocuk Depresif Semptom Ölçeği ve Rorschach Testi kullanılmıştır. Rorschach testinde kapsayıcı işlevler ve kayıp sorunsalını değerlendirmek üzere erken dönem anne imgesine ilişkin tasarımlar I, VII, VIII, IX, X. Kartlar, saldırgan (agresif) dürtü II. Kart aracılığıyla değerlendirilecektir.

I. Kapsayıcı İşlevlerde Yetersizliğin Değerlendirilmesi

Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeğinde;

- Annelerin kapsayıcı işlevleri azaldıkça ölçek toplam puanından alınan puanlar artmaktadır. Dolayısıyla, aile içi şiddet mağduru annelerin ebeveyn çocuk kapsayıcı işlev ölçeği toplam puanının yüksek olması beklenmektedir.

Rorschach Testinde;

- Kapsayıcı işlevlerdeki eksikliğin ruhsal dengeyi bozması nedeniyle F+% yanıtlarının normlara göre anlamlı derecede düşük olması beklenmektedir.
- Dokunsal duyarlılığa ve regresif savunmalara işaret eden doku (E) yanıtlarının yüksek sayıda olması beklenmektedir.
- Kapsayıcı işlevin yetersizliği sebebiyle tutulma (holding) ihtiyacına gönderme yapan giysi yanıtlarının yüksek çıkması beklenmektedir.
- Düşlemsel kapasitenin ve kapsayıcı işlevin yetersiz olması sebebiyle bedene olan yatırıma işaret eden anatomi yanıtlarının yüksek sayıda çıkması beklenmektedir.

- Kapsayıcı işlev sağlayan bir annesel imgenin içselleştirilememesi nedeniyle güven vermeyen, tehdit edici erken dönem anne imgesine gönderme yapan tasarımların verilmesi beklenmektedir.
- Yoğun korkuya gönderme yapan Clob yanıtlarının yüksek sayıda olması beklenmektedir.

II. Nesne Kaybı Endişesinin Değerlendirilmesi

Çocuk Depresif Semptom Ölçeğinde;

- Çocukların depresif semptomları arttıkça ölçek toplam puanından alınan puanlar da artmaktadır. Aile içi şiddet mağduru annelerin çocuklarının depresif semptom ölçeği toplam puanının yüksek olması beklenmektedir.

Rorschach Testinde;

- Erken dönem anne- çocuk ilişkisindeki boşluklara, kayıplara işaret eden beyaza hassasiyet yanıtlarının (Dbl) normlara göre anlamlı derecede daha yüksek olması beklenmektedir.
- Nesnenin bütün olmayan, kısmi nesneler şeklinde algılanması, bedene dair parça yanıtlarının (Ad, Hd) depresif semptomlar ile ilişkili çıkması beklenmektedir.
- Depresif endişeye işaret eden griye ve siyaha hassasiyet gösteren C' yanıtlarının yüksek olması beklenmektedir.
- Yanıt içeriklerinde bağımlılığa gönderme yapan birleşme, yapışma temalarının olması beklenmektedir.
- Test esnasında aşırı hareketlilik, coşku, gülme, testi değersizleştirme gibi manik savunmalara başvurulması beklenmektedir.

- Ayrılığa olan hassasiyet nedeniyle X. Kartta ayrılığa hassasiyet ve endişe beklenmektedir.

III. Saldırgan (Agresif) Dürtünün Ruhsal Olarak İşlenmesinde Yaşanan Zorluğun Rorschach Testi ile Değerlendirilmesi

- Saldırgan dürtünün kontrolünün zorluğu nedeniyle, dürtüselliğe gönderme yapan Kob ve C yanıtlarının normlardan yüksek olması veya bu kontrolün zorluğu nedeniyle dürtülerin dondurularak denetim altına alınması, yani F yanıtlarının normlara göre yüksek olması beklenmektedir.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırma örneklemi İstanbul ilinde yaşayan çocuklar ve annelerinden oluşmaktadır. Çalışma, her anne ile yüz yüze görüşülerek anket verilmesi ve her çocuk ile bire bir yapılan Rorschach uygulaması ile gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışmada yaşları 39 ile 80 ay arasında (X_{ort}=63) değişen 38 katılımcı ve annelerinden veri toplanmıştır. Katılımcıların 14'ü kız (%36.8), 24'ü erkek (% 63.2) çocuklardan oluşmaktadır. Toplam 38 katılımcıdan oluşan örneklemdeki annelerin yaşları 25 ile 49 (X_{ort}=34.45) arasında değişmektedir. Katılımcıların 14'ü kız (%36.8), 24'ü erkek (% 63.2) çocuklardan oluşmaktadır. Katılımcıların 12'si (%31.6) uzmana başvurmuşken 26'sı (%68.4) başvuruda bulunmamıştır. Çocukların 20'sine (%52.6) yemekte zorlama yapıldığı, 16'sına (%42.1) zorlama yapılmadığı, 2 katılımcının (%5.3) yanıt vermediği görülmektedir. 18 katılımcının(%47.4) uykusu düzenli iken 13'ü (%34.2) zor geç yatmakta, 7'si ise (%18.4) sık uyanmakta /uykuya dalmakta güçlük çekmektedir. Çocuğa yönelik fiziksel müdahale incelendiğinde (zorla yemek yedirmek, banyo yaptırmak, tuvalete götürmek vb.) 23 katılımcıya (%60.5) fiziksel müdahalede bulunulduğu, 15'ine (%39.5) fiziksel müdahalede bulunulmamaktadır. 23 katılımcı (%60.5) fiziksel eyleme (vurma, tehdit, annenin kontrolü kaybetmesi vb.) geçerken 15'i (%39.5)eyleme geçmemektedir. 25 katılımcı çocuğun (%65.8) saldırgan davranışları varken 13'ünün (%34.2) saldırgan davranışları yoktur. Anneden ayrıldığında 5 katılımcı (%13.2) hiç kaygılanmazken, 16'sı (%42.1) biraz kaygılanmakta, 17'si (%44.7) aşırı kaygılanmaktadır. Çocuğu ağladığında 21 katılımcının annesi (%55.3) anlamaya / sakinleştirmeye çalışmakta, 17 katılımcının annesi (%44.7) ise ceza vermektedir. Çocuğu saldırgan tavırlar sergilediğinde 14 katılımcının annesi (%36.8) sakinleştirmeye çalışmakta, 16 katılımcının annesi (%42.1) kendisi de saldırgan tavırlar sergilemektedir, 8'i (%21.1) yanıt belirtmemiştir. Ekran kullanım sürelerinde ise 16 katılımcı (%42.1) 2saat ve altı 15 katılımcı (%39.5) 2 saat ve üzeri kullanım belirtmiş 7 katılımcı (%18.4) yanıt vermemiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılara ait sosyo-demografik değişkenlere ilişkin sıklık ve yüzdelik değerleri

Değişken	Ort	ss	Min-max
Yaş (Ay)	63	14.37	39-80
Anne yaş (Yıl)	34.45	4.95	25-49

Değişken	Sıklık (*f*)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	14	36.8
Erkek	24	63.2
Uzmana başvuru yapıldı mı?		
Evet	12	31.6
Hayır	26	68.4
Yemekte zorlama		
Evet	20	52.6
Hayır	16	42.1
Belirtilmemiş	2	5.3
Uyku düzeni		
Düzenli	18	47.4
Zor/geç yatar	13	34.2
Sık uyanır /uykuya dalmada güçlük	7	18.4
Çocuğa yönelik fiziksel müdahale var mı?		
Evet	23	60.5
Hayır	15	39.5
Anne fiziksel eyleme geçiyor mu?		
Evet	23	60.5
Hayır	15	39.5
Çocuğun saldırgan davranışları var mı?		
Evet	25	65.8
Hayır	13	34.2
Anneden ayrıldığında nasıl tepki verir		

Hiç kaygılanmaz	5	13.2
Biraz kaygılanır	16	42.1
Aşırı kaygılanır	17	44.7
Çocuk ağladığında		
Anlamaya çalışma / sakinleştirme	21	55.3
Ceza verme	17	44.7
Saldırgan tavırlar		
Sakinleştirme	14	36.8
Annede de saldırgan tavırlar	16	42.1
Belirtilmemiş	8	21.1
Ekran süresi		
2 saat ve altı	16	42.1
2 saat ve üzeri	15	39.5
Belirtilmemiş	7	18.4

Gebeliğe ilişkin sosyo-demografik bilgilere bakıldığında; 11'i (%28.9) planlı, 27'si (%71.1) plansızdır. Annelerin hamilelikte ruhsal durumu incelendiğinde 36'sı (%94.7) stresli, 2'si (%5.3) rahat olduğunu belirtmiştir. Doğumdan sonra annenin ruhsal durumuna bakıldığında 9 anne (%23.7) depresyon yaşamış, 2'si (%5.3) aldatılmış, 1'i (%2.6) terk edilmiş, 26'sı (%68.4) kaygı/yoğun stres yaşadığını ifade etmiştir. 22 katılımcının annesi (%57.9) çocuk bakımına çevre desteği (büyükanne, diğer çocuklar, abla, eşin annesi vb.) almış, 16'sı (%42.1) destek almamıştır. Annelerin emzirme deneyimini nasıl tanımladığına bakıldığında 28 anne (%73.3) hoşuna gittiğini, 3'ü (%7.9) hoşuna gitmediğini, 2'si (%5.3) zorlandığını, 2'si (%5.3) korktuğunu belirtmiş, 1'i (%2.6) yanıt vermemiştir. Memeden keserken ise 12 anne (%31.6) tiksindirmiş, 14 anne (%36.8) aniden kesmiş, 1 anne (%2.6) hamile kalınca emzirmeyi bırakmış, 5 anne (%13.2) kendiliğinden sürecini bitirmiştir. Ek gıdaya çocuğun tepkisi ise 9 katılımcı (%23.7) ek gıda almamış, 1'i (%2.6) tepki vermemiş, 5'i (%13.2) sevmiş, 23'ü (%60.5) yanıt vermemiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Gebeliğe ilişkin sosyo-demografik değişkenlere ait sıklık ve yüzdelik değerleri

Değişken	Sıklık (*f*)	Yüzde (%)
Gebelik		
Planlı	11	28.9
Plansız	27	71.1
Hamileyken annenin ruhsal durumu		
Stresli	36	94.7
Rahat	2	5.3
Doğumdan sonra annenin ruhsal durumu?		
Depresyon	9	23.7
Aldatılma	2	5.3
Terk edilme	1	2.6
Kaygı /yoğun stres	26	68.4
Çocuk bakımında yardım alındı mı?		
Evet	22	57.9
Hayır	16	42.1
Annenin emzirme deneyimi		
Hoşuma gitti	28	73.7
Hoşuma gitmedi	3	7.9
Zorlandım	2	5.3
Bir şey hissetmedim	2	5.3
Korktum	2	5.3
Belirtilmemiş	1	2.6
Sütten kesme yöntemi		
Tiksindirerek	12	31.6
Aniden kesme	14	36.8
Hamile kalınca	1	2.6
Kendiliğinden	5	13.2

Ailenin sosyo-demografik değişkenlerine bakıldığında; Eğitim durumlarına bakıldığında 23 anne (%60.5) ilköğretim ve altı, 9'u (%23.7) lise ve 6'sı (%15.8) yüksekokul ve üzeri eğitim seviyesindedir ve 15 anne (%39.5) çalışırken, 23'ü (%60.5) çalışmamaktadır. Ailenin sosyoekonomik durumu incelendiğinde 9'u (%23.7) alt, 12'si (%31.6) orta alt, 15'i (%39.5) orta ve 2'si (%5.3) orta-üst olarak tanımlamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Ebeveynlere İlişkin Sosyo-Demografik Değişkenlere Ait Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Değişken	Sıklık (*f*)	Yüzde (%)
Annenin eğitim durumu		
İlköğretim ve altı	23	21.1
Lise	9	47.4
Yüksekokul ve üzeri	6	31.6
Annenin çalışma durumu		
Çalışıyor	15	39.5
Çalışmıyor	23	60.5
Sosyoekonomik düzey		
Alt	9	23.7
Orta-alt	12	31.6
Orta	15	39.5
Orta-üst	2	5.3

Şiddete yönelik sosyo-demografik değişkenler incelendiğinde; şiddete en az maruz kalan katılımcının 1 yıldır, en uzun süre 19 yıldır maruz kaldığı (X_{ort}=9.01); 2 kez şiddete maruz kaldığını belirten 1 anne (%2.6), 3 ve daha fazla kere maruz kaldığını belirten 37 anne (%97.4) vardır. 13 anne (%34.2) şiddetin devam ettiğini, 25 anne (%65.8) devam etmediğini belirtmiştir. Katılımcı çocuklardan 36'sı (%94.7) şiddete tanık olmuş, 2'si (%5.3) şiddete tanık olmamıştır, 16'sı (%42.1) şiddete maruz kalmış, 20'si (%52.6) şiddete maruz kalmamış, 2'si (%5.3) yanıt vermemiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Şiddete İlişkin Sosyo-demografik Değişkenlere Ait Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Değişken	Sıklık (*f*)		Yüzde (%)
Şiddet devam ediyor mu?			
Evet	13		34.2
Hayır	25		65.8
Çocuklar şiddete tanık oldu mu?			
Evet	36		94.7
Hayır	2		5.3
Çocuklar şiddete maruz kaldı mı?			
Evet	16		42.1
Hayır	20		52.6
Belirtilmemiş	2		5.3
	Ort	ss	Min-max
Şiddet süresi	9.01	4.87	1-19

2.2. Veri Toplama Araçları

Aile içi şiddet mağduru annelerin kapsayıcı işlevleri ile çocukların depresif semptomları ve saldırgan davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Ölçeği, Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği, Çocuk Depresif Semptom Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Ön görüşme Formu ve Rorschach Testi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçeklerin bilgileri ekler bölümünde verilmiştir.

2.2.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara yazılı olarak bilgilendirilmiş gönüllü onam formu sunulmuştur ve gönüllü katılımcının imzası alınmıştır. Bu form, çalışmanın amacı, çalışmaya katılım koşulları, çalışmada hangi veri toplama araçlarından faydalanılacağı, kişisel bilgilerin gizliliği gibi bilgileri içermektedir.

2.2.2. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form, araştırma ile ilgili olduğu düşünülen sosyo-demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, sosyoekonomik düzey vs.), aile öyküsü, psikiyatrik ya da psikolojik yardım öyküsü hakkında bilgileri içermektedir.

2.2.3. Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Ölçeği (KYŞDÖ)

2006 yılında Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Koruma Merkezi tarafından flört ilişkilerinde şiddet ile ilgili bilgi edinmek için geliştirilen ölçek, Canan Tuz, Mehmet Ergun Öksüz, Ayşe Selda Tekiner (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlilik güvenilirlik çalışmaları tamamlanarak, flört ilişkilerinde şiddeti ve şiddetin derecelendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Cronbach's alpha değeri .98 olduğu ve güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Tuz ve ark., 2015).

Ölçek "tehditler", "eylemler", "cinsel şiddet" olmak üzere üç alt alandan oluşmaktadır. Tehditler alanı kendi içerisinde; sembolik şiddet, hafif derece şiddet, orta derece şiddet, ağır derece şiddet olmak üzere dört alt boyut, eylemler alanı kendi içerisinde; hafif derece şiddet, minör şiddet, orta derece şiddet, ağır derece şiddet olmak üzere dört alt boyuttan oluşan 46 maddelik bir ölçektir. Her soru dörtlü likert şeklinde yanıtlanmaktadır ("Asla;1", "Bir kez; 2", "Birkaç kez; 3", "Birçok kez; 4"). Her alt alandan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Bu araştırmanın örneklemi için Cronbach's alpha değeri .94 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği (KİO)

Neslihan Zabcı, Elif Erol ve Ömer Faruk Şimşek (2018) tarafından psikanalitik kurama göre geliştirilen, ailelerin çocuk yetiştirirken gösterdikleri tutumların ölçülmesine imkân sağlayacak bir ölçektir. Ölçek "endişe-ayrılığa hassasiyet", "eş ile ilişki", "kapsayamayan ilişki", "doyum odaklılık", "katı- kuralcı ilişki olmak üzere 5 faktörden oluşan 36 maddelik bir ölçektir. Her soru beşli likert şeklinde yanıtlanmaktadır. Geçerlik güvenirlik çalışmalarına göre Cronbach's alpha değeri .81 olarak saptanmıştır. Endişe-ayrılığa hassasiyet alt faktörü; 1, 3, 7, 8, 12, 13, 17, 19, 21, 29, 34 numaralı ölçek maddeleri, eş ile ilişki alt faktörü; 6, 9, 23, 25, 30, 35 numaralı ölçek maddeleri, kapsayamayan ilişki alt faktörü; 2, 18, 20, 26, 27, 33 numaralı ölçek maddeleri, doyum odaklılık alt faktörü; 4, 11, 22, 28, 31, 32 numaralı ölçek maddeleri, katı-kuralcı ilişki alt faktörü; 5, 10, 14, 15, 16, 24, 36 numaralı ölçek maddeleri ile değerlendirilmektedir. Endişe-ayrılığa hassasiyet, kapsayamayan ilişki, doyum odaklılık ve katı-kuralcı ilişki alt faktöründen yüksek puan almak kapsayıcılığın düşük olduğunu gösterirken eş ile ilişki alt faktöründen yüksek puan almak kapsayıcılığın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek toplam puanı hesaplanırken, yalnızca eş ile ilişki alt faktörü ters puanlanmaktadır. Bu araştırmanın örneklemi için Cronbach's alpha değeri .80 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Çocuk Depresif Semptom Ölçeği (ÇDSÖ)

37-80 ay arasındaki çocukların depresif semptomlarının belirlenerek, sorunlu davranış ve tutumlarını ölçmek amacıyla psikanalitik kurama uyarlanarak geliştirilmiştir. Ölçek "sosyal uyum", "dürtüsellik", "separasyon anksiyetesi", "bilişsel süreçlerde bozulma", "somatizasyon", "nesnel gerçekliğe uyumsuzluk", "arkaik endişe", "yıkıcılık-saldırganlık" olmak üzere 8 alt faktörden oluşan 56 maddelik bir ölçektir. Maddeler "Hiçbir zaman", "Nadiren", "Ara sıra", "Sık sık", "Her zaman" seçenekleri sırasıyla "1", "2", "3", "4", "5" şeklinde puanlanmaktadır. Geçerlilik güvenirlik çalışmalarına göre Cronbach's alpha değeri .95 olarak saptanmıştır. Sosyal uyum alt faktörü; 16, 18, 19, 21, 22, 23, 31, 45, 50, 54 numaralı ölçek maddeleri, dürtüsellik alt faktörü; 9, 10, 28, 30, 44, 51 numaralı ölçek maddeleri, separasyon anksiyetesi alt faktörü; 1, 5, 15, 17, 37, 38 numaralı ölçek maddeleri, bilişsel süreçlerde

bozulma; 2, 3, 6, 7, 11, 12, 32, 34, 36, 48, 53 numaralı ölçek maddeleri, somatizasyon alt faktörü; 4, 8, 13, 26, 39 numaralı ölçek maddeleri, nesnel gerçekliğe uyumsuzluk alt faktörü; 14, 20, 27, 29, 33, 46, 49, 52 numaralı ölçek maddeleri, arkaik endişe alt faktörü; 40, 43, 47 numaralı ölçek maddeleri, yıkıcılık alt faktörü; 24, 25, 35, 41, 42, 55, 56 numaralı ölçek maddeleri ile değerlendirilmektedir. Dürtüsellik, separasyon anksiyetesi, bilişsel süreçlerde bozulma, somatizasyon, nesne gerçekliğe uyumsuzluk, arkaik endişe ve yıkıcılık alt faktöründen alınan puanların yüksek olması depresif semptomların yüksek olduğunu gösterirken sosyal uyum alt faktöründen yüksek puan almak depresif semptomların düşük olduğunu göstermektedir. Ölçek toplam puanı hesaplanırken, yalnızca sosyal uyum alt faktörü ters puanlanmaktadır (Erol ve Zabcı 2018). Bu araştırmanın örneklemi için Cronbach's alpha değeri .90 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Yarı Yapılandırılmış Psikanalitik Yönelimli Ön Görüşme Formu

Projektif testlerin uygulanmasından önce anneler ve çocuklar ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmenin çocuğun projektif teste olan katılımına olanak verecek bir güven iklimi oluşturması hedeflenmiştir. Süre kısıtlaması olmadan, çağrışımları kesintiye uğratılmadan, çocuğa özgür bir konuşma alanı bırakılarak, esnek bir tarzda yürütülen, yarı yapılandırılmış psikanalitik yönelimli görüşmeler yapılmıştır.

Anneler ile yapılan görüşmelerde, annenin hamilelik öncesi ve sonrası ruhsal durumu, anneyi etkileyen bir olayın yaşanıp yaşanmadığı, çocuğun gelişim öyküsü (bebeğin planlı veya plansız oluşu, doğum hikâyesi, çocuğa bakım verenlerin kim olduğu), hastalık öyküsü, annenin kendi ebeveynlerine yönelik aile öyküsü, aile içinde ani ayrılık yaratacak hastalık ya da başka travmatik durumun yaşanıp yaşanmadığına dair bilgiler alınmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmelerde ise arkadaş ilişkileri, rüyaları (tekrarlayan rüyalar, hatırladığı rüyalar) ve hatırladıkları anıları hakkında konuşulmuştur.

2.2.7. Rorschach Testi

Projektif bir test olan Rorschach testi, İsviçreli psikiyatr Hermann Rorschach tarafından 1921 yılında detaylı çalışmalar sonucu geliştirilmiş ve Yani Anastasiadis tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Anastasiadis için Rorschach "insan ruhunun röntgenidir."

Test, mürekkep lekelerinden oluşmuş 10 adet kart içermektedir. Her kart kendi içerisinde şekil, renk, hareket ve gölge içermektedir. Testin I, IV, V, VI, VII numaralı kartları koyu renkli, siyah ve beyaz; II ve III numaralı kartlar siyah ve kırmızı, VIII, IX ve X numaralı kartlar renkli mürekkep lekelerinden oluşmaktadır. Amerikan Okulu ve Fransız Okulu olmak üzere günümüzde aktif olarak kullanılan iki farklı Rorschach yöntemi bulunmaktadır. Niteliksel analize izin veren projektif bir test olan Rorschach testi, arkaik dönem özellikleri hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Gözlemlenemeyen bilinçdışı süreçleri göstermeyi amaçlamaktadır. "Kişinin gizli ve hali hazırdaki kaynaklarını, aynı zamanda da hassas noktalarını dinamik bir şekilde ortaya koyar". Test, hasta ile testör arasında bir geçiş alanı işlevi görmektedir. Testörünü sunduğu bu geçiş alanında kişinin kendi hayal dünyasını, imgelemelerini, sunulan malzemeden hareketle hayal kurma gücünü ortaya koyarak yapılandırması beklenmektedir (İkiz, 2007).

2.2.7.1. Rorschach Testinin Çocuklar ile Kullanımı

1925 yılından bu yana 3 yaş grubu çocuklarla çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Çocuğun kendisine sunulan malzeme ve testör ile nasıl başa çıktığı, bilişsel düzeyi- algısal dünyası, bilinçdışı düşlemleri ve bastırılan dünyasını görmemize fırsat vermektedir. Çocuklarla yapılan testlerin yetişkin yorumlarından ve değerlendirmelerinden farklı olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Çocukların Rorschach testleri, çocuğun içinde bulunduğu gelişimsel dönem dikkate alınarak yorumlanmalıdır (İkiz, 2017).

2.2.7.2. Rorschach Testi Yönergesi

Uygulama sırasında çocuk ve uygulayıcı doksan derecelik açı ile birbirlerinin çaprazına denk gelecek şekilde oturulur. Rorschach Testini uygularken Beizmann'ın çocuklara uygulanmasını istediği yöntem kullanılarak yönerge verilir. "Şimdi sana bazı kartlar göstereceğim. Sen de bana bu kartları neye benzettiğini söyleyeceksin" diyerek yönerge verilir. İlk kart çocuğa verildikten sonra "Sence bu neye benziyor olabilir?" diye sorulmaktadır.

2.2.7.3. Rorschach Testi Kodlaması

Bu çalışma Fransız Okulu kodlama sistemine göre değerlendirilmektedir. Fransız Okulu kodlama sistemine göre değerlendirilen Rorschach kodlamaları, içerik analizi ve yorumlama açısından zengin bir içerik sunmaktadır. Fransız Okulunda kodlama 3 temel kategoriden oluşmaktadır. Birinci kategori lokalizasyon, yani verilen yanıtın karttaki şeklin ne kadarını kapsadığı, ikinci kategori verilen yanıtın ne türden bir yanıt olduğu (tayin ediciler; hareket veya form yanıtları), üçüncüsü de verilen yanıtların içeriğini (insan, hayvan, nesne, anatomi vs.) kapsar. Her bir kategori için özel bir harf yani endeks kullanılmaktadır. Test uygulama sırasında verilen tüm yanıtlar, uygulamadan sonra bu çerçeve kapsamında bir sınıflamaya koyularak organize edilmektedir. (İkiz, 2007).

Bu araştırmanın problemleri doğrultusunda istatistikleri yapılan endekslerin açıklaması Endeksler tablosunda verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Rorschach Endeksler

Endeks	**Kriter**
R	Protokolde verilen toplam yanıt sayısını ifade etmektedir.
G	Şeklin bütününe verilen yanıttır. Dış dünyanın bir bütün olarak algılandığını ifade etmektedir.

D	Şeklin bir kısmına verilen detay yanıtlardır.
Dd	Şeklin detay parçadan daha küçük bir kısmına verilen ya da genelde hiç yanıt verilmeyen kısımlarına verilen yanıtlardır. Kontrol ihtiyacı ile verilebilen, kaynağını endişe, korku ve güvensizlikten alan bir yanıt türüdür.
Dbl	Karttaki boşlukların da dâhil edilmesi ile verilen bir yanıt türüdür. Boşluğa, beyaza hassasiyeti göstermektedir. Bu hassasiyet boşluğa ve var olmayana (yokluğa) olan duyarlılık ile ilişkilendirilmektedir.
F	Algısal ve somut nesneleri içeren form yanıtlarıdır. Gerçeklik ilkesine uyum ile ilişkilendirilmektedir.
F+	Olumlu form yanıtlarıdır. Olumlu form yanıtları artı değerini, norm çalışmaları kapsamında birçok kişi tarafından verilmesi sebebi ile almaktadır.
F-	Olumsuz form yanıtlarıdır.
F+/-	Verilen yanıtın formunun belirsiz ve kesinlikten uzak olduğu yanıtlardır.
Kob	Nesnelere ait hareket yanıtlarıdır. İçeriden gelen dürtülerin dışarıya yansıtılması ve dürtüsel boşalımın içeriği hakkında bilgi vermektedir.
E	Doku ve gölgelemeye dair yanıtlardır. Difüzyon (sis, bulut, duman), perspektif (uçunda ışık gözüken derin bir var) ve doku (tüy, post) içeren yanıtlar için kodlamada kullanılmaktadır. Endişeye dair bilgi vermektedir.
C	Renk yanıtlarıdır. Kişinin içsel yaşantılarını harekete geçiren bu kart; duygusal ve duyusal yaşantılar hakkında bilgi vermektedir.
C’	Siyah, gri ve beyaz renge olan hassasiyeti gösterir. Kaygı ve depresyon hakkında bilgi vermektedir.

H	İçerik kategorisine dâhil olan insan yanıtlarıdır. Özdeşim kapasitesi ve sosyal uyum ile ilişkilendirilir.
Hd	İnsan bedeninin bir bölümüne verilen kısmi insan yanıtıdır. Bütün bir beden tasarımı vermenin tehdit edici bir yönünün olması durumunda endişe ile baş edebilmek için beden parçalarına ait tasarımlar verilebilmektedir.
A	İçerik kategorisine dâhil olan hayvan yanıtlarıdır. Özdeşim kapasitesi ve sosyal uyum ile ilişkilendirilir.
Ad	Hayvan bedeninin bir bölümüne verilen kısmi hayvan yanıtıdır.
RED (Refus)	Kartın reddedilmesi durumunda kodlanır. Ruhsal sorunsalın tetiklendiği kartlarda ruhsal aygıtın baş etmekte zorlanması ile ilişkilendirilir. Yorum açısından hangi kartların reddedildiği önem taşımaktadır.
Choc	25 saniye gecikme sonrasında verilen şok yanıtlarıdır. Bastırma, ketlenme ve kaygı durumları ile ilişkilendirilmektedir.
Anatomi	İnsan ve hayvan anatomisine ait iç organ yanıtlarıdır. Simgeleştirme yetisindeki yetersizliklere gönderme yapmaktadır.
Banal	Popüler yanıtlardır. Gerçeklikle olan ilişki ve sosyal uyum hakkında bilgi verir.
Clob	Korku içeren yanıtlardır. Hassas benlik yapılanması ve iç dünyadaki korkular hakkında bilgi verir.

2.3. İşlem

Araştırmada kullanılan veriler, Maltepe Üniversitesi Etik Komisyonundan çalışmaya dair çıkan onay sonrasında İstanbul Kartal Belediyesi'nin bilgisi ve izni dâhilinde belediyenin Kadın Danışma Merkezi'ne başvuran ve Kadın Konuk Evi'nde kalan 3-6 yaş arası çocuğu olan aile içi şiddet mağduru kadınlar ve çocuklardan toplanmıştır.

Görüşmeler ve uygulamalar, belirtilen merkezlerde bulunan psikoterapi odasında gerçekleşmiştir. İlk görüşmeye anneler davet edilerek çalışma hakkında bilgi verilmiş, katılımcı annelere Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu ve KYŞDÖ verilerek doldurması istenmiştir. İkinci görüşmede çocukla gelmesi beklenerek çocuğa dair gelişim öyküsünün alındığı yarı-yapılandırılmış bir form eşliğinde görüşmeler yapılmıştır. Üçüncü görüşmede Rorschach uygulaması için çocuk odaya tek alınmış, uygulama sırasında bekleyen anneye KİO ve ÇDSÖ verilerek doldurması istenmiştir. Türkiye'de henüz çocuklara yönelik bir norm çalışması olmadığından, Rorschach testinden elde edilen nicel veriler, Beizmann (1974) ve Tognazzo'nun (1985) norm tabloları ve Beizman'ın (1970) kodlama kitabı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Beizmann ve Tognazzo Rorschach çocuk normları ile karşılaştırılan nicel veriler, içerik analizinde psikanalitik yaklaşım temel alınarak tartışılmaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılmıştır. Araştırma verileri yüz yüze görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmıştır. Araştırmada 38 katılımcıdan veri toplanmış, hiçbir katılımcı analizden çıkartılmamıştır. Katılımcı sayısı ve basıklık-çarpıklık değerleri göz önünde bulundurularak çalışmada parametrik olmayan analizler uygulanmıştır.

İlk bölümde çalışmada kullanılan ölçeklere ait bulgulara ilişkin analiz sonuçlarına, ikinci bölümde kadına yönelik şiddet ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis sonuçlarına, üçüncü bölümde kapsayıcı işlev ile sosyo-demografik değişkenler

arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis sonuçlarına, üçüncü bölümde çocuğun depresif semptomları ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis sonuçlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde değişkenler arası ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyonu analizi sonuçları, son bölümde ise Rorschach kodları ile araştırma değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyonu analizi sonuçları aktarılmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR

Aile içi şiddet mağduru annelerin kapsayıcı işlevleri yerine getirmedeki yetersizliği ile çocukların depresif semptomları arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan çalışmanın bu bölümü, hipotezleri değerlendirme kriterleri temel alınarak oluşturulmuştur. Buna göre, çalışmanın bu bölümünde Kadına Yönelik Şiddeti Derecelendirme Ölçeği, Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlevler Ölçeği, Çocuk Depresif Semptom Değerlendirme Ölçeği ve Rorschach Testi protokollerinin dökümünü özetleyen istatistiksel veri analizlerinin yanı sıra Rorschach Testinin içerik analizinden elde edilen bulgulara da yer verilmektedir.

3.1. Kadına Yönelik Şiddet ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Anne emzirme deneyimi: Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile KYŞDÖ alt boyutu olan tehditler puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}$=11.54, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda emzirme deneyiminden korktuğunu belirten annelerin tehditler puan ortalamasının ($\underline{x}$=35.50) emzirme deneyiminden hoşlanan annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =17) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6. Annenin Emzirme Deneyimini tanımlamasına göre KYŞDÖ testi Tehditler Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
						Korktum > Hoşuma
Hoşuma gitti	28	17	4	11.54	.021	gitti
Hoşuma gitmedi	3	27.33				
Zorlandım	2	29.50				
Bir şey hissetmedim	2	7.50				
Korktum	2	35.50				

p< .05

Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile KYŞDÖ eylemler alt boyutu puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}$=12.42, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda emzirme deneyimi hoşuna gitmeyen annelerin eylemler puan ortalamasının ($\underline{x}$=30.50) emzirme deneyimi hoşuna giden annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =17.13), emzirme deneyiminden korktuğunu belirten annelerin eylemler puan ortalamasının ($\underline{x}$=36.50) emzirme deneyimi hoşuna giden annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =17.13) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 7).

Tablo 7. Annenin Emzirme Deneyimini tanımlamasına göre KYŞDÖ testi Eylemler Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Hoşuma gitti	28	17.13	4	12.42	.014	Hoşuma gitmedi > hoşuma gitti
Hoşuma gitmedi	3	30.50				Korktum > Hoşuma gitti
Zorlandım	2	23				
Bir şey hissetmedim	2	6.50				
Korktum	2	36.50				

p< .05

Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile KYŞDÖ cinsel şiddet alt boyutu puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}$=13.23, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda emzirme deneyimi hoşuna gitmeyen annelerin cinsel şiddet puan ortalamasının ($\underline{x}$=30.33) emzirme deneyimi hoşuna giden annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =15.46), emzirme deneyiminde bir şey hissetmeyen annelerin cinsel şiddet puan ortalamasının ($\underline{x}$=34) emzirme deneyimi hoşuna giden annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =15.46); emzirme deneyiminden korktuğunu belirten annelerin cinsel şiddet puan ortalamasının ($\underline{x}$=30.50) emzirme deneyimi hoşuna giden annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =15.46) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 8).

Tablo 8. Annenin Emzirme Deneyimini tanımlamasına göre KYŞDÖ testi Cinsel Şiddet Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Hoşuma gitti	28	15.46	4	13.23	.010	Hoşuma gitmedi > hoşuma gitti
Hoşuma gitmedi	3	30.33				Bir şey hissetmedim> Hoşuma gitti
Zorlandım	2	25.00				Korktum > Hoşuma gitti
Bir şey hissetmedim	2	34.00				
Korktum	2	30.50				

p< .05

Sütten kesme: Bebeğin ne şekilde kesildiği ile KYŞDÖ alt boyutu olan eylemler puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu [$\chi^2_{(2)}$=8.72, p<.05] anlamlı ilişkinin hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi ile bebeği memeden aniden kesen annelerin eylemler puan ortalamasının ($\underline{x}$=21.50) memeden kendiliğinden kesilen bebeği olan annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =9) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 9).

Tablo 9. Annenin Bebeği Sütten Kesme Yöntemine Göre KYŞDÖ Testi Eylemler Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı fark
Tiksindirme	12	14.58	3	8.72	.033	Aniden kesme > kendiliğinden
Aniden kesme	14	21.50				
Hamile kalınca	1	7.00				
Kendiliğinden	5	9.00				

p< .05

Çocuk ağladığında anne: Çocuk ağladığında annenin verdiği tepkiye göre KYŞDÖ Tehditler alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, çocuğu ağladığında anlamaya çalışan/ sakinleştiren anneler (Ortanca:48) ile ceza veren anneler (Ortanca: 58) arasında tehditler alt boyutu açısından anlamlı fark olduğu bulunmuştur (U=99.5, $p < .05$) (Tablo 10).

Tablo 10. Çocuk Ağladığında Annenin Verdiği Tepkiye Göre KYŞDÖ Testi Tehditler Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Anlamaya çalışma / sakinleştirme	21	15.74	330.5	99.5	.02
Ceza verme	17	24.15	410.5		

$p< .05$

Saldırgan tavırlar karşısında anne: Çocuğun saldırgan tavırları karşısında annenin verdiği tepkiye göre KYŞDÖ Tehditler alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, çocuğun saldırgan tavırları karşısında sakinleştiren anneler (Ortanca:48.50) ile kendisi de saldırganlaşan anneler (Ortanca: 55.50) arasında tehditler alt boyutu açısından anlamlı fark olduğu bulunmuştur (U=61, $p < .05$) (Tablo 11).

Tablo 11. Çocuk Saldırgan Tavırlar Sergilediğinde Annenin Verdiği Tepkiye Göre KYŞDÖ Testi Tehditler Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sakinleştirme	14	11.86	166	61	.034
Annede de saldırgan tavırlar	16	18.69	299		

$p< .05$

3.2. Kapsayıcı işlev ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Gebeliğin planlı olup olmadığı, doğum sonrası annenin ruhsal durumu, annenin çocuk bakımında çevre desteği alıp almadığı, şiddetin süresi, çocuğun şiddete tanık olması, çocuğun şiddete maruz kalması ve çocuğun saldırgan tavırları karşısında annenin tutumu ile KİÖ toplam puanı ve endişe ayrılığa hassasiyet, eş ile ilişki, kapsayamayan ilişki, doyum odaklılık ve katı kuralcı ilişki alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyonu sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

Anne emzirme deneyimi: Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile KİÖ alt boyutu olan endişe / ayrılığa hassasiyet alt boyutu puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}=10.72$, $p<.05$]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda emzirme deneyiminin hoşuna gittiğini belirten annelerin endişe/ ayrılığa hassasiyet puan ortalamasının ($\underline{x}=18.80$) emzirme deneyiminde bir şey hissetmediğini belirten annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}=2.50$) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 12).

Tablo 12. Annenin Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	P	Anlamlı fark
Hoşuma gitti	28	18.80	4	10.72	.030	Hoşuma gitti> Bir şey hissetmedim
Hoşuma gitmedi	3	29.17				
Zorlandım	2	11.25				
Bir şey hissetmedim	2	2.50				
Korktum	2	30.75				

$p< .05$

Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile KİÖ kapsayamayan ilişki alt boyutu puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}$=11.56, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda emzirme deneyiminin hoşuna gitmediğini belirten annelerin kapsayamayan ilişki puan ortalamasının ($\underline{x}$=32.50) emzirme deneyiminin hoşuna gittiğini belirten annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =19.71), emzirme deneyiminin hoşuna gittiğini belirten annelerin kapsayamayan ilişki puan ortalamasının ($\underline{x}$=19.71) korktuğunu belirten annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =1.50) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 13).

Tablo 13. Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre KİO Kapsayamayan İlişki Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı fark
Hoşuma gitti	28	19.71	4	11.56	.021	Hoşuma gitmedi > Hoşuma gitti
Hoşuma gitmedi	3	32.50				Hoşuma gitti > Korktum
Zorlandım	2	13.50				
Bir şey hissetmedim	2	11.75				
Korktum	2	1.50				

p< .05

Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile KİÖ katı kuralcı ilişki alt boyutu puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}$=9.98, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda emzirme deneyiminin hoşuna gitmediğini belirten annelerin katı kuralcı ilişki puan ortalamasının ($\underline{x}$=32.17) emzirme deneyiminin hoşuna gittiğini belirten annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =18.25), emzirme deneyiminin hoşuna gittiğini belirten annelerin katı kuralcı ilişki puan ortalamasının ($\underline{x}$=18.25) bir şey hissetmediğini belirten annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =3.50) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 14).

Tablo 14. Annenin Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre KİO Katı Kuralcı İlişki Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı fark
Hoşuma gitti	28	18.25	4	9.98	.041	Hoşuma gitmedi > Hoşuma gitti
						Hoşuma gitti> Bir şey
Hoşuma gitmedi	3	32.17				hissetmedim
Zorlandım	2	17.00				
Birşey						
hissetmedim	2	3.50				
Korktum	2	27.25				

p< .05

Sütten kesme: Bebeğin sütten ne şekilde kesildiği ile KİÖ alt boyutu olan endişe / ayrılığa hassasiyet puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu [$\chi^2_{(3)}$=12.02, p<.05] anlamlı ilişkinin hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi ile bebeği memeden aniden kesen annelerin endişe ayrılığa hassasiyet puan ortalamasının ($\underline{x}$=22.89) memeden tiksindirerek kesilen bebeği olan annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =12.21) ve memeden aniden kesen annelerin puan ortalamasının ($\underline{x}$=22.89) memeden kendiliğinden kesilen bebeği olan annelerin puan ortalamasından ($\underline{x}$ =11) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 15).

Tablo 15. Annenin Bebeği Sütten kesme Yöntemine göre KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Tiksindirme	12	12.21	3	12.02	.007	Aniden kesme > Tiksindirme
						Aniden kesme >
Aniden kesme	14	22.89				Kendiliğinden
Hamile kalınca	1	6.00				
Kendiliğinden	5	11.00				

p< .05

Anneden ayrılığa tepki: Çocukların anneden ayrılık karşısında nasıl tepki verdiği ile KİÖ alt boyutu olan endişe/ ayrılığa hassasiyet puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu [$\chi^2_{(2)}$=8.79, p<.05] anlamlı ilişkinin hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi ile anneden ayrıldığında aşırı kaygılanan çocukların endişe ayrılığa hassasiyet puan ortalamalarının ($\underline{x}$=25.38) hiç kaygılanmayanların puan ortalamalarından ($\underline{x}$=25.38) ve aşırı kaygılanan çocukların puan ortalamalarının ($\underline{x}$=25.38) biraz kaygılananlardan ($\underline{x}$ =15.25) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 16).

Tablo 16. Çocuğun Anneden Ayrıldığında Verdiği Tepkiye Göre KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Hiç kaygılanmaz	5	13.10	2	8.79	.012	Aşırı kaygılanır> Hiç kaygılanmaz
Biraz kaygılanır	16	15.25				Aşırı kaygılanır > Biraz kaygılanır
Aşırı kaygılanır	17	25.38				

p< .05

Çocuk ağladığında: Çocuk ağladığında annenin verdiği tepkiye göre KİÖ Katı Kuralcı İlişki alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, çocuğu ağladığında ceza veren annelerin (Ortanca: 14) katı kuralcı ilişki puan ortalamalarının anlamaya çalışan/ sakinleştiren annelerin (Ortanca: 10) puan ortalamasından anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (U=107.5, p < .05) (Tablo 17).

Tablo 17. Çocuk Ağladığında Annenin Verdiği Tepkiye Göre KİÖ Katı Kuralcı İlişki Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Anlamaya çalışma / sakinleştirme	21	16.12	338.5	107.5	.036
Ceza verme	17	23.68	402.5		

p< .05

Fiziksel eyleme geçiyor mu: Fiziksel eyleme geçilip geçilmediğine göre KİÖ kapsayamayan ilişki alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, Fiziksel eyleme geçen katılımcıların (Ortanca: 19) geçmeyen katılımcılardan (Ortanca: 14) anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (U=97, $p < .05$) (Tablo 18).

Tablo 18. Fiziksel Eyleme Geçiyor olmasına göre KİÖ Kapsayamayan İlişki Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Bulguları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	15	14.47	217	97	.023
Evet	23	22.78	524		

p< .05

Çocuğun saldırgan davranışları: Katılımcıların saldırgan davranışları ile KİÖ kapsayamayan ilişki alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, saldırgan davranışları olan katılımcıların (Ortanca: 19) kapsayamayan ilişki puanlarının saldırgan davranışları olmayan katılımcıların (Ortanca: 14) kapsayamayan ilişki puanından anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (U=83.5, $p < .05$) (Tablo 19).

Tablo 19. Çocuğun saldırgan davranışları olması durumuna göre KİÖ Kapsayamayan İlişki alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	13	13.42	174.5	83.5	.014
Evet	25	22.66	566.5		

p< .05

3.3. Çocuk Depresif Semptomları ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Katılımcıların sosyoekonomik düzeyleri, annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumları, gebeliğin planlanması, çocuğun bakımında anneye çevre desteği olup olmaması ve annenin sütten kesme yöntemi ile ÇDSÖ sosyal uyum, dürtüsellik, separasyon (ayrılık) anksiyetesi, bilişsel süreçlerde bozulma, somatizasyon, nesnel gerçekliğe uyumsuzluk, arkaik endişe ve yıkıcılık alt boyutları ile arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda ÇDSÖ alt boyut puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür ($p > .05$).

Kiminle yaşıyor: Annenin kimlerle yaşadığı ile ÇDSÖ alt boyutu bilişsel sürelerde bozulma puan ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(3)}$=9.38, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda konuk evinde yaşayan grubun bilişsel süreçlerde bozulma puan ortalamasının ($\underline{x}$=34.38) çocuklar ile yaşayan gruptan ($\underline{x}$ =16.54) ve konuk evinde kalan grubun puan ortalamasının ($\underline{x}$=34.38) çekirdek aile ile yaşayan gruptan ($\underline{x}$ =16.58) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 20).

Tablo 20. Annenin kimlerle yaşadığına göre ÇDSÖ testi Bilişsel Süreçlerde Bozulma Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Çocuklar	12	16.54	3	9.38	.025	Konuk evi > Çocuklar
						Konuk evi > Çekirdek
Çekirdek aile	13	16.58				aile
Geniş aile	8	18.94				
Konuk evi	4	34.38				

p< .05

Annenin kimlerle yaşadığı ile ÇDSÖ nesnel gerçekliğe uyumsuzluk alt boyutu ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(3)}$=10.52, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda konuk evinde yaşayan grubun nesnel gerçekliğe uyumsuzluk puan ortalamasının ($\underline{x}$=35.13) çocuklar ile yaşayan gruptan ($\underline{x}$ =15.50), konuk evinde kalan grubun puan ortalamasının ($\underline{x}$=35.13) çekirdek aile ile yaşayan gruptan ($\underline{x}$ =17.38) ve konuk evinde kalan grubun puan ortalamasının ($\underline{x}$=35.13) geniş aile ile yaşayan gruptan ($\underline{x}$ =18.81) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 21). Kurumda kalan kadınların şiddet puanlarının daha yüksek olması sebebiyle nesnel gerçekliğe uyumsuzluk puanının bu grupta daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Annenin kimlerle yaşadığına göre ÇDSÖ testi Nesnel Gerçekliğe Uyumsuzluk Alt boyutuna ilişkin Kruskal Wallis analiz bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Çocuklar	12	15.50	3	10.52	.015	Konuk evi > Çocuklar
						Konuk evi > Çekirdek
Çekirdek aile	13	17.38				aile
Geniş aile	8	18.81				Konuk evi > Geniş aile
Konuk evi	4	35.13				

p< .05

Doğum sonrası anne ruhsal durum: Annenin doğum sonrası ruhsal durumuna göre ÇDSÖ sosyal uyum alt boyutu ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür [$\chi^2_{(3)}$=9.98, p<.05]. Mann Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonunda doğum sonrası depresyon yaşayan annelerin sosyal uyum puan ortalamasının ($\underline{x}$=27.83) aldatılan gruptan ($\underline{x}$ =3.50), depresyon yaşayan grubun puan ortalamasının ($\underline{x}$=27.83) yoğun kaygı, stres yaşayan gruptan ($\underline{x}$ =18.06) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 22).

Tablo 22. Annenin Doğum Sonrası Ruhsal Durumuna Göre ÇDSÖ Testi Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Depresyon	9	27.83	3	9.98	.019	Depresyon> Aldatılma
						Depresyon > Kaygı/ Yoğun
Aldatılma	2	3.50				stres
Terk edilme	1	14				
Kaygı / yoğun stres	26	18.06				

p< .05

Anne emzirme deneyimi: Annenin emzirme deneyimini nasıl tanımladığı ile ÇDSÖ alt boyutu olan nesnel gerekliğe uyumsuzluk puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır [$\chi^2_{(4)}$=11.76, p<.05]. Hangi gruplar arasında anlamlı ilişki olduğunun belirlenmesi için Mann Whitney U testi ile karşılaştırmalar yapılmış, emzirme deneyiminin hoşuna gitmediğini belirten annelerin çocuklarının nesnel gerçekliğe uyumsuzluk puan ortalamasının ($\underline{x}$=34.17) emzirme deneyimi hoşuma gitti olarak tanımlayan annelerin çocuklarının puan ortalamasından ($\underline{x}$ =19.29) ve emzirme deneyiminin hoşuna gittiğini belirten annelerin çocuklarının puan ortalamasının ($\underline{x}$=19.29) emzirme deneyiminden korktuğunu belirten annelerin çocuklarının puan ortalamasından ($\underline{x}$ =2.50) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 23).

Tablo 23. Annenin Emzirme Deneyimini Tanımlamasına Göre ÇDSÖ Testi Nesnel Gerçekliğe Uyumsuzluk Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Hoşuma gitti	28	19.29	4	11.76	.019	Hoşuma gitmedi > Hoşuma gitti
Hoşuma gitmedi	3	34.17				Hoşuma gitti > Korktum
Zorlandım	2	16.25				
Bir şey hissetmedim	2	11.50				
Korktum	2	2.50				

$p < .05$

Yemekte zorlama: Katılımcıların ebeveynlerinin yemek yerken zorlayıp zorlamadıkları ile ÇDSÖ arkaik endişe alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, yemekte zorlama yapan anneler (Ortanca:9) ile zorlama yapmayan anneler (Ortanca:6.50) arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yemekte zorlama yapan annelerin çocuklarının arkaik endişe puanlarının yemekte zorlama yapmayan annelerin çocuklarının puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulgulanmıştır. (U=65, $p < .05$) (Tablo 24).

Tablo 24. Yemekte Zorlama Yapılmasına Göre ÇDSÖ Arkaik Endişe alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	16	12.56	201	65	.002
Evet	20	23.25	465		

$p < .05$

Katılımcıların ebeveynlerinin yemek yerken zorlayıp zorlamadıkları ile ÇDSÖ yıkıcılık alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, yemekte zorlama yapan anneler (Ortanca: 13.50) ile zorlama yapmayan anneler (Ortanca: 9) arasında yıkıcılık alt boyutunda anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yemekte zorlama yapan annelerin çocuklarının yıkıcılık puanlarının yemekte zorlama

yapmayan annelerin çocukların yıkıcılık puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulgulanmıştır. (U=92.5, $p < .05$) (Tablo 25).

Tablo 25. Yemekte Zorlama Yapılmasına Göre ÇDSÖ Yıkıcılık alt boyutuna ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	16	14.28	228.5	92.5	.030
Evet	20	21.88	437.5		

$p< .05$

Ebeveynlerin yemek yerken zorlayıp zorlamadıkları ile ÇDSÖ toplam puanı arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, yemekte zorlama yapan anneler (Ortanca: 115.50) ile zorlama yapmayan anneler (Ortanca: 102.00) arasında yıkıcılık alt boyutunda anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yemekte zorlama yapan annelerin çocuklarının ÇDSÖ toplam puanının yemekte zorlama yapmayan annelerin çocuklarının puanlarından yüksek derecede anlamlı olduğu bulgulanmıştır (U=68.50 $p < .05$) (Tablo 26).

Tablo 26. Yemekte zorlama olup olmamasına göre ÇDSÖ Toplam puanına ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	15	12.57	188.50	68.50	.016
Evet	18	20.69	372.50		

$p< .05$

Anneden ayrılığa verilen tepki: Çocukların anneden ayrılık karşısında nasıl tepki verdiği ile ÇDSÖ alt boyutu olan sosyal uyum puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu [$\chi^2_{(2)}$=7.89, p<.05] anlamlı ilişkinin hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi ile anneden ayrıldığında aşırı kaygılanan çocukların sosyal uyum puan ortalamalarının ($\underline{x}$=24.59) hiç kaygılanmayan çocukların puan ortalamalarından ($\underline{x}$=10.30) ve aşırı kaygılanan çocukların puan ortalamalarının

($\underline{x}$=24.59) biraz kaygılanan çocuklardan ($\underline{x}$ =16.97) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 27).

Tablo 27. Çocuğun Anneden Ayrıldığında Verdiği Tepkiye Göre ÇDSÖ Testi Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Hiç kaygılanmaz	5	10.30	2	7.89	.019	Aşırı kaygılanır> Hiç kaygılanmaz
Biraz kaygılanır	16	16.97				Aşırı kaygılanır > Biraz kaygılanır
Aşırı kaygılanır	17	24.59				

p< .05

Çocukların anneden ayrılık karşısında nasıl tepki verdiği ile ÇDSÖ arkaik endişe puanlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi analiz sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür [$\chi^2_{(2)}$=9.44, p<.05]. Yapılan Mann Whitney U testi ile anneden ayrıldığında aşırı kaygılanan çocukların arkaik endişe puan ortalamalarının ($\underline{x}$=25.41) biraz kaygılananlardan ($\underline{x}$ =14.03) anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 28).

Tablo 28. Çocuğun Anneden Ayrıldığında Verdiği Tepkiye Göre ÇDSÖ Testi Arkaik Endişe Alt Boyutuna İlişkin Kruskal Wallis Analiz Bulguları

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
Hiç kaygılanmaz	5	16.90	2	9.09	.011	Aşırı kaygılanır > Biraz kaygılanır
Biraz kaygılanır	16	14.03				
Aşırı kaygılanır	17	25.41				

p< .05

Çocuğa yönelik fiziksel müdahale: Çocuğa yönelik fiziksel müdahale olup olmadığına göre ÇDSÖ sosyal uyum alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel müdahale edilen çocukların sosyal uyum puanlarının (Ortanca:37) fiziksel müdahale edilmeyen çocukların puanlarından (Ortanca: 42) anlamlı şekilde düşük olduğu bulunmuştur. (U=94, $p < .05$) (Tablo 29).

Tablo 29. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	15	24.73	371	94	.019
Evet	23	16.09	370		

$p< .05$

Çocuğa yönelik fiziksel müdahale olup olmadığına göre ÇDSÖ dürtüsellik alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel müdahale edilen çocukların dürtüsellik puanının (Ortanca:19) fiziksel müdahale edilmeyen çocukların puanlarından (Ortanca: 14) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=80, $p < .05$) (Tablo 30).

Tablo 30. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Dürtüsellik Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	15	13.33	200	80	.006
Evet	23	23.52	541		

$p< .05$

Çocuğa yönelik fiziksel müdahale olup olmadığına göre ÇDSÖ yıkıcılık alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel müdahale edilen çocukların yıkıcılık puanlarının (Ortanca:12) fiziksel müdahale edilmeyen çocukların puanlarından (Ortanca:8) anlamlı derecede yüksek olduğu bulgulanmıştır (U=103.5, $p < .05$) (Tablo 31).

Tablo 31. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Yıkıcılık Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	15	14.90	223.5	103.5	.038
Evet	23	22.50	517.5		

p< .05

Çocuğa yönelik fiziksel müdahale olup olmadığına göre ÇDSÖ bilişsel süreçlerde bozulma alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel müdahale edilen çocukların bilişsel süreçlerde bozulma puanlarının (Ortanca: 22) fiziksel müdahale edilmeyen çocukların puanlarından (Ortanca:18) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=98.5, $p < .05$) (Tablo 32).

Tablo 32. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olması Durumuna Göre ÇDSÖ Bilişsel Süreçlerde Bozulma Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	15	14.57	218.5	98.5	.027
Evet	23	22.72	522.5		

p< .05

Çocuğa yönelik fiziksel müdahale olup olmadığına göre ÇDSÖ toplam puanı arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel müdahale edilen çocukların ÇDSÖ toplam puanlarının (Ortanca:128.41) fiziksel müdahale edilmeyen çocukların puanlarından (Ortanca: 113.30) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=39.00, $p < .001$) (Tablo 33).

Tablo 33. Çocuğa Yönelik Fiziksel Müdahale Olup Olmamasına Göre ÇDSÖ Toplam puanına ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	13	10.00	130.00	39.00	.000
Evet	22	22.73	500.00		

p< .05

Anne fiziksel eyleme geçiyor mu?: Fiziksel eyleme geçilip geçilmediğine göre ÇDSÖ sosyal uyum alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiş, Fiziksel eyleme geçmeyen annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının (Ortanca: 44) fiziksel eyleme geçen annelerin çocuklarından (Ortanca: 38) anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (U=83.5, $p < .05$) (Tablo 34).

Tablo 34. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna Göre ÇDSÖ Sosyal Uyum Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	15	23.45	381.5	83.5	.008
Evet	23	15.63	359.50		

p< .05

Fiziksel eyleme geçilip geçilmediğine göre ÇDSÖ dürtüsellik alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel eyleme geçen annelerin çocuklarının dürtüsellik puanlarının (Ortanca: 19) fiziksel eyleme geçmeyen annelerin çocukların dürtüsellik puanlarından (Ortanca:14) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=90.5, $p < .05$) (Tablo 35).

Tablo 35. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna Göre ÇDSÖ Dürtüsellik Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	15	14.03	210.5	90.5	.014
Evet	23	23.07	530.5		

p< .05

Fiziksel eyleme geçilip geçilmediğine göre ÇDSÖ yıkıcılık alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel eyleme geçen annelerin çocuklarının yıkıcılık puanlarının (Ortanca: 12) fiziksel eyleme geçmeyen annelerin çocukların puanlarından (Ortanca: 8) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=102, $p < .05$) (Tablo 36) .

Tablo 36. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna Göre ÇDSÖ Yıkıcılık Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	15	14.80	222	102	.034
Evet	23	22.57	519		

p< .05

Fiziksel eyleme geçilip geçilmediğine göre ÇDSÖ toplam puanı arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Fiziksel eyleme geçen annelerin çocuklarının ÇDSÖ toplam puanlarının (Ortanca:116.50) fiziksel eyleme geçmeyen annelerin çocuklarının puanlarından (Ortanca:102.00) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=73.50, $p < .05$) (Tablo 37).

Tablo 37. Annenin Fiziksel Eyleme Geçmesi Durumuna göre ÇDSÖ Toplam puanına ilişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	13	12.65	164.50	73.50	.018
Evet	22	21.16	465.50		

p< .05

Çocuğun saldırgan davranışları: Katılımcıların saldırgan davranışları ile ÇDSÖ separasyon anksiyetesi alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Saldırgan davranışlar gösteren çocukların separasyon (ayrılık) anksiyetesi puanlarının (Ortanca:18) saldırgan davranışlar göstermeyen çocukların puanlarından (Ortanca: 14) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=94.5, $p < .05$) (Tablo 38).

Tablo 38. Çocuğun Saldırgan Davranışlarına Göre ÇDSÖ Separasyon Anksiyetesi Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Hayır	13	14.27	185.5	94.5	.036
Evet	25	22.22	555.5		

p< .05

Katılımcıların saldırgan davranışları ile ÇDSÖ dürtüsellik alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Saldırgan davranışlar gösteren çocukların dürtüsellik puanlarının (Ortanca:19) saldırgan davranışlar göstermeyen çocukların puanlarından (Ortanca: 9) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=33, $p < .05$) (Tablo 39).

Tablo 39. Çocuğun Saldırgan Davranışlarına Göre ÇDSÖ Dürtüsellik Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	13	9.54	124	33	.000
Evet	25	24.68	617		

p< .05

Çocuklar şiddete maruz kaldı mı: Katılımcıların şiddete maruz kalması ile ÇDSÖ yıkıcılık alt boyutu arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Şiddete maruz kalan çocukların yıkıcılık puanlarının (Ortanca: 13.50) şiddete maruz kalmayan çocukların puanlarından (Ortanca: 9.50) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur (U=96, $p < .05$) (Tablo 40).

Tablo 40. Çocuğun Şiddete Maruz Kalmasına Göre ÇDSÖ Yıkıcılık Alt Boyutuna İlişkin Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Hayır	20	15.30	306	96	.040
Evet	16	22.50	360		

p< .05

3.4. Değişkenler Arası Korelasyon

Çalışmada yer alan kadına yönelik şiddet ölçeği, kapsayıcı işlev ölçeği ve çocuk depresif semptom ölçeği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Spearman Sıra Farkları Korelasyonu uygulanmıştır. Buna göre, kadına yönelik şiddet ölçeği tehditler alt boyutu ile cinsel şiddet ($r = .42$, $p < .01$), endişe ayrılığa hassasiyet ($r = .44$, $p < .01$), katı kuralcı ilişki ($r = .43$, $p < .01$), KİÖ Toplam ($r = .57$, $p < .01$) ve dürtüsellik ($r = .39$, $p < .05$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Kadına yönelik şiddet ölçeği eylemler alt boyutu ile cinsel şiddet ($r = .44$, $p < .01$), endişe ayrılığa hassasiyet ($r = .54$, $p < .01$), doyum odaklılık ($r = .34$, $p < .05$), katı kuralcı ilişki ($r = .52$, $p < .01$), KİÖ toplam ($r = .61$, $p < .05$), dürtüsellik ($r = .52$, $p < .01$) ve arkaik endişe ($r = .34$, $p < .01$) arasında

pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Cinsel şiddet ile katı kuralcı ilişki arasında (r = .36, p < .05) pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Kapsayıcı işlev ölçeği alt boyutu olan endişe ayrılığa hassasiyet ise sosyal uyum (r = .54 p < .01) ve arkaik endişe (r = .35, p < .05) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Eş ile ilişki ile nesnel gerçekliğe uyumsuzluk (r = .38, p < .01) ,yıkıcılık (r = .44, p < .05) ve ÇDSÖ Toplam (r = .34, p < .05) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Kapsayamayan ilişki ile depresif semptom ölçeği alt boyutu dürtüsellik (r = .387 p < .01) ile bilişsel süreçlerde bozulma (r = .36, p < .01) ve ÇDSÖ Toplam (r = .41, p < .05) doyum odaklılık ile separasyon anksiyetesi (r = .35, p < .01) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur (Tablo 41).

Tablo 41. Kadına Yönelik Şiddet, Kapsayıcı İşlev ve Çocuk Depresif Semptomları Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Analizi Bulguları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.KYŞDÖ Tehditler	1																	
2. KYŞDÖ Eylemler	.74**	1																
3. KYŞDÖ Cinsel Şiddet	.42**	.44**	1															
4.KİÖ Endişe Ayrılığa Hassasiyet	.44**	.54**	.20	1														
5. KİÖ Eş ile İlişki	-.28	-.23	.09	-.26	1													
6.KİÖ Kapsanamayan İlişki	.13	.16	-.03	.16	.03	1												
7.KİÖ Doyum Odaklılık	.28	.34*	.19	.40*	.07	-.06	1											
8.KİÖ Katı Kuralcı İlişki	.43**	.52**	.36*	.46**	-.06	.26	.26	1										
9.KİÖ Toplam	.57**	.61**	.29	.87**	-.26	.32	.58**	.78**	1									
10.ÇDSÖ Sosyal Uyum	.13	.11	-.03	.54**	-.31	-.15	.20	-.10	.39*	1								
11.ÇDSÖ dürtüsellik	.39*	.52**	.19	.18	.16	.37*	.10	.27	.24	-.17	1							
12.ÇDSÖ Separasyon Anksiyetesi	.03	.07	.07	.22	.27	-.03	.35*	.11	.27	-.05	.37*	1						
13.ÇDSÖ Bilişsel Süreçlerde Bozulma	.14	.23	.20	.07	.28	.36*	.07	.31	.10	-.37*	.44**	.42**	1					
14.ÇDSÖ Somatizasyon	.19	.14	.45**	.16	.05	-.05	.17	.30	.26	.14	.14	.13	.08	1				
15.ÇDSÖ Nesnel Gerçekliğe Uyumsuzluk	.02	.20	.21	.01	.38*	.32	.01	.24	.08	-.30	.40*	.35*	.78**	.18	1			
16. ÇDSÖ Arkaik Endişe	.23	.34*	.01	.35*	.23	-.02	.32	.18	.31	.09	.37*	.57**	.43**	-.17	.41*	1		
17. ÇDSÖ Yıkıcılık	.03	.15	.30	-.04	.44**	.17	.07	.14	-.03	-.28	.60**	.30	.37*	.23	.42**	.12	1	
18. ÇDSÖ Toplam	.18	.23	.26	-.07	.34*	.41*	.08	.33	.03	-.57**	.62**	.50**	.82**	.08	.75**	.42*	.62**	1

3.5. Rorschach Testi Bulguları

Bu çalışmada Rorschach test bulguları Fransız Okulu'na göre değerlendirilmektedir. Rorschach testine verilen yanıtlar Beizmann'ın (1966) "Handbook for Scoring of Rorschach Responses" adlı çocuk kodlamaları kitabına göre kodlanmış, Beizmann ve Tognazzo'nun Rorschach çocuk normları tabloları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda araştırma grubu ile normlar arasında anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu görülmektedir.

Annenin kapsayıcı işlevlerindeki eksiklik ve nesne kaybı endişesini değerlendirmek için F+%, Dbl, Kob ve C yanıtları Rorschach çocuk normları ve değişkenlerle karşılaştırılarak niceliksel analizleri yapılmıştır. Rorschach içerik analizleri, içsel anne imgelerini değerlendirme ve depresif konumun işlenebilirliği açısından incelenmiştir.

3.5.1. Örneklemin Rorschach Kodlarının Normlara Göre İncelenmesi

Tablo 42. Rorschach Kodlarının Norm Değerlerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

	Norm değerinin Altında		Norm değerinin üstünde	
Kod	Sıklık (*f*)	Yüzde (%)	Sıklık (*f*)	Yüzde (%)
R	28	77.7	8	22.2
G	21	58.3	15	41.6
D	12	33.3	24	66.6
Dd	34	94.4	2	5.5
Dbl	21	58.3	14	38.8
F+	34	94.4	2	5.5
F	20	55.5	16	44.4
K	27	75.0	9	25.0
Kan	8	22.2	28	77.7
C	15	41.6	21	58.3
CF	18	50.0	18	50.0
FC	23	63.8	13	36.1

C’	27	75.0	9	25.0
A	17	47.2	19	52.7
H	27	75.0	9	25.0
Kob	21	58.3	15	41.6
Ban(Pop)	23	63.8	13	36.1
RED (Refus)	17	47.2	13	36.1

R (Toplam Yanıt Sayısı)

Araştırmanın sonuçlarına göre şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar Rorschach testine verilen R (toplam yanıt sayısı) açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %77’si norm değerinin altında bir sayıda R yanıtı vermektedir.

Toplam yanıt sayısının normların altında çıkması bu gruptaki ketlenme veya endişe duygusunun yoğunluğunu göstermektedir. “Zengin sayıda yanıtlar içeren bir protokol oldukça gelişmiş bir hayal gücü ve bilişsel kapasitelerde üreticiliği gösterirken, az sayıda yanıtlar ise ketlenme veya endişe duygusunun ağırlığına işaret edebilir.” (İkiz, 2017). R (toplam yanıt) sayısının normlara göre düşük çıkması bilişsel alana yatırımın düşük olduğunu göstermektedir.

D ve G Yanıt Sayısı

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar kartın bütününe verilen yanıt olan G yüzdesi açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %58’inin norm değerinin altında kaldığı, D yüzdesi açısından karşılaştırıldığında ise %66’sının normlardan yüksek çıktığı görülmektedir.

Nesnenin bir bütün olarak algılanması çocuk tarafından tehdit edici bir unsur olarak görülerek dış dünyanın tehditlerinden korunabilmek için bütün bir tasarım vermek yerine, nesne detaylara bölünerek algılanmaktadır. D yanıt sayısının yüksek olması sebebiyle G yanıt sayısı da düşmektedir. Verilen D yanıtlarına çoğunlukla F-

yanıtlarının eşlik ettiği görülmektedir. Bu durum, düşlemsel dünyanın baskı yaparak taştığına işaret etmektedir.

C Yanıt Sayısı

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar C yüzdesi açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %58'inin normlardan yüksek çıktığı görülmektedir.

İçsel yaşantıların harekete geçmesiyle birlikte karşımıza çıkan C yanıtları, saldırgan ve libidinal dürtülerin fazlalığını ve herhangi bir biçimle denetim altına alınamadan kontrolsüz bir şekilde ortaya çıkışını göstermektedir. Annenin kapsayıcı işlevlerinin yetersiz olması sebebiyle, endişe duygusu yeterince kapsayamayan çocukların dürtülerinin de aynı şekilde yeterince kapsanamadığı düşünülmektedir.

C yanıtı örnekleri:

"Kan" (II, III, IX, ve X. Kart)

"Boya" (X. Kart)

"Işık" (III. Kart)

"Yanardağ" (VIII. Kart)

"Kırmızı ateş" (IX. Kart)

"Fişek" (II. Kart)

Kob Yanıtları

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar, dürtülerin kontrolü hakkında bilgi veren Kob değişkeni açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %41'inin norm değerinin üzerinde çıktığı görülmektedir.

"Boyalar sıçramış" (X. Kart)

"Roket" (IX. Kart)

“Fişek” (II. Kart),

“Jet uçağı” (VII, VIII, X. Kart)

“Kavga eden bulutlar” (VII. Kart)

“Yanardağ” (VIII. Kart)

“Yangın” (IX. Kart)

Verilen yanıtlar içeriklerine bakıldığında, “yanardağ” ve “yangın” yanıtları dürtülerin kontrolsüz bir şekilde taşkınlığını ve yıkıcılığını düşündürmektedir. Çalışma grubunu oluşturan çocuklar için dürtü kontrolü sağlamanın zorlayıcı olduğu ve dürtülerin taştığı görülmektedir.

RED Yanıtları

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar Red yanıtları sayısı açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %36’sının normlara göre beklenen değerden yüksek çıktığı görülmektedir.

Bu durum, kapsayıcı işlevdeki eksiklik nedeniyle simgeleştirme yetisindeki zorluğa işaret etmektedir. Farklılaşmaya izin vermeyen nüfuz edici bir anne imgesi, çocuğun tüm güçlülük yanılsamasından çıkmasını güçleştirerek simgeleştirmede zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

F+/- Yanıtları (Muğlak Form Yanıtları)

Nesneye tasarım getirmekte yaşanan güçlükleri göstermektedir. Nesne tasarımları hakkında karar vermede yaşanan zorluğa yönelik, sınırları belli olmayan veya belirsiz nesne tasarımlarına ait yanıtları içermektedir. İçsel nesne (ebeveyn) tasarımları hakkında bilgi vererek, sağlam olmayan zayıf iç nesne tasarımlarına gönderme yapmaktadır.

F+/- yanıt örnekleri:

“Taş” (I. Kart)

“Ülkemiz, Türkiye” (I. Kart)

“Harita” (I. Kart)

“Kaya” (VII. Kart)

Verilen yanıt içeriklerine bakıldığında taş ve kaya yanıtlarının, içsel nesne tasarımının belirsizliğinin yanında soğuk ve donuk bir ilişkiye gönderme yaptığı düşünülmektedir.

I. Hipoteze Ait Bulgular: Kapsayıcı İşlevlerde Yetersizlik

F Yanıt Sayısı

Form yanıtları Freud’un “gerçeklik ilkesi” ne göre somut ve gerçek nesnelerin yapılandırılmış bir şekilde teste yansıtılmasıdır. F yüzdesinin normlara göre düşük çıkması, gerçeklik ilkesinin yapılanmasında bir sorun olduğunu, aynı zamanda dış dünyadan gelen uyaranlara olan ilginin azlığını veya merakın olmadığını göstermektedir. F yanıtları aynı zamanda iç ve dış sınırlar hakkında bize bilgi vermektedir. Gerçeklik ilkesi hassas ve kırılgan bir yapıdaysa, dışarıdan gelen uyaranlara karşı uyarı kalkanlarının yeterli gelmediğini ve benliğin bu tehditler karşısında korunamadığını düşündürmektedir (İkiz, 2017).

F yanıtlarına baktığımızda çocukların toplam F%’sinin %55’inin norm değerlerinin altında kaldığını, F içeriklerine baktığımızda ise F- sayısının F+ sayısından yüksek derecede fazla olduğunu görmekteyiz. F yüzdesinin normlara göre düşük olması, gerçeklik ilkesinin yapılanmasındaki zayıflığı göstermekle birlikte benliğin dürtüleri denetleme gücündeki zayıflığı da göstermektedir. Aynı zamanda yıkıcılık puanı ile F- yanıtları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Winnicott (1960), sahte benlik (false self) kavramında yeterince iyi annenin olmaması durumunda gerçeklik ile olan uyumun bozularak çocuğun kendisinin yarattığı bir gerçeklik ile

kendini korumaya çalışacağından bahsetmektedir. Dış dünya, bebeğe annesi tarafından sunulmaktadır. Dolayısıyla algının bozularak gerçeklik ilkesinin yapılanmasında yaşanan problem ile birlikte çocuğun yıkıcılığının ilişkili olması, annenin kapsayıcı işlevlerindeki eksikliği düşündürmektedir. Çocuğun tahammül edilemez bir seviyede olan saldırgan dürtüleri, anne tarafından kapsanamadığında gerçeklik ile olan uyumun bozulduğu ve davranışların yıkıcı bir şekilde gösterildiği görülmektedir.

F+ Yanıt Sayısı

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar F+ yanıtları yüzdesinin değişkeni açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %94'ünün norm değerinin norm değerinin altında çıktığı görülmektedir.

F- yanıt sayısının F+ yanıtlarından daha fazla oluşu, düşlemsel dünyanın taşkınlığı nedeniyle gerçek ile uyumu bozarak nesnelerin de bozuk bir şekilde algıladığını düşündürmektedir.

F- yanıt örnekleri:

"Dişleri kemirgen böcek" (III. Kart)

"Balta" (IX. Kart)

"Kurt" (VIII. Kart)

"Köpek balığı" (VIII. Kart)

"Bıçak, kılıç" (II. Kart)

"Yırtılmış mont" (IV. Kart)

"Mıknatıs" (VII. Kart)

"Mikrop" (IX. Kart)

ÇDSÖ alt faktörü yıkıcılık ile F- yanıtları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yıkıcılık puanları arttıkça F- yanıtlarının da arttığı görülmektedir.

Verilen F- yanıtlarına bakıldığında yanıtların yıkıcı nitelikte olduğu, hasarlı bir narsisizme ve olumsuz kendilik algısına gönderme yaptığı görülmektedir.

E Yanıtları

Regresyonu gösteren dokunsal yanıtların bozuk algı niteliğinde olması, kapsayıcı işlevlerdeki eksikliğe ve yetersizliğe, anneden ayrışmadaki zorluğa gönderme yapmaktadır. Niceliksel analizlere göre ÇDSÖ arkaik endişe, separasyon anksiyetesi ve dürtüsellik- hiperaktivite ile E yanıtları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

E yanıt örnekleri:

"Gagalı saçlı kuş" (I. Kart)

"Dev tüylü pis korkunç ayı" (IV. Kart)

"Yapışkan ağ" (VIII. Kart)

"Annenin saçı" (X. Kart)

Verilen yanıt örneklerine bakıldığında, dayanak ihtiyacı nedeniyle regresif nitelikteki dokunsal yanıtların verildiği görülmektedir. Yanıt içeriklerine bakıldığında ise "yapışkan ağ" yanıtının, nüfuz edilme endişesi ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Giysi Yanıtları

Rorschach testi ile çıkan sonuçlara bakıldığında; kapsayamayan ilişki ile giysi yanıtları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Giysi yanıtları, bedeni kapsayan ve koruyan bir zırha ihtiyacı düşündürmenin yanı sıra ruhsal olarak eksik kalan, kapsanamayan erken dönem ilişkisine gönderme yapmaktadır.

Giysi yanıt örnekleri;

"Çocuk kıyafeti" (VIII. ve X. Kart)

"Elbise" (X. Kart)

“Anne kıyafeti” (VIII. Kart)

“Yırtılmış pantolon” (VIII. Kart)

Verilen yanıt örneklerine bakıldığında, çocuğun ruhsal ihtiyaçlarının kapsanmasındaki eksikliğe işaret eden, tutulma (holding) ve dayanak ihtiyacı görülmektedir.

Anatomi Yanıtları

Anatomi yanıtları, düşlemsel kapasitenin içsel sorunsalı ruhsal olarak işleme yetisinin zayıflığı ile orantılı bir şekilde bedensel alana yatırımı temsil etmektedir. Ruhsal işleyişin zenginleşmesi için çocuğun duygulanımlarının anne tarafından anlamlandırılması gerekmektedir. Ruhsal aygıttaki bu zayıflık, annenin kapsayıcı işlevlerdeki eksikliğine gönderme yapmaktadır.

Niceliksel analizlere göre çocuk depresif semptom alt faktörlerinden olan arkaik endişe ile anatomi yanıtları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Anatomi yanıt örnekleri:

“İnsan kalbi” (II. Kart)

“Tavuğun beyni” (II. Kart)

“Ciğerleri” (II. ve VII. Kart)

“Şahinin canı- kalbi” (II. Kart)

“Bağırsak” (II. ve VII. Kart)

“Kalp” (II. ve VII. Kart)

Clob Yanıtları

Korku duygusuna karşı koruyucu bir uyarı kalkanı işlevinin sağlanamaması ve hassas benlik yapılanması hakkında bilgi veren, iç dünyada yaşanan korkuların kartlar üzerinden yansıtıldığı yanıtlardır.

Clob yanıtları örnekleri;

“Sadece kö-kötü görmek için şeyler var” (I. Kart)

“Korkunç bir kuş” (I. Kart)

“Korkunç kedi” (I. Kart)

“Emm çok korkunç örümcek” (I. Kart)

“Korkunç karınca” (I. Kart ve X. Kart)

“Tövbe tövbe bu canavara benziyordur” (III. Kart)

“Korkuluk” (IV. Kart)

“Dev tüylü pis korkunç ayı” (IV. Kart)

“Uçan bir tane yaratık, korkunç bir tane hurk” (VI. Kart)

“Korktum” (VII. Kart)

“Ayy korktum. Ağaç canavarı” (IX. Kart)

“Isıran oyy bak şu ısıran en yaramazı bir de dişleri var ısırıyor bizi” (VI. Kart)

“Iyy böcekler ığğğ” (X. Kart)

Yanıt örneklerine bakıldığında, yoğun endişe ve korkuya gönderme yapan yanıtların yüksek olduğu görülmektedir. Uyarı kalkanının korku duygusunu karşılayamaması nedeniyle kapsanamayan iç dünyadaki korku duygulanımlarının karta aktarıldığı durum, hassas benlik yapılanmasına işaret etmektedir.

Güven Vermeyen- Tehdit Edici Anne İmgesi

Rorschach testinde I. VII. ve IX. kartlara verilen yanıtlar, erken dönem anne imgesi hakkında bilgi vermektedir. Erken dönem anne imgesi, kapsayıcı işlevler ve kayıp sorunsalı ekseninde değerlendirilmiştir.

I. Kart	**VII. Kart**	**IX. Kart**
“Böcek”	“Dinozor”	“Ağaç canavarı”
“Arının iğnesi”	“Keçi”	“İnsanı zehirleyen böcekler”
“Korkunç kuş”	“Kaplan”	“Mikrop”
“Korkunç örümcek”	“Böcek”	“Fare”
“İki kafalı canavar”	“Mıknatıs”	“Böcek”
“Timsah”	“Robot”	
“Ejderha”	“Boş çanta”	
“Korkunç kedi”		
“Delikli siyah yarasa”		
“Canavar maskesi”		
“Canavar”		

Verilen yanıt örneklerine bakıldığında, sıklıkla güven vermeyen, tehdit edici ve nüfuz edici anne imgesine gönderme yapan yanıtların ortaya çıktığı görülmektedir.

“İki kafalı canavar”, “zehirleyen böcek” ve “mikrop” yanıtları, nüfuz edici anne tasarımını düşündürürken; “timsah” ve “ejderha” yanıtları annenin tehdit edici yönünü düşündürmektedir. “Delikli siyah yarasa” yanıtı ile depresif duygulanımın yanında hasar görmüş bir nesne tasarımının verilmesi, narsistik kırılganlığa gönderme yapmaktadır. “Boş çanta” yanıtı, çocuğun ruhsal ihtiyaçlarının anneye ulaşamadan boşluğa düştüğünü düşündürürken, aynı şekilde “robot” yanıtı da soğuk ve donuk bir ilişkiyi akla getirmektedir. Genel bir değerlendirme yaparsak, verilen yanıtlar kapsayıcı işlevin yetersiz olmasından dolayı tehdit edici içsel annesel tasarımlara işaret etmektedir.

II. Hipoteze Ait Bulgular: Nesne Kaybı Endişesi (Depresif Endişe)

Dbl Yanıtları

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar Dbl değişkeni açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %38'i norm değerinin üzerinde bir sayıda Dbl yanıtı vermektedir.

Kart üzerindeki beyazlıklara olan hassasiyetin ön plana çıktığı Dbl yanıtları, boşluk, hiçlik ve eksikliklere olan hassasiyete gönderme yaparak, annenin kapsayıcı işlev eksikliği ve nesne kaybı endişesi (depresif endişe) hakkında bilgi vermektedir. Normlara göre yüksek sayıda verilen Dbl yanıtları, annenin kapsayıcı işlevlerindeki eksiklik ve yetersizliğe işaret etmektedir.

Dbl yanıt örnekleri:

"Delikli siyah yarasa" (I. Kart)

"Canavar maskesi" (I. Kart)

"Boş çanta" (VII. Kart)

Kısmi Nesne Yanıtları (Ad, Hd)

Bütün nesne ile özdeşleşme sorununa işaret eden, birincil özdeşimlere gönderme yapan yanıtlardır. İnsan veya hayvan bedenine dair bütün bir beden tasarımı vermek yerine bedeninin bir parçasının verildiği yanıtları kapsamaktadır. Depresif konumun işlenemediği durumlarda verilen yanıt türleri olup, bütün nesnenin kaybından endişe duyulduğunda kısmi özdeşime gerileme ile ilgilidir.

Kısmi nesne yanıtı örnekleri:

"Arının iğnesi" (I. Kart)

"Gülen surat" (VII. Kart)

"İnsan yüzleri" (VII. Kart)

“Eller” (II. Kart)

“Ahtapot kolu” (IV. Kart)

“Dinozor kafası” (IX. Kart)

Verilen yanıt örneklerine bakıldığında, tutulma ihtiyacı ve anne ile birleşme düşlemine gönderme yapan el, surat, yüz gibi yanıtların yanı sıra ahtapot kolu yanıtının nüfuz edilme endişesi ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bu durum, kapsayıcı işlevlerdeki eksiklik nedeniyle oluşan tehdit edici iç dünyaya işaret etmektedir.

C’ Yanıtları

Şiddet mağduru annelerin çocukları ile normlar C’ yanıtları açısından karşılaştırıldığında şiddet mağduru annelerin çocuklarının %25’inin normlara göre yüksek çıktığı görülmektedir.

Siyah, beyaz ve gri renge olan hassasiyeti gösteren C’ yanıtları kapsayıcı işlevlerdeki yetersizliğe ve depresif kırılganlığa gönderme yapmaktadır. Rorschach testinde renksiz kartlarda beyaz ve siyaha olan hassasiyeti gösteren C’ yanıtları, endişe ve depresyon yaşayan kişilerin verdiği yanıtlar arasında görülmektedir (İkiz, 2017).

C’ yanıt örnekleri:

“Delikli siyah yarasa” (I. Kart)

“Siyah kartal” (I. Kart)

“Karga” (I. Kart)

“Siyah kelebek” (V. Kart)

“Siyah yarasa” (V. Kart)

“Siyah leylek” (V. Kart)

“Kar yağmış gibi görünüyor” (VII. Kart)

Yanıt örneklerine bakıldığında, delikli yarasa yanıtı, depresif endişeye işaret eden siyaha ve beyaza olan hassasiyeti gösterirken aynı zamanda hasarlı bir nesne tasarımına işaret etmektedir.

Kontaminasyon- Birleşme- Yapışma Yanıtları

Birleşme ve yapışma temalarının verilmesi bağımlılığa ve nesne ile birleşme düşlemine gönderme yapmaktadır.

"İki kafalı canavar" (I. Kart)

"Yengeç gibi kuş" (I. Kart)

"Kanatlı insan" (I. Kart)

"Kafası yılan tirodaktil" (V. Kart)

"İnsan kafalı yarasa" (V. Kart)

"Timsaha dönüşen unicorn" (V. Kart)

"Kuşa dönüşen tırtıl" (V. Kart)

"İnsan bacaklı kelebek" (V. Kart)

"Kaslı kelebekli adam" (VII. Kart)

"İnsana dönmüş yaprak" (X. Kart)

Yanıtlara bakıldığında, birleşme ve yapışma temalı yanıtların fazla sayıda verildiği görülmektedir. Ayrılık endişesi ile baş etmenin zorluğuna ve bağımlılığa gönderme yapan birleşme, yapışma ve ayrışamama temaları depresif endişeye işaret etmektedir.

Ayrılığa Verilen Tepki ve Ayrılabilme Kapasitesini Gösteren Yanıtlar

Ayrılık kapasitesi hakkında bilgi veren X. kart, kişinin ayrılığı nasıl yaşadığını göstermektedir. Ayrılık kaygısının artması ile birlikte, son karta verilen yanıt sayılarının da artması beklenmektedir.

"Birbirine karışan boyalar"

"Savaş oluyor"

"Ahtapot"

"İyi canavar- kötü canavar (kavga ediyorlar)"

"Böcek evi"

"Korkunç karınca"

"Mikrop"

"Kapı"

"Makas"

Son kart olan X. Kartta yanıt sayılarının arttığı görülmektedir. Yanıt örneklerine bakıldığında, yanıtların iyi organize edilemediği ve bir bütünlük içerisinde toparlanamadan verildiği görülmektedir. Bu durum, ayrılığın bir tehdit olarak algılandığını ve ayrılıkla baş etmenin zor olduğunu düşündürmektedir.

III. Hipoteze Ait Bulgular: Saldırgan Dürtünün Ruhsal Olarak İşlenmesinde Yaşanan Zorluk

Rorschach testinde II. Karta verilen yanıtlar, saldırgan dürtüyü ruhsal olarak işleyebilme düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Dürtüsellik alanındaki zorlanmaya işaret eden Kob ve C yanıtlarının normlara fazla sayıda verilmesi, dürtüsel taşkınlığa işaret emektedir.

II. Karta verilen yanıtlar örnekleri;

Dürtüsel Yanıtlar (Kob)	**Saldırganlık İçeren Yanıtlar**	**Renk Yanıtları**
"Fişek"	"Tuvalet atma şeyi"	"Şahinin canı- kalbi"
"Patlamış"	"Silah"	"Atatürk'ün kanı"
"Ateş"	"Sokan böcek"	"Ateş"
"Fişek"	"Timsah"	"Alev dinazoru"
"Alev dinozoru"		"Bağırsak"
"Ejder"		"Kan"
"Ejderha"		"Ağız"
		"Kırmızı göz"
		"Tavuk-beyni"
		"Mikrop"
		"İnsan kalbi"
		"Ciğerleri"

Yanıt örneklerine bakıldığında, dürtüselliğin, saldırganlık içeren yanıtlar ve iç organ yanıtları üzerinden çiğ bir şekilde verilmesi, oral ve anal agresyona gönderme yapmaktadır. Bu durum içsel sorunsalın tetiklenerek saldırgan dürtünün işlenmesinde yaşanan zorluğa işaret etmektedir.

Bu hipotez F toplam yanıt yüzdesi ile birlikte değerlendirildiğinde ise, çocukların %50'nin F yüzdesinin normlara göre düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, dürtülerin kontrol altına alınmasındaki zorluğa işaret etmektedir.

3.6. Kapsayıcı İşlev Değişkenine Göre Kodlamalara İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları

Kapsayıcı İşlevler ile Rorschach kodları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyonu yapılmıştır. Analiz sonucunda KİÖ Toplam puanı ile C' Katsayılı yüzdesi (r=.43, p <.05), Kob yüzdesi (r=.39, p <.05), anatomi yüzdesi (r=.51, p <.001) ve beyaza hassasiyet yüzdesi (r=.65, p <.001) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. KİÖ Kapsayamayan ilişki alt boyutu ile Giysi yanıtları yüzdesi (r=.35, p <.05) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Endişe ayrılığa hassasiyet alt boyutu C' katsayılı yüzdesi (r=.35, p <.05), C toplam yüzdesi (r=.34, p <.05), Kan yüzdesi (r=.38 p <.05) ve Anatomi yanıtları yüzdesi (r=.34, p <.05) arasında pozitif, F+ yüzdesi (r=-.38, p <.05) ile negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Kapsayıcı işlevler toplam puanı arttıkça depresif duygulanıma gönderme yapan C' yanıtlarının, dürtü kontrolünün zorluğu nedeniyle nesne hareketi olan Kob yanıtlarının ve boşluğa ve eksikliğe hassasiyete gönderme yapan (Gbl+Dbl+Ddbl) yanıtlarının da arttığı görülmektedir. KİO kapsayan ilişki puanları arttıkça, tutulma (holding) ve dayanak ihtiyacına gönderme yapan Giysi yanıtlarının da paralel bir şekilde arttığı görülmektedir.

3.7. Çocuk Depresif Semptomlarına Göre Kodlamalara İlişkin Korelasyon Analiz Bulguları

Depresif Semptom Ölçeği ile Rorschach testi kodları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyonu sonucunda; Dürtüsellik alt boyutu ile C' toplam yüzde (r=.33, p <.05), E toplam yüzde (r=.38, p <.05) ile pozitif , F+ yüzdesi (r=-.34, p <.05) arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Separasyon anksiyetesi ile C' katsayılı yüzde (r=.35, p <.05), C' toplam yüzde (r=.41, p <.05) ve E toplam yüzde (r=.41, p <.05) arasında pozitif yönde, D yüzdesi (r=-.33, p <.05) negatif yönde ilişkilidir. Bilişsel süreçlerde bozulma alt boyutunun, F +/- yüzdesi (r=.46, p <.01), Giysi yanıtları yüzdesi (r=.36, p <.05) ile pozitif, Clob toplam yanıt yüzdesi (r=-.42, p <.01) ile negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Somatizasyon alt boyutu ile Red yüzdesi (r=.-351 p <.01) negatif yönde ilişkilidir. Nesnel gerçekliğe uyumsuzluk alt boyutu ile Clob toplam yüzdesi (r=-.42, p

<.05) negatif ilişkilidir. Arkaik endişe alt boyutu ile C' katsayılı yüzde (r=.46, p <.01), C' toplam yüzde (r=.44, p <.01), E toplam yüzde (r=.44, p <.01) ve Anatomi yanıtları yüzdesi (r=.34, p <.05) arasında pozitif, Clob toplam yanıt yüzdesi (r=-.35, p <.05) ve F+/- yüzdesi (r=-.34, p <.05) arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yıkıcılık alt boyutu ile F- yüzdesi (r=.33, p <.05) arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir. ÇDSÖ Toplam puanı ile Clob toplam yüzdesi arasında (r=-.34, p <.05) negatif, F artı eksi yüzdesi (r=.35, p <.05) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. (Tablo 63.)

Depresif semptom ölçeği alt boyutu separasyon anksiyetesi ve dürtüsellik puanları arttıkça depresif duygulanıma gönderme yapan C' yanıtlarının da artarak aralarında pozitif yönlü anlamlı derecede bir ilişki olduğu görülmektedir. Depresif duygulanımın ayrılık kaygısı ve dürtüsellik üzerinden gösterilmesi Rorschach testinde gözlenen depresif duygulanımı doğrulamaktadır.

BÖLÜM 4. TARTIŞMA

Bu araştırma, aile içi şiddet mağduru annelerin kapsayıcı işlevleri ile çocukların depresif semptomları ve saldırgan davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve çocukların ruhsal işleyişlerinin Rorschach testi ile değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada, annelerin kapsayıcı işlevi ile çocukların depresif semptomları ve saldırgan davranışları arasındaki ilişki anlaşılmaya çalışılmıştır. Kapsayıcı işlevler, erken dönem anne imgesi, kayıp sorunsalı ekseninde Rorschach testi aracılığıyla incelenmiştir. Ayrıca Rorschach testi bulguları Beizmann ve Tognazzo'nun Rorschach çocuk normları dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile değişkenler ve Rorschach testi arasındaki ilişkiler incelenerek yapılan analizlere dair nicel ve nitel bulgular, psikanalitik kuram çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, literatüre olan katkıları ve sınırlılıkları ele alınarak sonrasında yapılacak araştırmalar için önerilere yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Değişkenlerinin Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi

4.1.1. Kadına Yönelik Şiddet ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre kadına yönelik şiddet ile çocuğun cinsiyeti, annenin medeni durumu, sosyo-ekonomik düzey, annenin çalışma durumu ve çocuğun uyku düzeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Çocuğun saldırgan tavırları karşısında annenin verdiği tepki ile annenin tehditler alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Çocuğun saldırgan davranışları karşısında saldırgan davranışlar gösteren ve ceza veren annelerin "tehditler" puanının, çocuğu anlamaya ve sakinleştirmeye çalışan annelerin "tehditler" puanından anlamlı derecede daha yüksek çıktığı görülmektedir. Tehditler alt boyutundan anlamlı derecede yüksek puan alan annelerin, çocuktan gelen saldırgan dürtüyü kapsama konusunda ve

hatta kendi saldırgan dürtülerini kontrol etme konusunda yetersiz kaldıkları görülmektedir. Psikolojik şiddete maruz kalan annelerin yaşadıkları bu şiddetin, anne-çocuk ilişkisi üzerinden çocuğa yıkıcı bir şekilde yansıtıldığı görülmektedir. Çocuğun saldırgan dürtüsünü kapsaması gereken anne, maruz kaldığı şiddetin ruhsal yükünün etkisiyle çocuğunun saldırgan davranışları karşısında çökerek yani sağlam kalamayarak çocuğun suçlu hissetmesine ve "kötü" ile özdeşleşmesine neden olmaktadır. Anlamlandırılamayan ve yıkıcı olan bu dürtü ile içeride baş başa kalan çocuğun saldırgan dürtüyü bedenine yönlendirerek rahatlama yoluna gideceğini düşündürmektedir.

Annenin emzirme deneyimi ile tehditler, eylemler ve cinsel şiddet alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Emzirme deneyiminden korkan annelerin, bundan hoşlanan annelere göre, kadına yönelik şiddetin her üç alt boyutundan da daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Anne- baba, çocuğun bakımı ile ilgilenirken aynı zamanda ona korku ve kaygılarını içeren kendi dünya görüşlerini, deneyimlerini, düşüncelerini de sunarlar (Abrevaya, 2006). Annelerin yaşadıkları şiddet kaynaklı korku duygularının anne- bebek arasındaki ilişkiye de yansıdığı görülmektedir.

4.1.2. Kapsayıcı İşlevler ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Yapılan analiz sonuçlarına göre kapsayıcı işlevler ile sosyo ekonomik düzey, doğum sonrası annenin ruhsal durumu, çocuk bakımında çevre desteği, çocuğun uyku düzeni, çocuğun saldırgan tavırları karşısında annenin verdiği tepki, çocuk için uzmana başvuru ve çocuğa yönelik fiziksel müdahale arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Annenin emzirme deneyimi ile kapsayamayan ilişki alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Emzirme deneyimi hoşuna gitmeyen annelerin kapsayamayan ilişki puanlarının emzirme deneyimi hoşuna giden annelerin puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bebeğin anne tarafından arzulanması, annenin kapsayıcı işlevlerini etkilemektedir. Emzirme sürecinde, annenin hoşuna gitmeme duygusu aynı zamanda çocuk tarafından da arzulanmamak olarak hissedilmektedir. Bebek daha dünyaya gelmeden önce, hamilelik sürecindeyken annenin düşleminde

canlanan ve arzulanan bir “düşlemsel bebek” tasarımı bulunmaktadır. Annenin yaşadığı bu süreç Bion tarafından “annenin düşlemlemesi” olarak adlandırılmaktadır (Bion, 1985). Annenin düşlemlediği çocuk annenin geçmiş deneyimleri ve eşiyle olan ilişkisi çerçevesinde şekillenmeye başlamaktadır (Lebovici, 1988). Annenin ruhsal süreçlerini, içinde bulunduğu durumdan ayrı düşünmek mümkün olmayacağından, annenin deneyimlerinin ve duygulanımlarının bebeğe yansıtıldığı düşünülmektedir.

Annenin, bebeği sütten kesme yöntemi ile endişe-ayrılığa hassasiyet alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Meme vermeyi aniden kesen annelerin endişe-ayrılığa hassasiyet puanları, “sütten kendiliğinden kesildi” diyen ve tiksindirme yöntemi kullanan annelerin puanlarından anlamlı derecede yüksek çıktığı görülmektedir. Bu durum, annenin ruhsallığındaki ayrılık endişesinin çocuğa aktarılış biçimini gösteren bir bulgu olarak düşünülmektedir.

Anneden ayrıldığında çocuğun verdiği tepki ile endişe-ayrılığa hassasiyet alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Aşırı kaygılanan çocukların, annelerinin endişe-ayrılığa hassasiyet puanlarının hiç kaygılanmayan veya biraz kaygılanan çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla annenin ayrılığa olan hassasiyeti ile çocuğun ayrılığa olan hassasiyetinin birbiri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Aynı bulguyu doğrulayacak şekilde, bebeğini aniden sütten kesen annelerin ayrılığa hassasiyet puanlarının da anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Annenin fiziksel eyleme geçmesi ile kapsayamayan ilişki alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Fiziksel olarak eyleme geçen annelerin kapsayamayan ilişki puanlarının fiziksel eyleme geçmeyen annelerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Kapsayıcı işlevi bağlamında çocuğunu iç ve dış tehditlere karşı koruma, çocuğunun ruhsallığında bir anlam bularak; iç ve dış tehditleri bebek adına dönüştürme rolü olan anne, dışarıdan gelen tehditlere kendisinden kaynaklanan bir tehdit daha ekleyerek çocuğunu yeterince kapsayamamaktadır.

Saldırgan davranışlar gösteren çocukların kapsayamayan ilişki puanlarının saldırgan davranışlar göstermeyen çocukların kapsayamayan ilişki puanlarından anlamlı bir derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocuğun, kapsayamayan anne

tarafından sakinleştirilemeyen saldırgan dürtülerinin davranışa dönüşmesinin annenin kapsayıcı işlev eksikliğine işaret ettiği düşünülmektedir. Dolayısıyla, annenin ruhsal süreçlerinin, annenin kapsayıcı işlevlerine etki ederek çocuğunun yeterince kapsanabilmesini engellediği düşünülmektedir.

4.1.3. Çocuk Depresif Semptomları ile Sosyo-demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Yapılan analiz sonuçlarına göre sosyo-ekonomik düzey, annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumu, çocuğun cinsiyeti, annenin emzirme deneyimi, bebeğin sütten kesilme deneyimi, çocuk bakımında çevre desteği, çocuğun saldırgan tavırları karşısında annenin tepkisi, çocuğun şiddete tanık olma durumu, çocuğun geçirdiği operasyon-hastalık arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Doğum sonrası annenin ruhsal durumu ile sosyal uyum alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Depresif duygu durum içinde olan annelerin çocuklarının sosyal uyum puanlarının, yaşanılan yoğun stres ortamını tarif eden annelerin puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum anne ile bebek arasındaki rollerin değiştiğini, kapsayıcı işlev bağlamında annenin çocuğa konfor alanı sunması gerekirken, çocuğun anneye sorun çıkartmamak için fazlasıyla uyumlu davrandığı düşünülmektedir.

Yemekte zorlama yapan anneler ile çocuklarda bilişsel süreçlerde bozulma, arkaik endişe ve yıkıcılık boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bedene yapılan zorla müdahalenin bir şekli olan zorla yemek yedirme durumu çocuk tarafından bir tehdit olarak algılanmaktadır. Karşılaşılan tehdit karşısında çocuğun yoğun bir kaygı yaşadığı, kendine ve dışarıya yönelik yıkıcı davranışlar sergilediği görülmektedir.

Anneden ayrıldığında çocuğun verdiği tepki ile sosyal uyum, separasyon anksiyetesi ve arkaik endişe arasında anlamlı derecede bir ilişki bulunmaktadır. Anneden ayrıldığında aşırı kaygılanan çocukların her üç alt boyuta ilişkin puanlarının, biraz kaygılanan çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Güvenli bir bağlanma temeli üzerine oturmayan anne çocuk ilişkisi, nesnenin kaybına yönelik olarak çocuğun üzerinde yoğun bir kaygıya neden olmaktadır.

Annelerin, çocuğa yönelik fiziksel müdahalede bulunma durumları ile çocukların dürtüsellik, yıkıcılık, bilişsel süreçlerde bozulma puanları arasında pozitif yönlü anlamlı derecede bir ilişki, sosyal uyum puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken; çocuğa yönelik fiziksel eyleme geçme durumu ile dürtüsellik ve yıkıcılık puanları arasında pozitif yönlü anlamlı derecede bir ilişki, sosyal uyum puanı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Annenin saldırgan davranışını anlamlandırmakta zorlanan çocuğun bu ilişki biçimini model alıp yansıtarak kendisini yıkıcı davranışlar üzerinden gösterdiği; bedenine yönelik anneden gelen zorlamalar ile baş edebilmek için de dürtüsel davranışlar göstererek yaşadığı yoğun duygunun bedensel boşalımını sağlayarak rahatladığı düşünülmektedir. Sonuç olarak çocuğa yönelik fiziksel müdahale ve fiziksel eylemin çocuğun sosyal uyumunu bozduğu görülmektedir.

Saldırgan davranışlar gösteren çocukların separasyon anksiyetesi ve yıkıcılık puanlarının anlamlı derecede yüksek çıktığı bulgulanmaktadır. Saldırgan dürtülerin anne tarafından kapsanamaması durumunda, çocuk bu dürtülerin anneyi yıkıp yok edecek güçte olduğunu düşünerek; anneyi kaybetme korkularıyla baş başa kalmaktadır. Dolayısıyla annenin kaybına yönelik endişe (depresif endişe), kendi saldırgan dürtülerinin anneyi yok edebileceği ve anne tarafından terk edileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Şiddete maruz kalan çocukların yıkıcılık puanlarının, şiddete maruz kalmayan çocukların yıkıcılık puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulgulanmaktadır. Ailenin saldırganlıkla olan ilişkisi çocuk için belirleyici bir rol oluşturmaktadır. Aile içinde saldırgan eylemlere şahit olan çocuk, saldırgan davranışlar geliştirecektir (Bandura, 1988). Bu durum şiddete maruz kalan çocukların şiddet davranışını model alarak kurduğu bir ilişki biçimini göstermekle birlikte, şiddet davranışının da nesiller arası aktarımını düşündürmektedir.

4.2. Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması

4.2.1. Kadına Yönelik Şiddet, Kapsayıcı İşlev ve Çocuk Depresif Semptomları ve Rorschach Testi Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Korelasyon analizi sonuçlarına göre kadına yönelik şiddet değişkeni ile cinsel şiddet, endişe-ayrılığa hassasiyet, katı kuralcı ilişki ve dürtüsellik, doyum odaklılık, arkaik endişe puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Çalışma bulguları incelendiğinde endişe-ayrılığa hassasiyet ile tehditler ve eylemler puanının pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Çocuğun aşk nesnesi olan anneye yönelik, tehditleri içeren sözel şiddet ile birlikte fiziksel şiddetin varlığı, sevilen nesnenin zarar göreceği düşüncesini/ kayıp endişesini tetikleyerek anneden ayrılmayı zorlaştırdığı düşünülmektedir. Tehditler, eylemler ve cinsel şiddet ile katı kuralcı ilişkinin pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Şiddete maruz kalan kadınların şiddet deneyimlerinin kuralcı ilişkiler üzerinden çocuğa yansıtıldığı düşünülmektedir. Çocuğu olduğu gibi kabul etmek yerine çocuktan hep daha fazlasının beklenmesi, bir taraftan da annenin güç/ kontrol ihtiyacını çocuk üzerinden gidermeye çalıştığını da düşündürmektedir. Annenin katı kuralcı yaklaşımı çocukta yetersizlik duygusuna yol açmaktadır. Bu durum ise annenin ruhsallığında çaresizlik ve yetersizlik duygularına yol açan şiddetin çocuğa psikolojik şiddet olarak aktarıldığını düşündürmektedir.

Erken dönem nesne ilişkisinde annenin kapsayıcı işlevlerindeki yetersizlikler ve annenin ruhsal olarak kayıp olma durumu çocuğun depresif belirtiler göstermesi ile sonuçlanacaktır (Klein, 1923).

KİO endişe-ayrılığa hassasiyet alt faktörüne ile ÇDSÖ sosyal uyum ve arkaik endişe alt faktörü arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Annenin çocuğundan ayrılığa olan hassasiyeti, sosyal uyum ve arkaik endişe olarak çocuk üzerinden yansımaktadır. Annenin içinde bulunduğu şiddet ortamından kaynağını alan kaygının annenin ruhsallığı ile birlikte erken dönemde çocuğa aktarılarak arkaik kaygıların aşılamamasına neden olduğu düşünülmektedir. Çocuğun aşırı uyumu da aynı şekilde, çocuğun kayba olan hassasiyetinden dolayı, nesneyi kaybetmemek için fazlaca uyum davranışı gösterdiğini düşündürmektedir.

KİO kapsayamayan ilişki alt faktörü ile ÇDSÖ dürtüsellik, bilişsel süreçlerde bozulma, doyum odaklılık, separasyon anksiyetesi alt faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır. Bu durum annenin kapsayıcı işlevlerinin çocuğun depresif semptomları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Doyum odaklılık ile olan ilişki, kapsayıcı işlevi yetersiz olan annenin negatife toleransının düşük olduğunu ve hemen doyum arayışı içine girdiğini düşündürmektedir. Dürtüsellik ile olan ilişkide ise çocuğun tek başına kontrol etmekte zorlandığı dürtüler anne tarafından kapsanamadığında, bu dürtüler taşarak beden aracılığıyla dürtüsellik olarak karşımıza çıkmaktadır. İçerideki baş edilemeyen dürtülerin anne tarafından anlaşılıp, dönüştürülmesine ihtiyaç duyan çocuğun, dürtüsellik davranışı ile yardım arayışı içinde olduğu düşünülmektedir.

4.3. Rorschach Testi Bulgularının Tartışılması

Çocuğun libidinal gelişimi henüz tamamlanmadığından uyaranı ele alma ve malzemeyi işleme biçimi ilerleyen yaşla birlikte değişime uğrayacaktır. Rorschach testinde, çocuğun ruhsal işleyişi yetişkinden farklı bir şekilde, psikanalitik kuramdaki psiko-seksüel gelişim basamakları dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

Bir protokolde, renk yanıtlarının ortalama bir sayıda görülmesi beklenmektedir. Renk yanıtının hiç ortaya çıkmaması dış dünyaya ilgisizlik veya dış dünyadan geri çekilmeyi göstermesi açısından endişe verici olmakla birlikte çocuğun aşırı bir uyarılımla birlikte renklerden çok fazla etkilenmesi de patolojik bir anlam kazanabilmektedir (Zabcı, 2006).

Depresif kırılganlığı gösteren C’ yanıtı ile KİO endişe- ayrılığa hassasiyet, ÇDSÖ arkaik endişe, separasyon anksiyetesi ve dürtüsellik- hiperaktivite puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çocuğundan ayrılırken zorlanan annelerin çocuklarının depresif kırılganlığı, annenin ruhsal süreçlerinin çocuk üzerinden yansıdığını gösteren bir bulgu olarak görülmektedir. Arkaik endişe, separasyon anksiyetesi ve dürtüsellik-hiperaktivite ile C’ yanıtlarının ilişkili çıkması annenin kapsayıcı işlevindeki eksiklik ve çocuğun nesne kaybı endişesi hipotezini desteklemektedir. İlk dönem nesne ilişkilerine gönderme yapan C’ yanıtları, nesne

kaybı ile baş edebilmek için kullanılan manik savunmalara işaret etmektedir (Chabert, 1998).

Kapsayamayan ilişki ile giysi yanıtları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Narsistik kırılganlığı gösteren giysi yanıtlarının annenin kapsayıcı işlevinin eksikliği ile ilişkili çıkması, erken dönem kapsanamayan ilişki bağlamında beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

RED yanıtları ile somatizasyon puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki çıkması, ifade bulan arzuların beden üzerinden yansıtılmadığını düşündürmektedir.

Rorschach testi uygulaması için çağırılan 2 çocuk, annesinden ayrılmakta ve verilen malzeme ile baş başa kalmakta zorlanmış ve testi alamamıştır. Test sürecinde, kartların çocukları rahatsız etmesi sebebiyle reddedildiği; verilen yanıtların kartlar üzerinden gösterilmesi istendiğinde, çocukların lokalizasyonları belirlemekte zorlandığı görülmektedir. Test esnasında ise aşırı hareketlilik, coşku ve testi değersizleştirme gibi manik savunmalara başvurulduğu gözlenmiştir.

Saldırgan dürtülerin sevilen nesneye zarar vermesinden duyulan yoğun kaygı, depresif endişenin temelini oluşturmaktadır (Klein, 1936). Verilen yanıtlara bakıldığında bütün bir beden tasarımı vermek yerine kısmi nesne tasarımlarının verildiği görülmektedir. Nesne ile özdeşimin parçalar üzerinden yapıldığı bu durum, depresif endişeye gönderme yapmaktadır.

Dağınık şekillerden oluşan X. Kart, beden imgesini bütünleştirebilme ve ayrılabilme kapasitesini göstermektedir (Zabcı, 2006). Son kartta bütün bir tasarım yerine parça parça tasarımlarım gelmesi ile birlikte verilen yanıt sayılarının artışı, ayrılabilme kapasitesinde yaşanan zorluğa dikkat çekmektedir.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma kadın konuk evinde kalan çocuklara yönelik başlamış olmakla birlikte, kadın konuk evinin belli bir kapasitesi olması nedeniyle, yeterli sayıda araştırma örneklemine ulaşım konusunda zorluklarla karşılaşılmıştır. Kadın konuk

evlerinde kalan çocuklara yönelik uzun süreli ve kapsamlı bir araştırmanın yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Hipotezler kapsamındaki araştırmanın bulguları ilgili literatür ile örtüşmektedir. Annenin yaşantıları, annenin kapsayıcı işlevine de etki ederek; çocuğun depresif semptomları ve saldırgan davranışları üzerinde etkilere yol açmaktadır. Ancak örneklem grubunun 38 kişi olması, genellenebilirlik açısından sınırlı kalmaktadır. Daha geniş ve karşılaştırmalı bir örneklemle çalışıldığında daha genellenebilir sonuçlara ulaşılacağı düşünülmektedir.

Kullanılan ölçeklerin yaş sınırlamaları, aile içi şiddete maruz kalan tüm kadınların çocukları ile çalışmayı mümkün kılmamaktadır. Dolayısıyla çocuk depresif semptom ölçeğinin 6 yaş üzeri versiyonunun önemli bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Hipotezler kapsamında olmadığından tartışılmasına fırsat kalmayan bulguların yeni bir çalışma için değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

4.5. Sonuç ve Öneriler

Aile içi şiddet mağduru annelerin şiddetten kaynaklanan, kendi ruhsal meşguliyetleri olması nedeniyle, kapsayıcı işlevlerindeki yetersizlik, bunun sonucu olarak da çocukların depresif semptomlar ve saldırgan davranışlar göstereceği hipotezi desteklenmektedir. Aile içi şiddet, toplumu ilgilendiren bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Annenin yaşadığı kaygı ve korkuların çocuğa yansıması, çocuk üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır.

Aile içinde yaşanan şiddet öncelikle annenin ruhsal durumunu olumsuz yönde etkileyerek sonrasında kendi ruhsallığını bebeğe devretmesi gereken noktada bebeğe yansıtılmaktadır. Annenin yaşadığı şiddetten kaynaklanan kendilik meşguliyeti, korkuları, kaygıları, travmaları bebek ile olan ilişkiye de yansımaktadır. Ruhsallığındaki bu değişim bir süre sonra anne-bebek arasında rollerin de değişimini gündeme getirmektedir. Öncelikle aile içinde yaşanan şiddetin son bulması ve anne babanın annelik ve babalık işlevlerinin yeniden yapılandırılmasının önemli olduğu

düşünülmektedir. Otorite ve yasağı temsil eden babanın saldırgan davranışları ile sınırları ihlal ederek çocuğun aşk nesnesine zarar vermesi dayanak alabileceği imgelere de zarar vermektedir.

Aile içinde var olsun ya da olmasın, çocuğun, annesine duyduğu libidinal arzuların düzenlenmesinde babanın önemli bir rolü bulunmaktadır (Freud, 1910). Babanın yeri çocuk için son derece hayati bir önem taşımaktadır. Çocuklar, fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması kadar ruhsal ihtiyaçlarının da karşılanmasına gereksinim duyarlar. Ödipal dönemde anne babanın bir çift olarak kabul edilmesi ve üçüncü olabilmeye dayanabilmesi çocuğun üstesinden gelmesi gereken son derece önemli bir aşamadır. Çocuğun bunu yapabilmesi için güçlü, çocuğu anneden ayırabilen, ödipal arzularını engellemesine yardımcı olan bir babaya ihtiyacı bulunmaktadır (Trowell, 2002). Dolayısıyla bu süreçte babaların, çocuklarının ruhsal süreçleri hakkında ciddiyetle bilgilendirilmesi ve süreci destekleme çalışmalarına katılımı için destekleyici çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Ayrıca kadın konuk evinde kalan anne ve çocuklara yönelik kapsamlı ve destekleyici ruhsal çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

EK'LER

EK 1.

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Bu araştırma, Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Psk. Gizem GÜLKANAT tarafından Yrd. Doç. Dr. Neslihan ZABCI danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, aile içi şiddet mağduru annelerin (37-80 ay) çocuklarında gözlenen depresif semptomları incelemektir.

Bu çalışma tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları **eksiksiz**, **kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan** size en uygun gelen cevapları **içtenlikle** cevaplamanızdır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**. Katılımcılardan elde edilecek bilgiler toplu halde değerlendirilecek ve bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışmaya katılmayı kabul ederseniz sizinle birlikte yaklaşık 45 dakika sürecek detaylı bir görüşme, daha sonra sadece çocuğunuz ile 45 dakika sürecek bir uygulama yapılacaktır. Çocuk ile yapılacak uygulamadan sonra bireysel değerlendirme ve geri bildirim için sizi davet edeceğimiz bir görüşme daha olmak üzere toplamda 3 görüşme yapılacaktır. Ayrıca size ve çocuğunuza dair cevaplamanızı beklediğimiz soruları içeren bir form verilecektir. Sizin dolduracağınız formlar da yaklaşık 15 dakika sürecektir.

Çalışmaya katılarak vereceğiniz destek ve ilginiz için şimdiden teşekkür ederim.

Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama yukarıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve

faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı, verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcının;

Ad- Soyad: İmzası:

EK 2.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. **Yaşınız:_____**
2. **Medeni durumunuz:**

Bekar ( ) Evli ( )süresi? _____ Birlikte yaşıyor ( ) Diğer(yazınız):_____

3. **Kiminle yaşıyorsunuz?_____**
4. **Kaç çocuğunuz var? _____**
5. **Çocukların yaşları ve cinsiyetleri?_____**
6. **Eğitim durumunuz:**

Okur-yazar ( ) İlköğretim mezunu ( ) Lise mezunu ( )

Yüksekokul mezunu ( ) Üniversite mezunu ( ) Lisansüstü ( )

7. **Şu anda herhangi bir işte çalışıyor musunuz?**

Hayır ( ) Evet ( ) Mesleğiniz:_____

8. **Çocuğun babasının yaşı:_____**
9. **Çocuğun babasının eğitim durumu:**

Okur-yazar ( ) İlköğretim mezunu ( ) Lise mezunu ( )

Yüksekokul mezunu ( ) Üniversite mezunu ( ) Lisansüstü ( )

10. **Çocuğun babası herhangi bir işte çalışıyor mu?**

Hayır ( ) Evet ( ) Mesleği:_____

11. **Gelir seviyenizi/ sosyoekonomik durumunuzu nasıl tanımlıyorsunuz?**

Alt ( ) Orta-alt ( ) Orta ( ) Orta-üst ( ) Üst ( )

12. **Ailede takip gerektiren/kronik bir fiziksel rahatsızlığı olan var mı?**

Hayır ( ) Evet ( ) Kim? Nedir? _____

13. **Kendiniz için daha önce psikoloğa veya uzmana başvurdunuz mu?**

Hayır( ) Evet( ) Tanı? İlaç kullanımı? Tedavi süresi?

_____

14. Çocuğun babasının herhangi bir psikolojik rahatsızlığı var mı?

Hayır( ) Evet( ) Tanı? İlaç kullanımı? Tedavi süresi?

_____

15. Çocuğunuz için daha önce psikoloğa veya uzmana başvurdunuz mu?

Hayır ( ) Evet ( )_____

16. Aile içi fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?

Hayır ( ) Evet ( ) Şiddetin süresini belirtiniz_____

17. Yaşamınız boyunca kaç kez şiddete maruz kaldınız?

Bir ( ) İki ( ) Üç ve daha fazla ( )

18. Şiddet devam ediyor mu?

Hayır ( ) Evet ( )

19. Şiddeti gerçekleştirenin yakınlık derecesi?_____

20. Çocuklar şiddete tanık oldu mu?

Hayır ( ) Evet ( )_____

21. Çocuklar da şiddete maruz kaldı mı?

Hayır ( ) Evet ( )_____

22. Karşılaştığınız şiddete yönelik ailenizin/çevrenizin tepkisi ne oldu?

EK 3.

YARI YAPILANDIRILMIŞ ÖN GÖRÜŞME FORMU

23. Çalışmaya katılacak çocuğun; Adı:_____

Doğum tarihi: _____ Cinsiyeti: _____

24. Kardeş sayısı?_____

25. Kaçıncı çocuk?_____

26. Anaokulu/ kreşe gidiyor mu? Evet ( ) Hayır ( )

27. Gidiyor ise kaç yaşından beri anaokulu/ kreşe gidiyor?_____

28. Gebeliğiniz? Planlı ( ) Plansız ( )

29. Hamilelik döneminde annenin ruhsal durumu? (depresyon, yoğun stres, kayıp vs. yaşandı mı?) Rahat ( ) Stresli ( ) Diğer ( ) _____

30. Doğum şekli? (Komplikasyon oldu mu?)_____

Normal ( ) Erken doğum ( ) Sezaryen ( )

31. Doğumdan sonra sizin ruhsal durumunuz nasıldı? (depresyon, yoğun stres, kayıp vs. yaşandı mı?)

32. Çocuğunuzun bakımında size yardım eden kimse oldu mu?

Hayır ( ) Evet ( ) Yakınlık derecesi? _____

33. Çocuğunuzun bakımında babası destek oldu mu? Hayır ( ) Evet ( )

34. Meme aldı mı/emzirdiniz mi? Hayır ( ) Evet ( ) (ne kadar emdi/süresi?) _____

35. (Emzirdiyseniz) Emzirme deneyiminiz nasıldı?(Anne için niteliği)

Hoşuma gitti ( ) Hoşuma gitmedi ( ) Diğer ( )

36. (Emzirdiyseniz) Sütten nasıl kesildi? (Hangi Yöntemle?)

37. Ek gıdaya ne zaman geçtiniz? Ek gıdaya verilen tepki?

38. 0-1 yaş döneminde iştahı nasıldı?

39. Yemekte zorlama/ısrar olur mu-oldu mu?

40. Uyku düzeni nasıldır?

Düzenli ( ) Zor/ Geç yatıyor ( ) Sık uyanıyor/ uykuda dalmada zorluk ( )

41. Kiminle / nerede yatar? Bebekken? Şu an?

42. Sizden ayrıldığında nasıl bir tepki verir?

Hiç kaygılanmaz ( ) Biraz kaygılanır ( ) Aşırı kaygılanır ( ) Diğer ( )

43. Çocuğunuzla genel olarak düşündüğünüzde bir gün içinde ne kadar zaman geçiriyorsunuz? _____

44. Çocuğunuz ile birlikte geçirdiğiniz zamanlarda neler yaparsınız?

45. Gün içinde ekran karşısında (televizyon, bilgisayar, tablet, cep telefonu) geçirdiği süre nedir?

46. Ekranı en çok hangi sebeple kullanır?

47. Çocuğa yönelik fiziksel bir müdahaleniz olur mu?(Çocuğun bedenine istenmeyen bir müdahale; zorla giydirme, zorla yatırma, zorla tuvalete/banyoya sokma, zorla yemek yedirme vb..)Hayır ( ) Evet ( ) _____

48. Çocuğunuz ağladığında siz nasıl bir tepki verirsiniz? Ne yaparsınız?

49. Fiziksel eyleme geçiyor musunuz? (vurmak; eline vurmak, poposuna vurmak, kulak çekmek vb..) Hayır ( ) Evet ( ) _____

50. Çocuğunuzun saldırgan tavırları olur mu? Hayır ( ) Evet ( )

51. Bu tavırlar karşısında nasıl tepki verirsiniz? Ne yaparsınız?

52. Geçirdiği operasyonlar/hastalıklar?

53. Çocuğunuz daha önce herhangi bir ruh sağlığı hizmeti aldı mı? (Psikolog/Psikiyatrist?) Hayır ( ) Evet ( )

Ne için? Süresi? Çocuğun herhangi bir düzenli bir ilaç kullanımı var mı?

54. Merkezimize başvuru sebebinizi yazınız.

EK 4.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ (KYŞDÖ)

Aşağıda partnerinizin size karşı olabilecek davranışlarına ait bir liste bulunmaktadır. Her ifadede yer alan davranış için partnerinizin size ne kadar sıklıkta o şekilde davrandığını aşağıdaki ölçekten işaretleyerek belirtiniz.

1- Asla 2- Bir kez 3- Birkaç kez 4- Birçok kez

		Asla	Bir kez	Birkaç kez	Birçok kez
1.	Duvara, kapıya ya da bir mobilyaya vurdu ya da tekmeledi.	1	2	3	4
2.	Herhangi bir şey attı, kırdı ya da parçaladı.	1	2	3	4
3.	Siz de arabadayken tehlikeli biçimde sürdü.	1	2	3	4
4.	Size bir cisim fırlattı.	1	2	3	4
5.	Size parmağını salladı.	1	2	3	4
6.	Tehditkâr vücut hareketleri ya da mimiklerde bulundu.	1	2	3	4
7.	Size el kaldırdı.	1	2	3	4
8.	Size kabadayı gibi davrandı.	1	2	3	4
9.	Size ait bir şeye zarar verdi.	1	2	3	4
10.	Sizin önemsediğiniz şeylere zarar verme konusunda tehdit etti.	1	2	3	4
11.	Mülke zarar vereceği ile ilgili tehdit etti.	1	2	3	4
12.	Önemsediğiniz biri için sizi tehdit etti.	1	2	3	4
13.	Sizi inciteceği yönünde tehdit etti.	1	2	3	4
14.	Kendini öldüreceği yönünde sizi tehdit etti.	1	2	3	4
15.	Sizi öldüreceği konusunda tehdit etti.	1	2	3	4
16.	Sizi silah kullanarak tehdit etti.	1	2	3	4
17.	Bir sopa kullanarak sizi tehdit etti.	1	2	3	4
18.	Sizi öldürmek istiyormuş gibi hareket etti.	1	2	3	4
19.	Bir tabanca ya da bıçakla sizi tehdit etti.	1	2	3	4
20.	Sizi yerde hareketsiz kalacak şekilde sıkıştırdı.	1	2	3	4

21.	Sizi itip kaktı.	1	2	3	4
22.	Sizi aniden ya da zorla gasp etti.	1	2	3	4
23.	Sarstı ya da sertçe tuttu.	1	2	3	4
24.	Sizi tırmaladı.	1	2	3	4
25.	Saçınızı çekti.	1	2	3	4
26.	Kolunuzu büktü.	1	2	3	4
27.	Şaplak attı.	1	2	3	4
28.	Isırdı.	1	2	3	4
29.	Size avucunun içi ile vurdu.	1	2	3	4
30.	Size elinin tersi ile vurdu.	1	2	3	4
31.	Başınıza ve yüzünüze tokat attı.	1	2	3	4
32.	Size bir şeyle vurdu.	1	2	3	4
33.	Sizi yumrukladı.	1	2	3	4
34.	Sizi tekmeledi.	1	2	3	4
35.	Ayakları ile çiğnedi.	1	2	3	4
36.	Boğazınızı sıktı.	1	2	3	4
37.	Sizi bir şeyle yaktı.	1	2	3	4
38.	Sopa benzeri bir aleti size kullandı.	1	2	3	4
39.	Sizi dövdü.	1	2	3	4
40.	Üzerinizde silah ya da bıçak kullandı.	1	2	3	4
41.	İsteyip istemediğinize aldırmadan seks yapmaya zorladı.	1	2	3	4
42.	İsteğiniz dışında size oral seks yaptı.	1	2	3	4
43.	İsteğiniz dışında sizinle cinsel ilişkiye girdi.	1	2	3	4
44.	Seks yapmanız için sizi fiziksel olarak zorladı.	1	2	3	4
45.	İsteğiniz dışında sizi anal sekse zorladı.	1	2	3	4
46.	Cinsel yoldan üzerinizde bir cisim kullandı.	1	2	3	4

EK 5.

EBEVEYN ÇOCUK KAPSAYICI İŞLEVLER ÖLÇEĞİ (KİO)

1----------2----------3----------4----------5

Hiçbir zaman Nadiren Ara sıra Sık sık Her zaman

Aşağıda, çocuğunuzla ilgili bazı duygu ve davranışlara ilişkin ifadeler yer almaktadır. Çocuğunuzla genel durumunu göz önüne alarak, aşağıdaki derecelendirmeye göre ifadeleri cevaplayınız.

1. Çocuğumdan ayrılmak benim için zordur.	1	2	3	4	5
2. Çocuğuma olumsuz davranışını devam ettirdiği takdirde onunla konuşmayacağımı söylediğim olur.	1	2	3	4	5
3. Çocuğum hep gözümün önünde olsun isterim.	1	2	3	4	5
4. Çocuğum ağladığında susması için ne istiyorsa yaparım.	1	2	3	4	5
5. Mükemmeliyetçiliğim nedeniyle çocuğumun yaptıklarını kolay beğenmem.	1	2	3	4	5
6. Eşim, çocuğumuzun olumsuz davranışlarına sınır koyar.	1	2	3	4	5
7. Çocuğumun hastalanması, iğne olması, yaralanması gibi durumlarda panik olurum.	1	2	3	4	5
8. Gün içinde okulda rahat olup olmadığı aklıma takılır.	1	2	3	4	5
9. Eşim çocuğumuzla ilgili konularda bana yardımcı olur.	1	2	3	4	5
10. Çocuğum sınıfında en yüksek notu almamışsa üzülürüm.	1	2	3	4	5
11. İsteklerini erteleyemem hemen yerine getirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
12. Ondan ayrıldığımda suçluluk hissederim.	1	2	3	4	5
13. Onu başkasına emanet etmek konusunda endişeliyimdir.	1	2	3	4	5
14. Çocuğum istemese de onu bir faaliyete (Spor, hobi vb.) zorladığım olur.	1	2	3	4	5
15. Bizim ona şimdi baktığımız gibi, ileride onun da bize bakmasını beklerim.	1	2	3	4	5
16. Yapabildiğinin en iyisini yapmasını beklerim, bu nedenle yüksek not alsa bile onu daha iyi yapabileceği konusunda uyardığım olur.	1	2	3	4	5
17. Tüm hayatımı çocuğuma adadım, ondan başka önceliğim yoktur.	1	2	3	4	5
18. Bana kızdığında ya da vurduğunda beni yıprattığını, üzdüğünü söylerim.	1	2	3	4	5

19. Bebekliğinde uyurken nefes alıp almadığını kontrol ederdim.	1	2	3	4	5
20. Çocuğum öfkelenip bağırınca ben de ona bağırırım.	1	2	3	4	5
21. Çocuğumu kaybetmekten çok korkarım.	1	2	3	4	5
22. Çocuğum istekleri konusunda o kadar ısrarcıdır ki sonunda pes eder istediğini yaparım.	1	2	3	4	5
23. Eşim ben yetersiz kaldığımda çocuğumuzun gerginliğini azaltmayı başarır.	1	2	3	4	5
24. Bebekliğinde bir dönem uyku eğitimi verdim, yatağında ağladığında yanına gitmezdim.	1	2	3	4	5
25. Eşim sakin biridir.	1	2	3	4	5
26. Çocuğum olumsuz davranışlarda bulunduğunda ona beni üzdüğünü söylerim.	1	2	3	4	5
27. Çocuğuma vurduğum olmuştur (Ele veya başka vücut bölgelerine).	1	2	3	4	5
28. Çocuğumun mutlu olması için her istediğini almaya ve yapmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
29. Endişeli ve korumacı bir anneyim.	1	2	3	4	5
30. Eşimle aramda yakın bir bağ vardır.	1	2	3	4	5
31. Onu sakinleştirmek için yalan söylediğim ya da gerçekleri gizlediğim olur.	1	2	3	4	5
32. Bizi çocuğumuzun yönettiği olur.	1	2	3	4	5
33. Çocuğuma beni yorduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
34. Çocuğum bizden uzakta olduğunda yalnızlık hissederim.	1	2	3	4	5
35. Eşim çocuğumuz doğduğunda bana çok destek olmuştu.	1	2	3	4	5
36. Çocuğumu uslu, başarılı çocuklarla karşılaştırır, onları örnek gösteririm.	1	2	3	4	5

EK 6.

ÇOCUK DEPRESİF SEMPTOM ÖLÇEĞİ (ÇDSÖ)

Aşağıda, çocuğunuzla ilgili bazı duygu ve davranışlara ilişkin ifadeler yer almaktadır. Çocuğunuzun genel durumunu göz önüne alarak, aşağıdaki derecelendirmeye göre ifadeleri cevaplayınız.

1----------2----------3----------4----------5

Hiçbir zaman Nadiren Ara sıra Sık sık Her zaman

1. Ağlama krizleri geçirir.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
2. Bir konu anlatırken zihninde toplayamaz, dağınık anlatır.	1	2	3	4	5
3. Anlamada kavramada zorluk çeker.	1	2	3	4	5
4. Astımı vardır.	1	2	3	4	5
5. Uykuya dalma, uyuma, az uyuma çok uyuma gibi sorunları vardır.	1	2	3	4	5
6. Bir etkinliği sonuna kadar sürdüremez, çabuk sıkılır.	1	2	3	4	5
7. Konuştuğu anlaşılmaz.	1	2	3	4	5
8. Cilt sorunları yaşar, egzama, saç dökülmesi, kızarıklık gibi	1	2	3	4	5
9. Çok hareketlidir, hiç yerinde durmaz.	1	2	3	4	5
10. Çekme, itme, vurma, bağırma davranışları gösterir.	1	2	3	4	5
11. Dalgındır.	1	2	3	4	5
12. Dikkatsizdir.	1	2	3	4	5
13. Hastalıklara kolay yakalanır.	1	2	3	4	5
14. Doğa üstü yaratıklara, canavarlara inanır.	1	2	3	4	5
15. Ebeveynlerinden ayrılmaya tahammül edemez. Olumsuz tepki verir.	1	2	3	4	5
16. Oturmayı, dinlemeyi, sakin kalmayı gerektiren durumlarda istenileni yapabilir.	1	2	3	4	5
17. Tek başına uykuya dalamaz, yanında biri(annesi) olsun ister.	1	2	3	4	5
18. Uyumludur.	1	2	3	4	5
19. Konuşulanı, anlatılanı dinler.	1	2	3	4	5
20. Gerçek dışı, abartılı anlatımları vardır.	1	2	3	4	5

21. Sosyal ortama (okul, park, kişiler…) ilgilidir,başkalarıyla iletişim kurar.	1	2	3	4	5
22. Olay, konu, yer, eşyalarıyla ilgili detayları hatırlar.	1	2	3	4	5
23. İhtiyaçlarını karşılayabilir.	1	2	3	4	5
24. İnsanlara, eşyalara, kendine bilerek zarar verir. Kafasını duvara vurma, saç yolma…	1	2	3	4	5
25. Kinci ve intikamcıdır.	1	2	3	4	5
26. Kusmaları olur.	1	2	3	4	5
27. Özel güçleri olduğundan bahseder, hayvanlarla konuşmak, insanların düşüncelerini okumak, nesneleri beyin gücüyle hareket ettirmek gibi.	1	2	3	4	5
28. Kendini erteleyemez, aklına geleni yapmak ister.	1	2	3	4	5
29. Hayal dünyasında yaşar.	1	2	3	4	5
30. Riskli hareketler yapar.	1	2	3	4	5
31. Sorumluluklarını yerine getirir.	1	2	3	4	5
32. Unutkandır.	1	2	3	4	5
33. Kendini olduğundan çok daha büyük, güçlü, zengin… algılar, abartır.	1	2	3	4	5
34. Yaşıtlarına nazaran geç öğrenir.	1	2	3	4	5
35. Sözel ya da davranışsal saldırgan bir tavrı vardır.	1	2	3	4	5
36. Zor öğrenir.	1	2	3	4	5
37. Yanında daima biri olsun ister.	1	2	3	4	5
38. Ebeveyninden ayrılmak zorunda olduğunda zorluk çıkarır (İşe gitmelerini istemez, okula gitmek istemez).	1	2	3	4	5
39. Alerjisi vardır.	1	2	3	4	5
40. Birilerinin ona zarar vermesinden korkar.	1	2	3	4	5
41. Geçimsizdir, sık sık kavga eder, diğer çocuklar onunla olmak istemez.	1	2	3	4	5
42. Kendini kontrol etmekte zorlanır.	1	2	3	4	5
43. Ölmekten ya da öldürülmekten korkar.	1	2	3	4	5
44. Kıpır kıpırdır eli kolu hareket halindedir.	1	2	3	4	5
45. Sorumluluk almayı sever.	1	2	3	4	5
46. Hayali arkadasları vardır.	1	2	3	4	5
47. Ebeveynlerini kaybetmekten korkar.	1	2	3	4	5

48. Çok sessizdir, pek konuşmaz.	1	2	3	4	5
49. Gerçek ve hayali birbirine karıştırır.	1	2	3	4	5
50. Yeni deneyimlere, etkinliklere, insanlara açıktır.	1	2	3	4	5
51. Vurdulu kırdılı oyunları sever.	1	2	3	4	5
52. Kendinden başka kimsenin duymadığı sesler duyduğunu, görüntüler gördüğünü söyler.	1	2	3	4	5
53. İnsanların yüzüne bakmaz,onun için iletişim kurmak zordur.	1	2	3	4	5
54. Kurallara uyar.	1	2	3	4	5
55. Kızgın ve gergindir.	1	2	3	4	5
56. Hayvanlara zarar verebilir, kuyruğundan çekmek, öldürmek, bir yerini kesmek, hapsetmek gibi.	1	2	3	4	5

KAYNAKÇA

Abrevaya, E. (2006). "Seansta Düşünce Süreçleri", *Psikanaliz Yazıları*, Vol. XII, Bağlam Yayınları.

Ainsworth, M.D.S. & Bowlby, J. (1989). "Attachments beyond infancy", *American Psychologist, 44*(4), 709-716.

Alsancak Sönmez, B. (2011). Çocuk Depresyonunun Projektif Testler ve Wçzö-r ile Değerlendirilmesi. *Doktora Tezi*.

Arıkan, Ç. (1987). Sosyal hizmetler açısından şiddet ve bir türü olarak evlilikte kadına yönelik şiddet. *HÜ Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, 5*(1), 75-97.

Bağışlıoğu, Z. (2017). Aile İçi Şiddet Mağduru Annelerin Ortaokul Çağı Çocuklarında Benlik Saygısı ve Sosyal Uyumun İncelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*.

Bandura, A. (1988). Organisational applications of social cognitive theory. *Australian Journal of management, 13*(2), 275-302.

Beizmann, C. (1970). Handbook for Scorings of Rorschach Responses (Translated by Samuel J. Beck), New York.

Beizmann, C. (1974). Le Rorschach de L'enfant à L'adulte, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 2e ed.

Bion, W. R. (1962). Yaşayarak öğrenmek. (Learning from Experience, çev. Güvenir, T.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2015.

Bion, W. R. (1985). Container and contained. *Group relations reader, 2*(8), 127-133.

Bloom, K. C. (1995). The development of attachment behaviors in pregnant adolescents. *Nursing research, 44*(5), 284-289.

Bowlby J. (1982). *Attachment and Loss. Vol. I: Attachment.* 2nd ed. New York: Basic Books Inc.

Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*. London: Routledge.

Bulamur, E.Z. (2010). Aile içi Şiddet ve Travmanın Kadın Ruhsallığına Etkisi Üzerine, *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi,* I . Ulusal Rorschach ve Projektif Testler Kongresi Özel Sayısı-I.

Cashdan, S. (1988). *Object relations therapy: Using the relationship*. WW Norton & Co.

Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the society for research in child development*, *59* (2-3), 228-249.

Chabert, C. (1998). Psychopathologie a l'epreuve du Rorschach, Dunod, Paris

Enç, M. (1974). Ruhbilim terimleri sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu, 174.

Erlich, H.S. (2017). "Bu Kimin Travması? Muğlak Bir Kavrama Yeni Bakış", *Psikanaliz Yazıları, Bireysel ve Toplumsal Travmalar 2,* Çeviren: Pitey Gonca Özbay.

Erol, E. & Zabcı, N. (2018). "Çocuk Depresif Semptom Ölçeği Geliştirme Çalışması", *Doktora Tezi.*

Fain, M. (1971). "Prélude à la vie fantasmatique", Revue Française de Psychanalyse, 35, (2-3).

Freud, A. (1954). Psychoanalysis and education. *The Psychoanalytic Study of the Child*, *9*(1), 9-15.

Freud, S. (1905). Three Essays on the Theory of Sexuality. SE, 7: 123–245.

Freud, S. (1917). "Mourning and Melancholia", *SE*, 14, 237-58.

Freud, S. (1926). Symptoms, inhibitions, and anxiety. *Standard Edition*, *20*, 77-175.

Freud, S. (1930). Civilization and its Discontents. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XXI (1927-1931): The Future of an Illusion, Civilization and its Discontents and Other Works, 57-146.

Freud, S. (1939). "Mose and Monotheism: Three essays", (Çev. Pitey Gonca Özbay).

Freud, S. (1961). Civilization and its Discontents. 1930. *Standard Edition*, *21*, 59.

Freud, S., & Strachey, J. (1910). Leonardo da Vinci and a Memory of His Childhood, The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud. *Trans. James Strachey*, *11*, 63-129.

Freud,S. (1920). Haz İlkesinin Ötesinde –Ben ve İd (Çev.Ali Nahit Babaoğlu), Metis Yayınları, İstanbul.

Freud, S. (1953). Three essays on the theory of sexuality. *In The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, *Volume VII*. London: Hogarth Press.135–243. (Orijinal baskı tarihi 1905).

Gampel, Y. (2009). "Toplu travmalar: görünmeyen ve radyoaktif iletimler", Kuşaklararası iletim, Psikanaliz buluşmaları.

Geçtan, E. (1998). Psikanaliz ve Sonrası, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Gökçe, T. (2010). Samsun Merkez İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Çocuklukta Aile İçi Şiddet Öyküsü veRuh Sağlığına Etkileri, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilemleri Enstitüsü, *Doktora Tezi.*

Green, A. (1993). The dead mother. *Psyche*, *47*(3), 205-24.

Herman, J.L. (1992). Travma and Recovery. New York: Basic Books.

http://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence, 15.05.2019.

http://apps.who.int/violence-info/sexual-violence, 18.05.2019.

http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=0000000582

https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/187-erkeklerin-siddetine-karsi-dur-yasami-degistir, 15.05.2019.

İkiz, T. (2007). Rorschach Testinin Psikanalitik Yorumu- I. Kodlama ve Uygulama. Ankara: Bağlam Yayıncılık.

İkiz, T. (2017). Rorschach Testi Psikanalitik Yorum Kodlama ve Uygulamalar. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

İkiz, T. (2011). "Sunu", Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi, Çocuk ve Ergen Depresyonu, 16, İstanbul.

J. Laplanche, J.B. Pontalis (1967). Vocabulaire de la psychanalyse, 4éme édition, PUF, Paris, 2004. akt: Zabcı, 2005.

Kaplan, H.I., Sadock, B.J. ve Grebb, J.A. (1994). Synopsis of Psychiatry. Baltimore

Kemp, V. H., & Page, C. K. (1987). Maternal prenatal attachment in normal and high-risk pregnancies. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, *16*(3), 179-184.

Klein, M. (1923a). The Role of the School in the Libidinal Development of the Child. *Journal of Psycho-Analysis*, 5, 312-331.

Klein, M. (1935). A Contribution to the Psychogenesis of Manic- Depressive States, *İnternational Journal of Psychoanalysis*, 16:145-174.

Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. Projective identification: the fate of a concept. *İnternational Journal of Psychoanalysis*, 19-46.

Kubie, L. S. (1941). The repetitive core of neurosis. *The Psychoanalytic Quarterly*, *10*(1), 23-43.

L. Kreisler, (1985b). "La pathologie psychosomatique de l'enfance", Nouveau Traité de Psychiatrie de l'enfant et de l'adolescent, Vol 3, Quadrige/ PUF, Paris, s.2171-2179.

Laplanche, J., & Pontalis, J. B. (1967). Vocabulaire de la psychanalyse.

Laplanche, J., Pontalis, J. B. (1967). "The Language of Pycho-Analysis, Translated by Donald Nicholson-Smith, (Çev. İlker Özyıldırım), The Hogarth Press and the İnstitute of Psycho-Analysis, London, 1973. "Önsöz", *Psikanaliz Yazıları*, Bireysel ve Toplumsal Travmalar 1, 2017.

Marcelli, D. (2003). "Depressiom de L'enfant" Psychologie Clinique et Projective, V:9.

Parker, G. (1982). Parental representations and affective symptoms: Examination for an hereditary link. *British Journal of medical psychology*, *55*(1), 57-61.

Parman, T. (2007). "Annelik Üzerine Bir Psikanalitik Sözlük Denemesi", *Psikanaliz Yazıları*, (14), 15-22.

Parman, T. (2009). "Kökenlerin utancı: tenten ve sırları", Kuşaklararası iletim, *Psikanaliz buluşmaları* (4), 81-87.

Parman, T. (2014). "Kökenlerdeki Şiddet: Yorumun Şiddeti, Şiddetin Yorumu En Tanıdık Yabancıların Sessizliği, *Psikanaliz yazıları*, Şiddet ve Şiddetin İletimi (28), 13-23.

Rothbard, J. C. & Shaver, P. R. (1994). Continuity of attachment across the life span. Attachment in adults. Clinical and developmental perspectives.

Sönmez, B. A. (2011). Çocuk Depresyonu, Çocuk ve Ergen Depresyonu. *Yansıtma: Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi (16).* 9-24.

Sönmez, F. (2011). Melankolik Depresyona Psikanalitik Yaklaşım, *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi,* Yetişkin Depresyonu Sayısı(15), 19-30.

Sperling, M. B., & Berman, W. H. (Eds.). (1994). Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives. Guilford Press.

Spitz, R. A. (1965). The first year of life: A psychoanalytic study of normal and deviant development of object relations.

Şahinoğlu, A. (1998). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınaklarının Rol ve İşlevleri, Türkiye'den Bir Deneyim: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. *Master Tezi, Istanbul Üniversitesi,* Istanbul.

TDK, (1974). Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, TDK yayınları, Ankara, s. 174.

Teber, S. (2002). Tevfik Fikret'in melankolik dünyası: Aşiyan'daki kâhin (Vol. 15). Okuyan Us Yayınları, İstanbul.

The United Nations Declaration on the Elimination of Violence Against Women, December 1993.

Tietze,H. (2002). Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, Cilt 1, Simurg Yayınları, İstanbul.

Tognazzo, D. P. (1985). D'après Norme del Rorschach in età evolutiva, Florence.

Triest, J. (2017). "Travmanın Bireysel ve Kolektif Boyutları: Bilinçdışı Kâbus Gerçeğe Dönüştüğünde", (Çev. Pitey Gonca Özbay), *Psikanaliz Yazıları*, Bireysel ve Toplumsal Travmalar 1, 2017.

Trowell, J. (2002). Setting the scene. *The importance of fathers: A psychoanalytic re-evaluation*, 3-19.

Tuz, C., Oksuz, M. E., & Tekiner, A. S. (2015). Kadına yönelik şiddet derecelendirme ölçeği ve mağdurların cinsel deneyimleri ölçeği Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Avrasya Aile Hekimliği Dergisi*, *4*(2), 83-89.

WHO (2016). Violence against women fact sheet, November.

Winnicott, D. W. (1945). Primitive emotional development. *International Journal of Psycho-Analysis, 26*, 137-143.

Winnicott, D. W. (1955). The depressive position in normal emotional development. *British Journal of Medical Psychology*, *28*(2-3), 89-100.

Winnicott, D. W. (1956). Primary maternal preoccupation. (Çev. Ayşegül Salgın). *The maternal lineage: identification, desire, and transgenerational issues*, 59-66.

Winnicott, D. W. (1960). The theory of the parent-infant relationship. *The International Journal of Psycho-analysis,* 41, 585.

Winnicott, D. W. (1974). Fear Of Breakdown. *İnternational Review of Psychoanalysis* 103-107.

Winnicott, D.W. (1950). Agression and its relation to emotional development. *In Through Paediatrics to Psychoanalysis*. London: Tavistock.

World Health Organization. (2002). *The world health report 2002: reducing risks, promoting healthy life*. World Health Organization.

World Health Organization. (2017). Depression and other common mental disorders: global health estimates (No. WHO/MSD/MER/2017.2).

Zabcı, N. (2005). Çocuk ve Psikosomatik, *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergis,i* Psikosomatik Sayısı(3-4),17-32.

Zabcı, N. (2006). Ergenlik ve Rorschach Testi, Yansıtma *Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi*, İstanbul, 5-6.

Zabcı, N., Akyol, E. (2019). "Travma Sonrası Ruhsal İşleyişte Annenin Kapsayıcı İşlevinin Etkisinin Projektif Testlerle Değerlendirilmesi", *Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi,* Travma-I (31), 18-28.

Zabcı, N., Erol, E. ve Şimşek, Ö.F. (2018). "Ebeveyn Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği Geliştirme Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(51), 190-212.